

Socioekonomické a humanitní studie

Studies of Socio-Economics and Humanities

1/2016 Volume 6

INDEXED
IN
ERIH PLUS
EUROPEAN REFERENCE
INDEX FOR THE
HUMANITIES

**ODBORNÉ RECENZOVANÉ STATĚ
Z OBLASTI SOCIOEKONOMICKÝCH A HUMANITNÍCH VĚD**

**THE EXPERT REVIEWED ARTICLES
FOCUSED ON SOCIO-ECONOMIC SCIENCES AND HUMANITIES**

Socioekonomické a humanitní studie

Studies of Socio-Economics and Humanities

1/2016 Volume 6

**VYDAVATEL
(PUBLISHER)**

**REDAKČNÍ VĚDECKÁ RADA
(EDITORIAL SCIENTIFIC BOARD)**

**REDAKCE
(EDITORIAL STAFF)**

**Bankovní institut vysoká škola, a.s.
(Banking Institute/College of Banking)**

Nárožní 2600/9, 158 00 Praha 5

IČ: 61858307

Šéfredaktor / Editor in Chief:

František Pavelka (fpavelka@bivs.cz)

Odpovědný redaktor / Responsible Editor

Jan Lachman (jlachman@bivs.cz)

Odborný editor / Scientific Editor

Josef Palán (jpalan@bivs.cz)

Členové:

John Anchor – University of Huddersfield, GB

Hana Březinová – Bankovní institut vysoká škola Praha, CZ

Jan Čadil – Unicorn College Praha, CZ

Ludmila Čírtková – Policejní akademie České republiky v Praze, CZ

Bojka Hamerníková – Newton College Praha, CZ

Lukáš Herout – Bankovní institut vysoká škola Praha, CZ

Vratislav Izák – Vysoká škola ekonomická v Praze, CZ

Pavel Janičko – Bankovní institut vysoká škola Praha, CZ

Jozef Klučka – Žilinská univerzita v Žiline, SK

Vojtěch Krebs – Vysoká škola ekonomická v Praze, CZ

Václav Liška – České vysoké učení technické v Praze, CZ

Jan Lojda – Bankovní institut vysoká škola Praha, CZ

Ivan Malý – Masarykova univerzita v Brně, CZ

Ingrid Matoušková Drncová – Bankovní institut vysoká škola Praha, CZ

Juraj Nemec – Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, SK

Ladislav Průša – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí Praha, CZ

Slavomíra Svátková – Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, CZ

Jarygina Irina Zotovna – Finanční univerzita Moskva, RU

Václav Kupec

(vkupec@email.bivs.cz) tel.: +420 602 668 715

Přebírání materiálů je povoleno s prokazatelným souhlasem autora a redakční vědecké rady.

Taking over materials is permitted only with demonstrable author's and scientific editorial board agreement.

Prepress:

Print:

Evidence number:

ISSN:

ISSN of the on line version:

URL:

Periodicity:

Distribution:

Deadline:

Lucie Musilová

Robida

MK ČR E 19842

ISSN 1804-6797

ISSN 1804-6800

<http://www.bivs.cz/veda-a-vyzkum/sehs>

2 issues per year

Bankovní institut vysoká škola, a.s.

31. 5. 2016

Socioekonomické a humanitní studie

Studies of Socio-Economics and Humanities

1/2016 Volume 6

EDITORIAL

FRANTIŠEK PAVELKA	4
-------------------------	---

ODBORNÉ STATĚ / EXPERT ARTICLES

SAVINA FINARDI, ONDŘEJ BAYER	6
Odhad faktorů ovlivňujících velikost daňových úniků ve vybraných zemích Evropské unie/ Estimation of Factors Affecting the Tax Gap in Selected EU Countries	

JITKA JURKOVÁ	13
Comparison of Payroll Tax Burden in the Czech and Slovak Republics/ Porovnání daňového zatížení zaměstnanců v České a Slovenské republice	

PETR JUŘÍČEK	21
Efektivita privatizace vězeňského systému z pohledu výkonu služby/ Effectiveness of Privatization Prison System from the Perspective of Service Performance	

JANA LANGHAMROVÁ, LADISLAV PRŮŠA	29
Nástin důsledků hlavních trendů vývoje obyvatelstva ve správním obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností na potřebu služeb sociální péče/ An Outline of the Impact of the Main Trends in the Development of Population in the Administrative District of Písek as a Municipality with Extended Powers on the Need for Social Care Services	

PETR TOTH, HANA SILOVSKÁ, PETR JÍLEK, GABRIELA ŘÍHOVÁ	38
Evaluation of Selected Municipal Revenue for use in Further Development of Municipal property/ Hodnocení vybraných příjmů obcí pro potřeby dalšího rozvoje komunálního majetku	

ENDRE TÓTH	50
Nevyhnutelnost nového pohledu na řízení/ The Inevitability of a New Perspective on Management	

DISKUZNÍ TÉMA / DISCUSSION TOPIC

IRINA YARYGINA	63
Public Private Partnership within the Eurasian Union/ PPP projekty v rámci Euroasijské Unie	

EDITORIAL

František Pavelka

Vážení a milí čtenáři,

stojíme sice na okraji prázdnin, ale nikterak se nezdá, že by přicházel čas odpočinku. V průběhu jara se Bankovnímu institutu podařilo zvýšit kvalitu výuky, zejména díky zapojení nových vysoce kvalifikovaných docentů a profesorů, což Akreditační komise pozitivně ocenila na svém dubnovém zasedání a škola mohla pokročit dále ve svém úsilí o další rozvoj. V tomtéž měsíci navštívili Bankovní institut i představitelé MŠMT se záměrem projednat s vedením školy Dlouhodobý záměr BIVŠ do roku 2020 a jeho aktualizaci pro akademický rok 2015/2016. Dá se říci, že i v tomto směru jsme byli úspěšní a ze strany ministerstva byla zejména oceněna snaha o komplexní zavedení systému řízení kvality. Úspěchem se mohl pochlubit i sám časopis Socioekonomické a humanitní studie zařazením do databáze European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS). To se odrazilo i ve zvýšeném zájmu jak české, tak i mezinárodní odborné veřejnosti o publikování svých statí.

Jak jsem však již uvedl, jedeme dál na plný plyn. Upravený zákon o vysokých školách vyžaduje projít a aktualizovat prakticky celou vnitřní předpisovou základnu. Už nyní je nutné začít práce na přípravě překlopení současných studijních programů a oborů do nově koncipovaných studijních oblastí a studijních programů, připravit studijní programy nové a zajistit jejich akreditaci. Čeká nás obhajoba mezinárodního certifikátu řízení kvality ISO 9001, a pokud jde o Socioekonomické a humanitní studie, nadále směřovat jeho vývoj i k zařazení do databáze Scopus. Tímto směrem se ubírá i obsah právě nově připravovaného vydání čísla 1/2016.

Dear readers,

Although the summer holidays are fast approaching, this does not mean we will be able to simply relax. In the spring, the College of Banking (BIVŠ) enhanced the quality of tuition primarily thanks to the involvement of new, highly qualified docents and professors. This was acknowledged by the Accreditation Commission on its April session and as a consequence the college was able to take forward the efforts for further development. Also in April representatives of the Ministry of Education, Youth and Sports visited BIVŠ in order to discuss the BIVŠ's Long-Term Educational Plan until 2020 and its update for the 2015/2016 academic year with the college's management. We may say that this was a success too; the ministry mainly appreciated the efforts to introduce a complex quality control system. Furthermore, our journal Socio-Economic and Humanity Studies was included in the European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS) database. This step resulted in an increased interest on the part of both Czech and international scientific community to publish articles in the journal.

As I have said, we are going forward at full speed. The amended Higher Education Act requires a revision and update of nearly all internal regulations. We have to start working on preparations for the transition from the current study programmes and fields of study to the newly defined study areas and study programmes, to prepare new study programmes and obtain the necessary accreditations. Ahead of us lies the revision of the international quality management system certificate ISO 9001. With respect to the Socio-Economic and Humanity Studies, our current aim is to have it included in the Scopus database. The content of the newly published issue No. 1/2016 is a step forward in this direction.

Vážení a milí čtenáři, vážení přispěvatelé,

těším se na další spolupráci a přeji Vám, abyste si během letních měsíců řádně odpočali a nabrali síl pro další publikační činnost v SEHS.

doc. Ing. František Pavelka, CSc.
rektor

Dear readers, esteemed contributors,

I am looking forward to our future cooperation and I hope you will enjoy relaxing summer holidays and will be able to restore your strength for future publication activity in the SEHS.

doc. Ing. František Pavelka, CSc.
Rector

ODHAD FAKTORŮ OVLIVŇUJÍCÍCH VELIKOST DAŇOVÝCH ÚNIKŮ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE¹

ESTIMATION OF FACTORS AFFECTING THE TAX GAP IN SELECTED EU COUNTRIES

Savina Finardi, Ondřej Bayer

ABSTRAKT

Cílem článku je odhadnutí faktorů, které ovlivňují ať již pozitivně nebo negativně velikost daňové mezery u osobní důchodové daně v určitých zemích Evropské unie. Do modelu byl zahrnut význam podílu osob samostatně výdělečně činných na celkovém počtu zaměstnaných, velikost efektivních daňových sazeb u osobní důchodové daně, maximálních statutárních daňových sazeb u osobní důchodové daně a rovněž byla zohledněna výše průměrné mzdy v dané ekonomice. Autoři se ve svém článku zaměřili na Českou republiku, Maďarsko, Německo, Polsko a Slovensko. Pro odhad významu jednotlivých faktorů byla použita panelová regresní analýza.

Klíčová slova:

daňová mezera, panelový regresní model, efektivní daňová sazba, osoby samostatně výdělečně činné

ABSTRACT

The main aim of this paper is the estimation of relevant factors which affect the personal income tax gap in selected EU countries. The model includes the size of the sector of self-employed persons, effective tax rates of personal income tax, marginal tax rates of personal income tax and average wages in each country. The paper focuses on the Czech Republic, Hungary, Germany, Poland and the Slovak Republic. We used the panel data regression model for the estimation of relevant factors.

Key words:

tax gap, panel data regression model, effective tax rate, self-employed persons

JEL classification: H20, H26

1) Tento příspěvek vznikl jako výstup výzkumného projektu s názvem „Odhad daňových úniků u daně z příjmů fyzických osob“ IGA VŠE č. F1/62/2014.

ÚVOD

V poslední době je velmi živě diskutována problematika daňových úniků, velikosti daňových mezer u jednotlivých daní, atd. Pro odbornou veřejnost je téma odhadování velikosti daňové mezery důležité z toho důvodu, že může vypovídat o „kvalitě“ jednotlivých daňových systémů. Daňový systém by měl být nastaven tak, aby byl efektivní a nezpůsobil distorze v ekonomice. Distorzním chováním se v tomto případě rozumí i účelové využití optimalizačních metod, které vedou ke snížení celkové daně poplatníka. V České republice můžeme uvést příklad tzv. Švarc systému, který je hojně využíván ke snížení celkové daně poplatníků, ačkoliv charakter činnosti těchto osob spíše odpovídá příjmům ze zaměstnání. Velké absolutní rozdíly u efektivních daňových sazeb u zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných v ČR pak způsobují, že ČR patří mezi země s nejvyšším počtem osob samostatně výdělečně činných v rámci zemí EU i OECD (viz Finardi, Bayer, 2014).

I z těchto důvodů jsme se rozhodli odhadnout, zda existuje určitá vazba mezi námi vybranými faktory a velikostí daňové mezery ve zkoumaných zemích. Výběr těchto faktorů (vysvětlujících proměnných) byl omezen kvalitou dostupných dat. Z tohoto pohledu je velmi obtížné získat jakákoliv data, která by se komplexně a konzistentně zabývala prostorovým srovnáním velikosti daňové mezery u osobní důchodové daně. V současnosti existuje pouze odhad velikosti daňové mezery u daně z přidané hodnoty (viz Evropská komise, 2013).

1 METODIKA

Pro dosažení cíle článku byla využita metoda panelové regresní analýzy. Využití této metody má několik výhod. Jako první lze uvést výhodu využití nestacionárních časových řad (Philips a Moon, 2000), kdy je možné se vyhnout občas nepříjemné nutnosti stacionarizovat řadu pomocí diference (obvyklá metoda u klasických regresních analýz). Bez nutné stacionarizace je panelová regresní analýza lepším ukazatelem, protože nese N informací oproti N-1 informací obsažených ve stacionarizované řadě.

Druhou výhodou využití panelu dat je možnost použití i kratší časové řady, protože samotná panelová regrese je závislá pouze na celkovém počtu pozorování. V případě tohoto článku je omezením zpráva o výši daňových úniků dle (Evropská komise, 2013), která je zpracována pouze pro období let 2000 až 2011. V případě jednoho státu by nebylo možné uvádět výsledky ekonometrické analýzy založené pouze na 11 pozorováních. V případě více států, ale lze díky panelové regresní analýze dosáhnout statisticky vydatných pozorování.

Samotné modelování je založeno na využití statického panelu dat s fixními efekty. Dynamická panelová regrese byla zamítnuta, protože autoři nechtěli využít endogenních zpožděných vysvětlujících proměnných. Fixní efekty jsou relativně známým jevem v rámci ekonomických časových řad, a proto bylo v modelu využito několika dummy proměnných pro jejich popsání.

Statický jednoduchý model lze napsat dle (Doomik a Hendry, 2013) jako:

$$y_{it} = x_{it}\gamma + \lambda_t + \eta_i + v_{it}, t = 1, \dots, T, i = 1, \dots, N. \quad (1)$$

Kde y je vysvětlovaná proměnná, x_{it} je k^* vektor vysvětlujících proměnných a λ_t a η_i jsou fixní efekty (efekt času respektive individuální efekt). Samotný počet pozorování je roven NT .

Vektorově lze psát jako:

$$\begin{pmatrix} y_{i1} \\ y_{i2} \\ \vdots \\ y_{iT} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x'_{i1} \\ x'_{i2} \\ \vdots \\ x'_{iT} \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} \lambda_1 \\ \lambda_2 \\ \vdots \\ \lambda_t \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} \eta_i \\ \eta_i \\ \vdots \\ \eta_i \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} v_{i1} \\ v_{i2} \\ \vdots \\ v_{iT} \end{pmatrix} \quad (2)$$

Případně zjednodušeným zápisem jako:

$$y_i = X_i\gamma + \lambda + \eta_i + v_i, i = 1, \dots, N. \quad (3)$$

Kde y , X_i a λ jsou v $T \times 1$, a η_i je jednotkový vektor. Dále lze substituovat D_i pro matici dummy proměnných.

$$y_i = X_i\gamma + D_i\delta + v_i, i = 1, \dots, N. \quad (4)$$

Posledním možným krokem je úprava individuálních pozorování pomocí $W = [X:D]$ na:

$$y = W\beta + v \quad (5)$$

Samotná metoda pro odhadnutí parametru β byla v našem případě zvolena LSDV metoda (least squares dummy variables), která ponechává individuální dummy proměnné odhadnuté pomocí OLS. Vzhledem k tomu, že LSDV metoda je odvozena na bázi OLS, lze použít logaritmicovou transformaci obou stran rovnice pro získání elasticity, protože platí:

$$\log y_t = \beta \log x_t + v, \quad (6)$$

Kdy lze β interpretovat jako elasticitu, protože platí:

$$\beta = \frac{\frac{\Delta y_t}{y_t}}{\frac{\Delta x_t}{x_t}} = \frac{\% \Delta y}{\% \Delta x} \quad (7)$$

Výsledným modelem tohoto příspěvku tudíž bude panelová regrese odhadovaná pomocí LVDV metodiky v log-log tvaru.

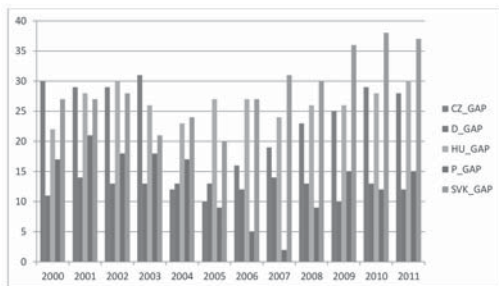
Pro samotné statistické testování je v rámci panelové regrese využíván Waldův test. Tento test vychází z odvozené testovací statistiky, kterou porovnává s χ^2 rozdělením. Samotný waldův test v případě vícenásobné regresní analýzy nahrazuje klasický F-test, takže vlastně testuje významnost modelu jako celku. Déle je možné tento test využít i pro testování jednotlivých skupin dummy proměnných, kdy tento test opět testuje statistickou významnost skupin dummies. Zde je pouze upraveno testování jako kvadratická t-hodnota (Doornik a Hendry, 2013).

Pro odstranění možné přítomnosti heteroskedasticity byly využity robustní směrodatné odchylky. Technika využití robustních směrodatných odchylek vychází z možnosti odstranění nejenom heteroskedasticity, ale i odstranění různých specifických chyb (Freedman, 2006). Vzhledem k odhadování parametrů regresní rovnice pomocí OLS metodiky se jeví využití jako velmi výhodné, protože míra zkreslení je relativně malá.

2 DATA

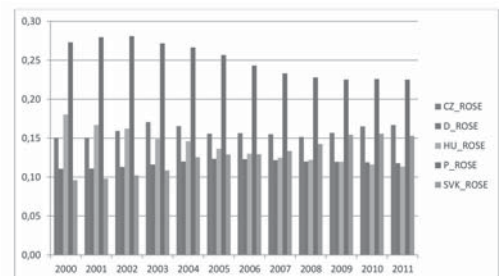
Ve všech ekonometrických modelech platí, že model je tak kvalitní, jako jsou kvalitní vstupní data. Následující část článku bude popisovat jednotlivé proměnné a jejich případné úpravy. Všechna data byla získána z databáze OECD (2015).

Graf 1: Velikost daňové mezery v % plně daňové povinnosti (2000 – 2011)

Zdroj: Evropská komise (2013), vlastní úprava.

Graf 2: Vývoj podílu osob samostatně výdělečně činných na celkovém počtu pracujících (v %)

Zdroj: OECD (2015), vlastní úprava.

Sledovanými státy jsou Česká republika, Polsko, Slovensko, Maďarsko a Německo. První čtyři země jsou vybrány na základě jejich členství v rámci Visegrádské čtyřky. Tyto země společně vstupovaly do Evropské unie v roce 2004. Dalším společným rysem těchto čtyř států je transformace ekonomik z plánované na tržní, která probíhala po roce 1989. Z těchto společných znaků lze odhadovat určitou podobnost výkonu ekonomiky a také relativně obdobné daňové systémy (obecně se tyto systémy o mnoho neliší). Pro zahnutí Německa je klíčové, že německá ekonomika je „západní“ typ ekonomiky a dále se jedná o významného obchodního partnera států visegrádské čtyřky. Posledním důvodem je geopolitický důvod, kdy lze tyto státy brát jako střední Evropu s výjimkou Německa.

2.1 Vysvětlované proměnné

Velmi problematické bylo určit samotnou vysvětlovanou proměnnou, protože žádné odhady daňových úniků z titulu osobní důchodové daně nejsou k dispozici. Proto byla vysvětlovaná proměnná založena na předpokladu, že podíl daňových úniků v osobní důchodové dani je stejný jako podíl úniků v dani z přidané hodnoty. Podíl úniků v dani z přidané hodnoty je zpracován (Evropskou komisí, 2013). Prostým vynásobením celkového daňového příjmu a podílu úniků lze aproximovat hodnotu úniků z titulu osobní důchodové daně. Pro ilustraci uvádíme graf 1 – výše daňového úniku na DPH jako procentuální vyjádření plně daňové povinnosti.

Z grafu 1 vyplývá, že Německo má nejnižší daňovou mezeru, která se pohybuje od desíti do patnácti procent. Překvapivý je výsledek u Polska, kde od roku 2001 je znatelný pokles výše daňové mezery do roku 2007. V dalších obdobích je výše daňové mezery z titulu DPH relativně podobná německému vývoji. Slovensko, Maďarsko a Česká republika mají relativně vysokou daňovou mezeru.

V případě interpretace tohoto grafu je třeba si uvědomit, že celková daňová mezeera se může velmi lišit od daňové mezery z titulu DPH, protože některé státy mají daleko větší daňové úniky z titulu přímých daní. Bohužel odhad daňové mezery u přímých daní není nikde uveden a neexistují k této problematice lepší indikátory než daňová mezeera z titulu DPH.

2.2 Vysvětlující proměnné

První vysvětlující proměnnou je podíl osob samostatně výdělečně činných oproti celkovému počtu zaměstnaných osob (ROSE). Tento ukazatel vychází z předpokladu, že pro osoby samostatně výdělečně činné (případně jejich obdoby v zahraničních daňových systémech) je

obecně jednodušší dosáhnout daňových úniků. Následující graf dokumentuje vývoj této proměnné.

Zde je jednoznačně vidět, že největší podíl osob samostatně výdělečně činných má Česká republika. Tento fakt může být způsoben poměrně běžným rozšířením tzv. Švarc systému, který za určitých okolností může být vyhodnocen pouze jako krácení daně. Překvapivým je relativně nízký počet osob samostatně výdělečně činných v Německu.

Další skupinu vysvětlujících proměnných lze obecně označit jako daňové indikátory. Tyto indikátory jsou do našeho pozorování zahrnuty proto, aby poskytly odpověď na otázku, zda výše daňových úniků je funkční hodnotou některého daňového ukazatele, anebo na ni působí jiné nezahrnované faktory. Tyto faktory mohou mít podobu například sociálně-historických faktorů, které mohou ovlivňovat daňovou morálku v jednotlivých zemích (v případě využitého modelu se jedná o individuální dummy proměnné).

2.3 Efektivní daňová sazba

Pro lepší vysvětlení daňových úniků jsou využity jako vysvětlující proměnné hodnoty efektivní daňové sazby (TR) a efektivní daňové sazby s odvody pojistného (TR-SSC). Tyto ukazatele slouží k odhadu „skutečné“ daňové sazby. Vezmeme-li v úvahu Českou republiku, tak od roku 2008 se v případě daně z příjmů fyzických osob jedná o statutární sazbu 15 %. Ale tato sazba nezohledňuje zvýšení dílčího základu daně ze závislé činnosti o pojistné hrazené zaměstnavatelem a nárokem na daňovou slevu na poplatníka, proto je efektivní sazba daně pro Českou republiku od roku 2008 cca 20 %. Samotné efektivní daňové sazby použité pro modelování shrnuje tabulka 1.

V případě Slovenska, České republiky a Polska je evidentní relativně nízká efektivní daňová sazba. Tento stav indikuje relativně nižší zdanění nejbohatších poplatníků. Obecně je tento jev způsoben určitým „zastropováním“ nějaké složky daňového algoritmu. V případě Maďarska je relativní výše způsobená velmi vysokou progresivitou daňových sazeb.

Pozoruhodné jsou hodnoty v roce 2006 a 2007 u Slovenské republiky, kdy jsou tyto údaje v setinách procent. Zde je pravděpodobně chyba v databázi OECD (autoři speciálně tento fakt překontrolovali).

Na druhou stranu je i v případě daňových úniků třeba zohlednit výši odvodů sociálního pojistného, které je poměrně vysoké v rámci postkomunistických zemí. V případě České republiky tvoří pojistné přibližně dalších 10 % daňové zátěže. Následující tabulka 2 shrnuje vývoj

Tabulka 1: Vývoj efektivních daňových sazeb (v %)

EFEKTIVNÍ SAZBA					
rok	CZ_TR	D_TR	HU_TR	P_TR	SVK_TR
2000	28.00	53.81	56.00	26.42	42.00
2001	28.00	51.17	56.00	26.22	42.00
2002	28.00	51.17	56.00	26.22	38.00
2003	28.00	51.17	55.88	31.46	38.00
2004	28.00	47.48	56.00	31.46	11.46
2005	28.00	43.45	56.00	31.46	6.57
2006	28.00	43.27	59.00	31.46	0.13
2007	28.00	47.48	54.00	31.46	0.39
2008	20.25	47.48	45.00	31.46	10.41
2009	20.10	47.48	45.00	23.66	16.45
2010	20.10	47.48	40.64	23.66	16.45
2011	20.10	47.48	35.56	20.93	16.45

Zdroj: OECD (2015), vlastní úprava.

Tabulka 2: Vývoj efektivních daňových sazeb společně s odvody pojistného (v %)

EFEKTIVNÍ SAZBA S POJISTNÝM					
rok	CZ_TR-SSC	D_TR-SSC	HU_TR-SSC	P_TR-SSC	SVK_TR-SSC
2000	40.50	53.81	68.50	41.48	42.00
2001	40.50	51.17	68.50	41.28	42.00
2002	40.50	51.17	68.50	41.28	38.00
2003	40.50	64.17	68.38	41.71	38.00
2004	40.50	60.48	69.50	41.96	24.86
2005	40.50	56.45	69.50	42.20	19.97
2006	40.50	56.27	73.33	42.45	13.53
2007	40.50	47.48	71.00	42.69	13.79
2008	32.75	47.48	62.00	42.69	23.81
2009	31.10	47.48	62.00	34.89	29.85
2010	31.10	47.48	57.64	34.89	29.85
2011	31.10	47.48	53.06	38.75	29.85

Zdroj: OECD (2015), vlastní úprava.

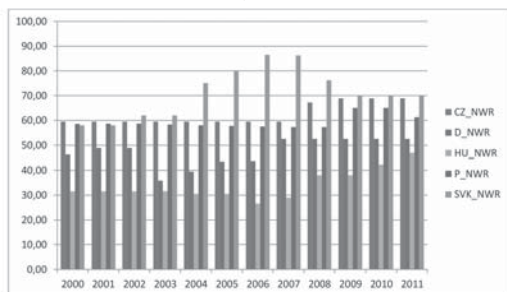
efektivních daňových sazeb a pojistného ve sledovaných zemích.

I vývoj kompletních odvodů zaměstnance je obdobný jako v případě samotné efektivní sazby, pouze v případě Německa je výše efektivního zdanění totožná, protože pojistné je konstruováno odlišně. V případě států Visegrádské čtyřky tvoří průměrné odvody více než 10 %.

2.4 Maximální statutární sazba

Pro vyrovnání modelu se zdaněním bohatších poplatníků byl zvolen ukazatel maximální statutární sazby (TRMAX). Tento ukazatel by měl postihovat progresivitu daňového systému a vyrovnávat výkyvy způsobené omezením ukazatelů na bázi efektivních daňových sazeb. Samotný vývoj tohoto ukazatele shrnuje tabulka 3.

Graf 3: Podíl čisté mzdy na průměrné mzdě (v %)

Zdroj: OECD (2015), vlastní úprava.

Tabulka 3: Maximální statutární sazba (v %)

MAXIMÁLNÍ STATUTÁRNÍ SAZBA					
rok	CZ_TR-MAX	D_TR-MAX	HU_TR-MAX	P_TR-MAX	SVK_TR-MAX
2000	32.00	53.81	40.00	40.00	42.00
2001	32.00	51.17	40.00	40.00	42.00
2002	32.00	51.17	40.00	40.00	38.00
2003	32.00	51.17	40.00	40.00	38.00
2004	32.00	47.48	38.00	40.00	19.00
2005	32.00	44.31	38.00	40.00	19.00
2006	32.00	44.31	36.00	40.00	19.00
2007	32.00	47.48	36.00	40.00	19.00
2008	15.00	47.48	36.00	40.00	19.00
2009	15.00	47.48	36.00	32.00	19.00
2010	15.00	47.48	32.00	32.00	19.00
2011	15.00	47.48	16.00	32.00	19.00

Zdroj: OECD (2015), vlastní úprava.

Samotná výše maximální statutární sazby daně ve státech Visegrádské čtyřky prodělala razantní snížení ve sledovaném období. Slovensko, Česká republika a Maďarsko zavedly jednotnou sazbu daně z příjmů fyzických osob. Pouze Polsko a Německo mají progresivní zdanění. Smyslem této vysvětlující proměnné je dokumentovat vliv těchto změn na daňové úniky.

2.5 Průměrná mzda

Dalším zvoleným ukazatelem je výše průměrné mzdy (AW), kdy lze předpokládat, že občané státu s relativně nižší průměrnou mzdou se pokusí zvýšit svůj disponibilní důchod na úkor daní. Případně lze z tohoto ukazatele odvodit podíl čisté mzdy (NWR), který ukazuje jak velká část příjmu po odečtení daní a sociálního pojistného zůstane poplatníkovi k dispozici. Pro názornější vyjádření graf 3 shrnuje vývoj podílu čisté mzdy (v absolutním vyjádření je Německá průměrná mzda daleko vyšší, proto je vhodnější použít relativní ukazatel).

Z průběhu sledované veličiny je vidět, že v případě Polska, Slovenska a České republiky je vývoj přibližně obdobný (zanedbáme-li vyšší podíl čisté mzdy u Slovenska v letech 2004 až 2008). Nejvyšší odvody ze mzdy vykazuje Maďarsko, kde více než 50 % mzdy je odvedeno do státního rozpočtu.

Samotná data jsou od roku 2000 do roku 2011 pro sledovaných pět zemí, tudíž celkově se jedná o vyvážený panel s šedesáti pozorováními.

3 VÝSLEDKY A DISKUSE

V rámci zkoumaného problému bylo využito dvou možných modelů. První z nich se snaží popsat faktory ovlivňující celkovou výši daňových úniků, samotný model 1 má tvar:

$$\log PITGAP_{it} = \beta_0 + \beta_1 \log ROSE_{it} + \beta_2 \log TR_{it} + \beta_3 \log TRSSC_{it} + \beta_4 \log TRMAX_{it} + \beta_5 \log AW_{it} + \lambda_t + \eta_i + v_{it} \quad (8)$$

Vzhledem k tomu, že tento model může být zkrácen využitím jak absolutních tak relativních veličin, byl použit i upravený model 2, který je pouze v relativním vyjádření:

$$\log GAP_{it} = \beta_0 + \beta_1 \log ROSE_{it} + \beta_2 \log TR_{it} + \beta_3 \log TRSSC_{it} + \beta_4 \log TRMAX_{it} + \beta_5 \log NWR_{it} + \lambda_t + \eta_i + v_{it} \quad (9)$$

Rozdíl mezi modelem 1 a 2 je, že zvolenou vysvětlovanou proměnnou je pouze výše úniků z titulu DPH dle Evropské komise (2013) a nahrazením průměrné mzdy podílem čisté mzdy.

Výsledky odhadnutého prvního modelu shrnuje následující tabulka:

Výsledkem modelu 1 je překvapivě kvalitní model, který má vysoký koeficient determinace. Zajímavým zjištěním je záporný koeficient u výše efektivní daňové sazby, kdy bylo spíše očekávané kladné znaménko. Vysoká elasticita u průměrné mzdy může potvrzovat domněnku, že poplatníci s relativně nižší mzdou si kompenzují disponibilní důchod na úkor státu, anebo je zde možné zkruslení odhadnutého koeficientu díky tomu, že pouze tato vysvětlující proměnná je v absolutním vyjádření (stejně jako vysvětlovaná proměnná). Vzhledem ke zkušenostem s daňovými úniky v České republice není překvapivé zjištění relativně vysoké elasticity výše daňových úniků a podílu osob samostatně výdělečně činných.

Relativně vysoké směrodatné odchylky jsou způsobeny využitím metody robustních směrodatných odchylek.

Individuální dummy proměnné jsou všechny statisticky významné, kromě I4 (Slovensko), ale i zde je to pouze velmi nízká pravděpodobnost statistické nevýznamnosti, kterou potvrzuje i celkový Waldův test pro dummy proměnné. Samotné Slovensko má v tomto modelu nejnižší daňové úniky v absolutní výši a tudíž se zde pravděpodobně jedná o vyrovnání vůči ostatním hodnotám sledované veličiny.

Rovnice je založena na výsledku využití metodiky LSDV, kdy statistický software OxMetrics udává hodnoty včetně dummy proměnných. Autorům toto vyjádření přišlo přesnější. V případě modelu 1 lze napsat odhadnutou regresní rovnici jako:

$$\log PITGAP = -14.92 + 1.637 * \log AW + \\ + 0.4431 * \log ROSE - 0.03045 * \log TR + \\ 1.738 * I_1 + 0.6254 * I_2 + 0.1025 * I_3 - 0.4168 * I_4 \quad (10)$$

V případě modelu 2 shrnuje výsledky následující tabulka:

Zajímavým jevem je, že model 2 má pouze jednu vysvětlující proměnnou, což je maximální statistická sazba. Negativní elasticita znamená, že výše této sazby snižuje výši daňové mezery. Toto zjištění je poměrně překvapivé, na druhou stranu tato vysvětlující proměnná vykazuje poměrně značný pokles ve sledovaném období. Tento pokles může vychýlit odhad tohoto parametru. Zároveň je nutné dodat, že výše maximální daňové sazby u osobní důchodové daně logicky působí na chování poplatníků a vede k daňovým únikům. Jedná se o fenomén Lafferovy křivky, která s tímto chováním pracuje. Další odhadnuté koeficienty ukazují individuální úpravu jednotlivých států, kdy Německo a Polsko vykazují zápornou elasticitu oproti ostatním státům. Tento jev může být způsoben tím, že ostatní státy mají daleko vyšší daňovou mezeru.

Tabulka 4: Výsledky modelu 1

Model 1	Koeficient (β)	směr. odchylka (SE)	t-prob
Const.	-14.9163	0.544	0.000**
LAW	1.6368	0.03933	0.000**
LROSE	0.443085	0.1328	0.002**
LTR	-0.030452	0.01493	0.046*
I1(D)	1.73759	0.07768	0.000**
I2(HU)	0.625417	0.02345	0.000**
I3(P)	0.102451	0.05985	0.093
I4(SVK)	-0.41677	0.02695	0.000**
Σ		0.3001505	
σ ²		0.09009034	
R ²		0.9629902	
Wald (joint)		0.000**	
Wald (dummy)		0.000**	

Zdroj 2: Data OECD (2015) + vlastní úprava v OxMetrics

Tabulka 5: Výsledky modelu 2

Model 2	Koeficient (β)	směr. odchylka (SE)	t-prob
Const.	-1.89277	0.07268	0.000**
LTRMAX	-0.274151	0.05221	0.000**
I1(D)	-0.383511	0.03472	0.000**
I2(HU)	0.268178	0.0176	0.000**
I3(P)	-0.554748	0.02192	0.000**
I4(SVK)	0.24233	0.001097	0.000**
Σ		0.3626252	
σ ²		0.1314971	
R ²		0.56021242	
Wald (joint)		0.000**	
Wald (dummy)		0.000**	

Zdroj: Data OECD (2015) + vlastní úprava v OxMetrics

Samotná rovnice odvozená z modelu 2 má následující tvar:

$$\begin{aligned} \log GAP = & -1.893 - 0.2742 * \log TRMAX - \\ & 0.3835 * I_1 + 0.2682 * I_2 + 0.5547 * I_3 - \\ & 0.2423 * I_4 \end{aligned} \quad (11)$$

K použitým metodám a modelům je důležité podotknout, že se autoři snažili prostřednictvím individuálních proměnných u jednotlivých států zohlednit specifika těchto států. Použita byla metoda s fixními efekty, která počítá s předpokladem, že existuje určitá závislost mezi zkoumanými státy. Tento globální pohled vedl k použití metody panelové regrese, která se nám jevila jako nejvíce vhodná s přihlédnutím k použitým datům.

Do budoucna považujeme za vhodné zaměřit se na výzkum, který by odhadnul, jak moc je velikost daňové mezery autonomní veličina a jak moc je závislá či nezávislá na dalších proměnných.

ZÁVĚR

Cílem příspěvku bylo odhadnout význam jednotlivých zkoumaných faktorů na velikost daňové mezery. K tomu účelu byly vybrány faktory jako podíl osob samostatně výdělečně činných na celkovém počtu zaměstnaných osob, velikost efektivní daňové sazby u osobní důchodové daně, výše maximální statutární sazby daně (nejvyšší mezní daňová sazba) u osobní důchodové daně a ukazatel průměrné mzdy, resp. podílu čisté mzdy na průměrné hrubé mzdě. Proměnné byly zvoleny z důvodu jejich vhodné korelace s velikostí daňové mezery a rovněž se jedná o dostupné proměnné, které popisují daňový systém jako celek.

Výsledky ukazují, že analýza resp. odhad významu faktorů ovlivňujících výši daňové mezery v jednotlivých zemích je velmi individuální a liší se země od země. Je to samozřejmě dáno skutečností, že ačkoliv se jedná o země EU, pak přístup ke zdaňování osobních příjmů se mezi těmito zeměmi liší.

Ing. Savina Finardi, Ph.D.

Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta financí a účetnictví
Katedra veřejných financí
savina.finardi@vse.cz
Unicom College
savina.finardi@unicomcollege.cz

Ing. Ondřej Bayer

Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta financí a účetnictví
Katedra veřejných financí
ondrej.bayer@vse.cz

LITERATURA

- [1] DOORNIK, J. A. and HENDRY, D. F. (2013). *PcGiveTM 14 Volume III*. London. Timberlake Consultants Press. Dostupné na: www.uio.no/studier/emner/sv/ekonomi/ECON5101/.../pcgive_vol3.pdf [online; cit. 13. 12. 2015].
- [2] EUROPEAN COMMISSION (2013). *Study to quantify and analyse the VAT Gap in the EU-27 Member States: Final Report*, (online) (citováno 13.12.2015) Dostupné na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/vat-gap.pdf [online; cit. 13. 12. 2015].
- [3] FINARDI, S. a BAYER, O. (2014). Odhad významu Švarcsystému v jednotlivých odvětvích v České republice. *ACTA STING*. Brno, 2014, (2), 6-13. ISSN 1805-6873. Dostupné na: http://www.sting.cz/acta/acta2_2014_web.pdf [online; cit. 13. 12. 2015].
- [4] FREEDMAN, D. A. (2006). *On the so-called "Huber sandwich estimator" and "robust standard errors"*. *The American Statistician*, 60(4). Dostupné na: <http://www.stat.berkeley.edu/~census/mlsan.pdf> [online; cit. 13. 12. 2015].
- [5] OECD (2015). *Revenue statistics* (online database). Dostupné na: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV#> [online; cit. 13. 12. 2015].
- [6] PHILLIPS, P. C. and MOON, H. R. (2000). *Nonstationary panel data analysis: an overview of some recent developments*. *Econometric Reviews*, 19(3), pp.263-286. Dostupné na: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.183.7401&rep=rep1&type=pdf> [online; cit. 13. 12. 2015].

COMPARISON OF PAYROLL TAX BURDEN IN THE CZECH AND SLOVAK REPUBLICS

POROVNÁNÍ DAŇOVÉHO ZATÍŽENÍ ZAMĚŠTNANCŮ V ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLICE

Jitka Jurková

ABSTRACT

Článek objasňuje princip a strukturu zdaňování zaměstnanců daní z příjmů fyzických osob, tak jak vychází ze současné právní úpravy platné pro rok 2016 a porovnává daňové zatížení v České a Slovenské republice. Analýza daňového zatížení vychází z dat Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky a Statistického úřadu Slovenské republiky v členění na decily a kvartily, kdy data týkající se České republiky představují nominální mzdu za 1. pololetí roku 2015 a data týkající se Slovenské republiky nominální mzdu za rok 2014, tj. analýza vychází z dat, která jsou v současnosti dostupná z oficiálních zdrojů. V daňovém zatížení zaměstnanců jsou zahrnuty všechny odvody státu, včetně zdravotního a sociálního pojištění. Výsledky analýzy potvrzují, že přestože daňová legislativa doznala v obou zemích změn, celkové daňové zatížení zaměstnanců je v obou zemích porovnatelné, menší rozdíly jsou pouze u nízkých příjmů na úrovni minimální mzdy a dále u velmi vysokých příjmů několikanásobně převyšujících průměrnou mzdu.

Klíčová slova:

zdanění zaměstnanců, daň z příjmů fyzických osob, superhrubá mzda, sociální pojištění, zdravotní pojištění, minimální mzda, základ daně

ABSTRACT

The paper clarifies the structure of the payroll taxation pursuant to the current legislation effective in 2016 and compares the payroll tax burden in the Czech and Slovak Republics. The tax burden analysis is based on data of the Czech Ministry of Labour and Social Affairs and the Statistical Office of the Slovak Republic. The data are classified in the statistical categories of deciles and quartiles where the data related to the Czech Republic represent the nominal wage for the 1st half of 2015 while the data related to the Slovak Republic represent the nominal wage for 2014, i.e. the latest data available from the official sources. The employee tax burden includes all taxes including social and health insurance. Although the tax legislation has been amended in both countries, the analysis results confirm that the effective payroll tax burden is comparable in both countries with minor differences in the taxation of low wages at the level of a minimum wage and high wages which exceed the average wage several times.

Keywords:

payroll tax, personal income tax, super gross income, social insurance, health insurance, minimum wage, tax base

JEL classification: H24, J31

INTRODUCTION

Historically, as Czech and Slovak Republics formed a common state – i.e. Czechoslovakia, the tax system was naturally just the same in both countries for more than 50 years. After the political changes in 1989, beginning 1992 former Czechoslovakia adopted new tax system including new post-communist requirements levied on the system that was applied to both countries. One of the most significant tax changes buried on the taxpayers beginning 1992 was e.g. in the area of indirect taxes, i.e. the replacement of the former turnover tax by value added tax. However, the new tax system for both countries, the Czech and Slovak Republics did not last in the same wording for very long due to the split of the country on 1 January 1993. Beginning this date tax systems in both countries started to differ – based on various amendments of the laws adopted in each of the country. Therefore, both tax systems are still based on one common tax law structure, but with more or less significant adjustments.

Further in this paper we will compare the current situation and tax burden of levied payroll taxes in both countries, the Czech and Slovak Republics.

1 PAYROLL TAX

As payroll tax depends on the type of work contract that employees have concluded, in this paper we will concentrate only on the most usual and common type of work contract, i.e. long-term employment contract and not on any of the short term kinds of employment. The tax and other related legislation effective beginning 2016 will be used in the study.

1.1 Czech Payroll Tax System

In general, Czech payroll tax is subject to payroll tax and obligatory social and health insurance payments. Payroll tax and social and health insurance use different bases for its calculation – very specific is especially payroll tax base.

Payroll tax base is calculated not from employee gross income, but from so called “super gross income”. “Super gross income” was implemented beginning 2008 and is constructed as a total of gross income to which the employer’s contribution to social and health insurance of the employee is added (Income Tax Act, §6, part 12; Šubrt B., 2016). This contribution is calculated as a 34% of employees’ gross salary, where 25% go to the social insurance and 9% to the health insurance (Social Insurance Act, Health Insurance Act; Šubrt B., 2016). Therefore the base for payroll tax burden is 134% of the employee gross salary, which leads to higher effective

tax rate than that generally presented. Nevertheless, as there is a tax allowance for each taxpayer at the amount of 24 840 CZK, which is deducted directly from the tax, the effective tax rate is not necessarily always higher. There are also other tax allowances for children, students, disabled and other persons – however in our study for the purpose of comparison we use only the basic tax allowance as each employee may use it without any other conditions levied on it (Income Tax Act, §35ba; Pelech and Lošťák, 2016). The government has been thinking of cancelling the concept of gross salary tax base, however during 2016 it is still used (The End of Super Gross Wage Taxation is Postponed, 2016).

Currently, payroll tax rate is calculated as a flat rate of 15% of the “super gross income” (Income tax Act, §16). During the tax period 2013 to 2015 there was additional so called “solidary tax payment” for gross salaries exceeding 106 444 CZK monthly. The solidary tax payment was at the rate of 7% of the difference between gross salary and the amount of 106 444 CZK. (Income Tax Act Amendment No. 500/2012 Coll.; Vybíhal, 2016). Nevertheless, the “solidary tax payment” at the rate of 7% will continue even in 2016 (Changes in Personal Income Taxation for 2016, 2016).

Moreover, employees are required to pay social insurance (i.e. 6.5% of the gross income) and health insurance (i.e. 4.5% of the gross income). The employer is required to pay additional 34% of the employee’s gross salary, where 25% goes to social insurance (out of which 21.5% is old age pension insurance, 2.3% sickness insurance and 1.2% goes to the state policy of unemployment) and 9% to health insurance (Social Insurance Act, Health Insurance Act; Marková, 2016). However, there is a maximum base for social insurance, which is 48 multiple of the average salary. Beginning 2016 the average salary is 27 006 CZK, i.e. 1 296 288 CZK per year is the annual ceiling for social and health insurance calculation (Public notice on Social Insurance Base No. 244/2015 Coll.).

Beginning 2013 the maximum base for health insurance was cancelled. Originally, no health insurance maximum base was planned for years 2013-2015, nevertheless based on laws amendments there is no maximum health insurance base also for tax year 2016 (Income Tax Amendment No.267/2014 Coll.).

Beginning 2016, the minimum wage was stated as 9 900 CZK monthly (Ministry of Labour and Social Affairs, 2016). As the health insurance have to be paid at least from the minimum wage, if the health insurance base is lower than the minimum wage, the employee is required to pay additional health insurance at 13.5% from the difference between his salary and the minimum wage (Health insurance Act, §3).

1.2 Slovak Payroll Tax System

Similarly to the Czech system, Slovak payroll tax is subject to payroll tax and obligatory social and health insurance payments. However, the payroll tax base is simply gross income of the employee. In the Slovak personal income tax system we can find progression of the tax rate, which is not included in the current Czech legislation. In Slovakia, the personal income tax system uses two basic tax rates, 19% tax rate and 25% tax rate (Slovak Income Tax Act, §15). 19% tax rate is used for income not exceeding 176,8 multiple of the so called life minimum income (i.e. 198,09 € monthly) (Solíková, 2015). Therefore, the 19% tax rate is used for income not exceeding 35 022 € annually. Income exceeding 35 022 € annually is taxed at the rate of 25% (see Table 2 below).

In addition, there is another hidden tax progression coming from the institute of tax base allowances (see Table 1 and Table 2 below). The amount of tax base allowances depends on the level of personal income. The calculation of tax base allowances for exact level of income is based on life minimum subsistence, i.e. the least amount on which physical person is able to make living (Slovak Income Tax Act, §11).

Beginning 2014, each taxpayer gets the monthly tax allowance at 316,94€ (i.e. 3804€ annually). The employ-

ee gets additional tax allowance of 3803,33 € annually (which is 19,2 times the life minimum subsistence – life minimum subsistence is currently 198,09 €) provided his income tax base does not exceed 19 809 € (which is 100 times of life minimum subsistence).

If the income tax base exceeds 19 809 € the tax base allowance is calculated as 8 755,578 € (i.e. 44,2 times the life minimum subsistence) minus one fourth of the employees tax base. If the difference is negative no additional tax allowance is used. Note the difference between tax allowances in the Czech and Slovak Republics, in the Czech Republic the allowance is deducted directly from tax, in the Slovak Republic it is deducted from the tax base only.

The social and health insurance system works similarly to that in the Czech Republic. Employee pays 4% to the health insurance and 9,4% to the social insurance, calculation base for both insurances is the gross income. Employer is required to pay additional 10% of the gross salary for health insurance and 25,2% for social insurance. (Slovak Social Insurance Act No. 461/2003 Coll., Health Insurance Act No. 580/2004 Coll.). To sum up, employees pay 13,4% of their gross income for both insurances, while the employers pay additional 35,2% for both health and social insurance. The structure of the social insurance is more comprehensive than that in the Czech Republic, sickness insurance is 1,4%; old age

Table 1: Tax Base Allowance Calculation

Employee's tax base	→	Tax base allowance calculation	The amount of tax base allowance for the employee
is lower / equal than 100 times of the life minimum subsistence (19 809 €)	→	19,2 times the life minimum subsistence 19,2 x 198,09 €	annually 3 803,33 € monthly 316,94 €
exceeds 100 times of the life minimum subsistence (19 809 €)	→	44,2 times the life minimum subsistence – ¼ of the employee's tax base 8 755,578 – ¼ of the employee's tax base	

Source: Slovak Income Tax Act No. 595/2003 Coll. as amended

Table 2: Summary of Tax Base Allowance for 2016 Tax Year (Including Tax Base)

Tax Base Allowance/ Tax Base	In €
Tax Base Allowance – Calculated Monthly	316,94
Annual Tax Base Allowance	3 803,33
Personal Income Tax Base, when exceeded there is a reduction in annual tax base allowance	19 809,00
Personal Income Tax Base calculated monthly, when exceeded - 25 % tax rate is used	2918,52
Annual Personal Income tax Base, when exceeded – 25% tax rate is used	35022,31

Source: Slovak Income Tax Act No. 595/2003 Coll. as amended

pension insurance 4%, disabled pension insurance 3% and state policy of unemployment insurance 1% for the employee. The numbers for employers are the following: sickness insurance is 1,4%; old age pension insurance 14%, disabled pension insurance 3% and state policy of unemployment insurance 1%, further guarantee insurance 0,25%, accident insurance 0,8% and reserve fund 4,75% (Taxes in Slovakia 2015, Slovak Health Insurance Act No. 580/2004 Coll., Slovak Social Insurance Act No. 461/2003 Coll.).

In addition, employees may use health insurance base allowance at the amount of 4560€ annually (i.e. 380€ monthly) (Health insurance Act No. 580/2004 Coll).

The employees may be divided in 3 groups according to their level of income.

1/ if the employee's annual income do not exceed 4560€, the allowance is equal to the annual income of the employee

2/ if the employee's annual income is higher than 4560€, but lower than 6840€, the allowance is calculated as 4560€ minus double of the difference between the income and the amount of 4560€).

3/ if the employee's income exceeds 6840€ there is no allowance applicable. (See Table 3 below).

Beginning 2016, the maximum base for social and health insurance calculation is 4290€, i.e. 51 480€ annually (60 times 858€) (Slovak Health Insurance Act No. 580/2004 Coll., Slovak Social Insurance Act No. 461/2003 Coll.).

Similarly to the Czech Republic, the minimum wage is stated, beginning 2016 the minimum wage was increased to 405€ (Benko, 2015).

2 PAYROLL INCOME

Further in this paper we will present, calculate and compare net payroll income in the Czech and Slovak Republics including the effective tax burden. As the newest data available in the Czech Republic are from the first half of 2015, not only data from 2014, but also the data of the first half of 2015 will be used – compared to data in the Slovak Republic from year 2014 in total. For comparison we will use the tax legislation effective for year 2016, nevertheless there is not a significant difference between the tax levied in 2015 and 2016 in both countries. For comparison we will use the exchange rate of 27 CZK for 1€.

2.1 Czech Payroll Income

The average gross monthly nominal wage in 2014 was 25 686 CZK (i.e. 951,33 €), therefore the average gross annual nominal wage income was 308 232 CZK (i.e. 11 416 €).

The median gross monthly nominal wage in 2014 was 23 078 CZK (i.e. 854,74 €) and the median gross annual nominal wage 276 936 CZK (i.e. 10 257 €) (Ministry of Labour and Social Affairs, Basic Indicators of Labour and Social Welfare in the Czech Republic in Time Series and Graphs, 2014).

Table 3: Health Insurance Base Allowance

Annual Income of the Employee	The Amount of Annual Health Insurance Base Allowance
lower than 4 560 €	is equal to the annual income of the employee
equal to 4 560 €	is 4 560 €
higher than 4 560 €, but lower than 6 840 €	4 560 € minus 2 x (annual income of the employee – 4 560 €)
equal and higher than 6 840 €	zero

Source: Health insurance Act 580/2004 Coll., Soltková (2015)

Table 4: Effective Tax Rate Calculation in the CR

	Annual Gross wage	Super gross wage	Social and health insurance	Tax before allowance	Tax after allowance	Net wage	Effective tax rate
In CZK	308 232	413 031	33 906	61 955	37 115	237 212	23%
In €	11 416	15 297	1 256	5 163	1 375	8 786	23%

Source: Own calculation based on the data of the Ministry of Labour and Social Affairs (Basic Indicators of Labour and Social Welfare in the Czech Republic in Time Series and Graphs, 2014).

Below the tax and social and health insurance calculations for the annual average nominal wage in 2014 can be found. We consider the effective tax rate as the rate taking into account both tax and social and health insurance deductions from the gross salary.

2.2 Slovak Payroll Income

The average gross monthly nominal wage in 2014 was 964 €, therefore the average gross annual nominal wage income was 11 568 €.

The median gross monthly nominal wage in 2014 was 756 € and the median gross annual nominal wage 9 072 €. (Statistical Office of the Slovak Republic, Enterprise Statistics on Wages and Labour Costs, 2014).

Below in Table 5, the tax and social and health insurance calculations for the annual average nominal wage in 2014 can be found. Similarly to the Czech Republic data, we consider the effective tax rate as the rate taking into account both tax and social and health insurance deductions from the gross salary.

As follows from Table 4 and 5, the effective tax burden levied on the average nominal wage seem to be similar in both countries (even the average wage remain very similar). Further, in Chapter 3, we will focus on comparison of tax burden in more detailed analysis using quartiles.

Table 5: Effective Tax Rate Calculation in the SR

	Annual Gross wage	Tax base allowance	Social and health insurance	Tax base after tax base allowance deduction	Tax	Net wage	Effective tax rate
In €	11 568	3 803	1 550	6 215	1 181	8 837	23,6%

Source: Own calculation based on the data of the Statistical Office of the Slovak Republic (Enterprise Statistics on Wages and Labour Costs, 2014).

Table 6: Effective Tax Rate Calculation in the CR (in €)

	Gross wage	Super gross wage	Social and health insurance	Tax before allowance	Tax after allowance	Net wage	Effective tax rate
1 st decile	439	589	48	88	12	379	13,70%
1 st quartile	598	802	66	120	44	489	18,29%
median	830	1 112	91	167	90	648	21,86%
3 rd quartile	1 140	1 527	125	229	152	862	24,37%
9 th decile	1 632	2 187	180	328	251	1 201	26,40%
average	1 012	1 356	113	203	127	774	23,52%

Source: Own calculation based on the data of the Ministry of Labour and Social Affairs (Household Income and Expenditure Analysis in the 1st Half 2015 and Prediction for Future Time Period, 2015)

Using this classification we may observe differences based on hidden tax progression effective in the Slovak Republic as described above in Chapter 1.2.

3 CZECH AND SLOVAK PAYROLL INCOME TAX BURDEN COMPARISON

Similarly to Chapter 2.1 of this paper, further in the Czech and Slovak payroll comparison we will use the exchange rate of 27 CZK.

3.1 Common effective payroll tax rate

In the analysis of the effective payroll tax rate we will use deciles and quartiles for payroll comparison. We will also use nominal wages paid monthly as in the Central European region monthly wages are usually used in official data revealed from the national statistical offices. As the Czech Republic revealed data from the first half of 2015, this newest data that are currently available will be used, while in the Slovak Republic data of 2014 are available only. In Tables 6 and 7 below the summary for both Czech and Slovak Republics can be found.

The progression in the effective tax rate is based on the tax allowance only as the social insurance base ceiling is effective for monthly gross wage exceeding 4 048 € which is not applicable to data in Table 6.

The small difference in effective tax rate between the annual and month average income is due to the monthly rounding off, usually under the employee's request the overpaid amount of tax is returned to the employee after the end of the tax year.

In Table 7 below are shown data for the Slovak Republic in the similar structure, i.e. the descriptive statistics remain the same, however the structure of payroll tax calculation follow the Slovak tax rules.

Regarded social and health insurance maximum calculation base, similarly to the Czech Republic it is not applicable as it is effective for monthly income exceeding 4120 €. Nevertheless, there is different health insurance base allowance (see Table 3).

With regard to tax base allowance, the maximum allowance of 317 € is applicable for all researched data as the hidden progression applies for tax base monthly exceeding the amount of 1651 € only (see Table 2).

Similarly, the lower tax rate of 19% is applicable for all

data as only the tax base exceeding 2 919 € monthly is subject to the higher 25% tax rate.

The effective tax rate is very similar for both countries, comparison of Tables 6 and 7 shows that both countries still have a lot in common. The effective tax rate includes personal income tax, social and health insurance which are the items that affect the net wage.

3.2 Effective payroll tax rate levied at very low and very high wages

As payroll tax burden levied on usual personal income is very comparable for Czech and Slovak Republics, in the end we will compare effective tax rate that is levied at minimum wage level in both countries on one hand, and income that exceeds several times the average income in both countries. In this case, we will work with income exceeding four and five times the average income as this is the income that represents the limits for base ceilings. Beginning 2016, the minimum wage in the Czech Republic is 9900 CZK (i.e. 367 EUR) while in the Slovak

Table 7: Effective Tax Rate Calculation in the SR (in €)

	Gross wage	Social and health insurance	Tax base allowance	Tax	Net wage	Effective tax rate
1st decile	405	54	317	6	344	15,06%
1st quartile	538	72	317	28	438	18,59%
median	756	101	317	64	591	21,82%
3rd quartile	1 064	143	317	115	807	24,15%
9th decile	1 538	206	317	193	1139	25,94%
average	964	129	317	98	736	23,65%

Source: Own calculation based on the data of the Statistical Office of the Slovak Republic (Enterprise Statistics on Wages and Labour Costs, 2014).

Table 8: Effective Tax Rate Calculation in the CR (in EUR)

	Gross wage	Super gross wage	Social and health insurance	Tax before allowance	Tax after allowance	Net wage	Effective tax rate
minimum wage	367	491	40	74	0	326	11,01%
more than 4 times average income	4 100	5 459	443	816	739	2 886	29,17%
more than 5 times average income	5 185	6 948	493	998	921	3 687	28,89%
	7 407	9 925	593	1 361	1 284	5 291	28,58%
	18 519	24 815	1 093	3 178	3 101	13 307	28,14%

Source: Own calculation

Republics it is 405 EUR (Benko, 2015). Below you can find the calculations for both republics.

Income exceeding 4 times the average income is subject to solidary tax payment (additional 7 %), however the ceiling for social insurance as described in Part 1.1 is used. Effective tax rate starts to decrease due to the ceiling for social insurance base. To illustrate the fact, calculation for gross wage of 7 407 € (i.e. 200 000 CZK) and 18 519 € (i.e. 500 000 CZK) was used.

On the other hand, there is no tax levied on the minimum wage as the tax allowance is higher than payroll tax.

Tax progression in Table 9 below is mostly due to the higher tax rate of 25% applicable to income exceeding 2 919 € in the Slovak republic (see Table 2).

In addition to higher tax rate of 25% applicable to income exceeding 2 919 € monthly, table 9 shows that substantial in the case of high payroll income is also the social and health insurance base ceiling that slightly decreases the effective tax burden.

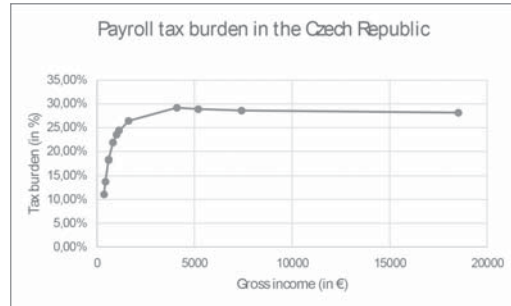
3.3 Summary of the Czech and Slovak Payroll Income Tax Burden

To sum up all the information please see the graphs below comparing Czech and Slovak payroll tax burden (in €).

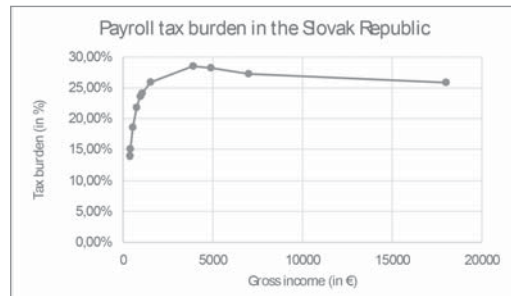
CONCLUSION

The data on payroll income has revealed that although the Czech and Slovak Republics have their own tax legislation for more than 20 years, there are not significant tax burden differences levied on the payroll income. The effective tax rate applicable for 9 tenth of all employees ranges from 14% to 24% in the Czech Republic and from

15% to 24% in the Slovak Republic. Slight differences are only in the comparison of very low (minimum wage) and high payroll income. We get 11% tax rate for the minimum wage in the CR and 14% in the SR. On the other hand, income exceeding 5 times the average income in both countries is taxed at the rate of 28% in the CR and 26% in the SR.

Source: Own calculation based on the data of the Ministry of Labour and Social Affairs (Household Income and Expenditure Analysis in the 1st Half 2015 and Prediction for Future Time Period, 2015)

Source: Own calculation based on the data of the Statistical Office of the Slovak Republic (Enterprise Statistics on Wages and Labour Costs, 2014).

Table 9: Effective Tax Rate Calculation in the SR (in €)

	Gross wage	Social and health insurance	Tax base allowance	Tax	Net wage	Effective tax rate
minimum wage	380	51	317	2	327	13,94%
more than 4 times average income	3 900	522	0	590	2 787	28,54%
more than 5 times average income	4 900	552	0	833	3 515	28,26%
	7 000	552	0	1 358	5 090	27,29%
	18 000	552	0	4 108	13 340	25,89%

Source: own calculation

The effective tax rate discussed in this paper includes the employee's tax burden only, not tax burden levied on the employer. Nevertheless, the results may be extended to include the total tax burden and total tax withholdings levied not only on employees, but also employers. Further, it might be interesting to broaden the analysis comparing each industry.

RNDr. Jitka Jurková, M.A.

České vysoké učení technické v Praze

Masarykův ústav vyšších studií

Oddělení ekonomických studií

jitka.jurkova@cvut.cz

LITERATURE

- [1] BENKO, J. (2015). Minimální mzda od 1. 1. 2016. (Minimum Wage Since 1.1. 2016) In: Podnikajte.sk - portál o podnikání. 07. 10. 2015. ©2005-2016 Available: <https://www.podnikajte.sk/pravo-a-legislativa/c/2331/category/zakonne-povinnosti-podnikatele/article/minimalna-mzda-1-1-2016.xhtml> [online, cit. 2015-01-22].
- [2] Daně na Slovensku. (Taxes in Slovakia). In: Finance.cz - daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn [online]. [cit. 2015-01-22]. Available: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-v-cr-a-v-eu/dane-v-eu/dane-na-slovensku> [online, cit. 6.2.2016].
- [3] Health Insurance Act No. 592/1992 Coll. as amended.
- [4] Income Tax Act No. 586/1992 Coll. as amended.
- [5] Income Tax Act No. 586/1992 Coll. as amended by No.500/2012 Coll.
- [6] Income Tax Act No. 586/1992 Coll. as amended by No.267/2014 Coll.
- [7] Konec zdanění superhrubé mzdy se odkládá. (The End of Super Gross Wage Taxation is Postponed). Available: <http://finance.idnes.cz/superhruba-mzda-0jt-/archiv.aspx?klic=448184> [online, cit. 28.1.2016].
- [8] MARKOVÁ, H. (2016). Daňové zákony 2016. (Tax Legislation 2016). Praha: Grada, s. 288. ISBN 978-80-271-0022-4.
- [9] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Analýza příjmů a výdajů domácností v 1.pololetí 2015 a predikce na další období. (Ministry of Labour and Social Affairs of the CR. Household Income and Expenditure Analysis in the 1st Half 2015 and Prediction for Future Time Period, 2015) Available: <http://www.mpsv.cz/cs/23054> [online, cit. 20.1.2016].
- [10] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (2016). Minimální mzda od 1.1.2016. Ministry of Labour and Social Affairs of the CR (2016). Minimum wage since 1.1.2016. Available: <http://www.mpsv.cz/cs/22117>[online, cit. 6.2.2016].
- [11] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových řadách a grafech 2014. (Ministry of Labour and Social Affairs of the CR. Basic Indicators of Labour and Social Welfare in the Czech Republic in Time Series and Graphs 2014.) ISBN 978-80-7421-105-8. Available: http://www.mpsv.cz/files/clanky/22947/1743_CZ.pdf. [online, cit. 20.1.2016].
- [12] PELECH, P. and M. LOŠŤÁK (2016) Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2016. (Taxation of Wages, Salaries and Other Income from Dependent Activities in 2016). Olomouc: Anag, s. 368. ISBN 978-80-7263-995-3.
- [13] Public notice on Social Insurance Base No. 244/2015 Coll.
- [14] Slovak Health Insurance Act No. 580/2004 Coll. as amended
- [15] Slovak Income Tax Act No. 595/2003 Coll. as amended. Available: https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Legislativa/2015.02.27_zakon_o_dani_z_prijmov.pdf [online, cit. 25.1.2016].
- [16] Slovak Social Insurance Act No. 461/2003 Coll. as amended
- [17] Social Insurance Act No. 589/1992 Coll. as amended.
- [18] SOLÍKOVÁ, V. (2015). Výpočet čisté mzdy zaměstnanca v roku 2015. (Net Payroll Tax Calculation in 2015). (In: Podnikajte.sk - portál o podnikání [online, cit. 22.1.2016].
- [19] Statistical Office of the Slovak Republic, Enterprise Statistics on Wages and Labour Costs, (2014). Available: <http://slovak.statistics.sk/wps/portal/> [online, cit. 20.1.2016].
- [20] ŠUBRT, B. et al. (2016). Abeceda mzdové účetní 2016. (Alphabet of an Payroll Accountant 2016). Olomouc: Anag, s. 624. ISBN 978-80-7263-990-8.
- [21] VYBÍHAL, V. (2016). Mzdové účetnictví 2016 – praktický průvodce. (Payroll Accounting – Practical Guide). Praha: Grada, s. 464. ISBN 978-80-271-0032-3.
- [22] Změny ve zdanění fyzických osob pro rok 2016. (Changes in Personal Income Taxation for 2016). Available: <http://www.podnikatel.cz/clanky/zmeny-ve-zdaneni-fyzicky-ch-osob-pro-rok-2016/> [online, cit. 28.1.2016].

EFEKTIVITA PRIVATIZACE VĚZEŇSKÉHO SYSTÉMU Z POHLEDU VÝKONU SLUŽBY

EFFECTIVENESS OF PRIVATIZATION PRISON SYSTEM FROM THE PERSPECTIVE OF SERVICE PERFORMANCE

Petr Juříček

ABSTRAKT

Privatizace vězeňského systému je na vzestupu ve všech vyspělých zemích, avšak diskuze o privátním vězeňství v České republice, je zcela ojedinělá. Cílem příspěvku je vyhodnotit efektivitu privátních věznic pohledem zaměstnanců v praktickém výkonu služby. Vzhledem k tomu, že v českých podmínkách nelze, z důvodu neexistence privátní věznice, provést odpovídající komparaci, bylo využito dotazníkového šetření, realizovaného v průběhu stáže v americkém vězení.¹

Klíčová slova:

privatizace, vězeňský systém, Loganova dimenze, soukromá věznice, náklady, bezpečnostní statek

ABSTRACT

Privatization of the prison system is on the rise in all developed countries, but the discussion concerning a private prison system in the Czech Republic is quite unique. The aim of the paper is to evaluate the effectiveness of the service in private prisons from the perspective of employees with respect to aspects of a practical service. Unfortunately, as the Czech Republic does not offer conditions for a comparative view of both forms of prisons, private and state, the author carried out a questionnaire survey among employees of a US prison, during author's own internship there.

Key words:

privatization, prison system, Logans' dimensions, private prison, cost, security goods

JEL classification: H53, H83, K32

1) V rámci odborné výměnné stáže v americké privátní věznice jsem měl příležitost realizovat výzkum přímo u širokého spektra zaměstnanců privátního zařízení ve státě Louisiana v USA, Kansas Department of Corrections, 900 SW Jackson, Landon State Office Building, Topeka, Kansas 66612-1284. Sběr dat byl proveden účelově pro potřeby zpracování výzkumné části disertační práce v rámci doktorského studia v rámci programu Gruntnig - http://ec.europa.eu/education/llp/doc/call12/fiches/grund2_cs.pdf V dalších částech této práce uvidíme, že zvláště mezi odpůrci privatizace vězeňství není toto chápání příliš rozšířené, ve vědecké reflexi však toto pojetí převažuje.

ÚVOD

Jedním z nejdůležitějších posláních veřejného sektoru je zajistit obyvatelstvu dostatečnou úroveň veřejných služeb, co se týče kvality, rozsahu, množství a dostupnosti. Žádná z ekonomik rozvinutých států nedokáže poskytnout svému veřejnému sektoru v rámci koncepce trvale udržitelného rozvoje dostatek prostředků plynoucích z „interních“, přerozdělovacích procesů, jako jsou daně a poplatky, a to v natolik přiměřeném časovém intervalu, aby bylo možné vytvořit a poskytnout veřejné služby všem jejich spotřebitelům při optimálním splnění uvedených základních kritérií – kvality, rozsahu, množství a dostupnosti.

Právě situace v oblasti veřejných financí vede vlády všech vyspělých států k řešení nedostatků financí na myšlenku vstupu privátních firem do všech oblastí, které dosud zajišťoval výhradně stát. Snahy o využití spolupráce s privátními partnery se tak v současné době významně dotýká resortů, které jsou odpovědné za zajištění bezpečnosti obyvatel. Podobně jako myšlenky soukromých armád a policejních sborů či hasičů, jsou nyní aktuální i snahy transformovat „státní model“ vězeňského systému na již uvedenou, privátní formu².

Od poloviny osmdesátých let počet věznic vybudovaných a spravovaných soukromými subjekty rychle roste, téměř výhradně v anglosaských zemích.³ Vzhledem převládajícímu počtu zahraničních odborných studií⁴, zaměřených na analýzu přínosu privatizace a jejího pozitivního vlivu na úspory, jsou v textu využity výsledky „netradiční“ kvantitativní metody, založené na posouzení jednotlivých dimenzí privatizace vězeňství dle autora Charlese Logana (1990). Ten charakterizoval základní dimenze přínosů privatizace na vězeňský systém v americkém prostředí. Loganovy dimenze představují matici při skladbě dotazníku, který byl realizovaná u respondentů (zaměstnanců), vybrané americké věznice a hodnotí vnímání efektivity privátního systému ve srovnání se systémem zajišťovaným státní správou.

Příspěvek se zabývá posouzením přínosů privátního zajištění vězeňství, jak z pohledu ekonomické efektivity,

tedy dosahováním zmiňovaných úspor v přímých nákladech, tak případným vlivem na celý systém a nastiňuje typické atributy, které jsou charakteristické pro privátní vězeňské systémy, tak jak je definuje Charles Logan. Praktická (výzkumná část) pak předkládá výsledky dosažené dotazníkovým šetřením u respondentů z prostředí amerického vězeňství, kteří porovnávali jednotlivé dimenze v komparaci státní a privátní věznice, neboť disponovali praktickou zkušeností z přímé služby v obou typech zařízení.

1 PŘÍNOSY PRIVÁTNÍHO ZAJIŠTĚNÍ

Privatizace vězeňství je podle Hrdinky (2001) specifická tím, že stát se nevzdává odpovědnosti za vězeňský systém. Stát stále zůstává autoritou, která rozhoduje o podmínkách věznění a cílech výkonu trestu. Neznamená však „přenesení odpovědnosti“, ale pouze „delegování jejího výkonu“ za určitých, předem daných podmínek⁵. (Harding, 2001, McDonald, 1992, Moyle, 2000). Podle Logana (1990, s. 45) například lze, „právě delegování donucovací pravomoci ze státních do soukromých rukou řadit do negativních faktorů, stejně tak jako možnost upřednostňování zisku kontraktora před veřejným zájmem.“ Harding (2001), McDonald (1992) i Moyle (2000) uvádějí, že je otázkou, zda lze na roli soukromého partnera při zajištění státní služby pohlížet jako na „státního aktéra“, který je nucen plnit všechny ústavní podmínky stejně jako veřejný sektor (McDonald, 1992).

Samotnou privatizaci vězeňství je nutné zařadit do podmnožiny privatizace bezpečnosti a samotné vězeňství lze dle ekonomické teorie vyhodnotit jako specifický druh „bezpečnostního statku“.

Základním argumentem proponentů soukromých věznic je tvrzení, že tržní mechanismy vnesou do systému větší efektivitu a přinesou úsporu finančních prostředků státem do systému vkládaných. Například Rotha (2004) soukromé věznice nemají problém s přehnanou byrokracií, jsou více otevřeny inovativním změnám a jsou pod tlakem konkurence, což umožňuje snížit náklady na jednoho vězně na časovou jednot-

2) V příspěvku detailně nedefinuji míru účasti privátního partnera a je tedy nutné uvažovat ve smyslu širokého záběru definice, tj. od PPP formy financování některé části až po úplnou privatizaci služby. Například Zito (2003) ve svém článku „Prison Privatization: Past and Present“ uvádí tuto základní typologii: 1. převedení stávajících věznic pod kontrolu kontraktora; 2. navrzení, postavení a provoz nových věznic; 3. zajištění pouze dílčích služeb.

3) Například ve Velké Británii tvoří vězni v soukromých věznicích 11 % vězeňské populace (HM Prison Service, 2009), v Austrálii dokonce 17 % (Roth, 2004).

4) V této souvislosti je nutné uvést, že česká akademická půda problematiku vězeňství z pohledu privatizaci vůbec neřeší. Jednotlivé práce zabývající se touto problematikou jsou zkoumány na úrovni penitentiálních věd, penologie či etopedie. Odborná diskuze finanční efektivity tohoto prostředí zcela absentuje.

5) V dalších částech této práce uvidíme, že zvláště mezi odpůrci privatizace vězeňství není toto chápání příliš rozšířené, ve vědecké reflexi však toto pojetí převažuje.

ku⁶. Oponenti⁷ soukromých vězení, ať už jde o politické strany či nestranné odborníky, odmítají, že by soukromé věznice přinášely významnější úspory a ukazují na možná rizika zhoršení bezpečnosti a kvality procesu v komplexní rovině.

Jednoznačný závěr, že privátní forma zajištění vězeňského systému přinese finanční výhodnost oběma stranám, nelze vyslovit. Autoři jako Englisch, Baker, Broadbent (2006)⁸ uvádí tezi, že privatizace přináší výrazné úspory a zlepšení v oblasti realizovaných programů zacházení. Brown (1994) však toto striktně odmítá, neboť podle něj, teze o úsporách nelze potvrdit, vzhledem k nemožnosti sledovat vliv různých proměnných na náklady věznic. „Různorodost vězeňských podmínek ovlivňuje samotnou ekonomiku řízení, neboť například naplněnost věznic má přímý vliv na zajištění plnohodnotných služeb, stejně tak stáří budov, či kvalita bezpečnostního systému zabezpečení dopadá na náklady zajištění provozu, bez ohledu na samotného vlastníka.“ (Roth, 2010, s. 36). Autoři jako Brown (1994) a Broadbent (2006) tvrdí, že privatizace přináší výrazné úspory a zlepšení penitenciarní péče⁹. Například vyšší ekonomický dopad, resp. nižší náklady na jednoho vězně, jsou prokázány v zařízeních, kde je vyšší kapacita vězeňské populace. (Brown, 2005) a Kirby (2000) označují jako kladné faktory jasné formulování podmínek kontraktu, nastavení standardu fungování, schopnost kontrolovat a hodnotit naplňování těchto podmínek. Současně poukazují na negativa fragmentace systému, na slabou kontinuitu péče a nedostatečné sdílení informací a doporučují posílit pravomoci centrálního orgánu a upravit způsob jejich uplatňování směrem k integrovanému řízení systému. Moyle (2000) hledá odpověď na otázku, zda privatizace vede k reformám vězeňského systému jako celku. Rozlišuje interní reformy od externích na základě sledovaných proměn v interní rovině, kterými jsou kvalita programů pro vězně, vztah mezi personálem a vězni, či posuzuje počet násilných událostí. Dle mého názoru je nutné se přiklonit k tezi, že samotný status poskytovatele služeb je méně důležitý, než klíčová role regulačního orgánu při prosazování, kontrole a vyhodnocování implementace reformy vězeňského systému. I Moyle nebo podobně kriminolog Richard Harding, nepřisuzují klíčový význam tomu, zda je věznice spravována státem či soukromou společností, ale zda jsou správně nastavena a dodržována kritéria fungování věznic. Kirby (2000) označuje jako kladné faktory jasné formulování podmí-

nek kontraktu, nastavení standardu fungování, schopnost kontrolovat a hodnotit naplňování těchto podmínek. Současně poukazuje na negativa fragmentace systému, na slabou kontinuitu péče a nedostatečné sdílení informací a doporučuje posílit pravomoci centrálního orgánu a upravit způsob jejich uplatňování směrem k integrovanému řízení systému. Z argumentace odborníků¹⁰, kteří jsou zastánci teorie, že samotná privatizace úspory v nákladech nevytvoří, je patrné, že jasnou odpověď vědecké studie opravdu neposkytují a dospívají k závěru, že existující suma výzkumů nenabízí odpovědným činitelům žádnou definitivní vodítko (Belenko, 2010). Dokládá to i studie autorů Archambeaulta a Deise (1998), kteří zpracovali a vyjádřili několik základních okruhů finanční efektivity ve třech zkoumaných věznicích. Výsledkem studie je zjištění, že nelze nalézt významné rozdíly ve fungování a zajištění porovnaných věznic. Určitá rozdílnost je jen výsledkem tzv. „soutěživosti“. Privatizace samotná nepřináší žádnou radikální změnu ve fungování věznic, neboť soukromý sektor se nesnaží tvrdit, že provozuje věznice dramaticky odlišným způsobem založeným na odlišných přístupech k penitenciarní péči. Není totiž rozhodující samotná privatizace, poněvadž finanční efekt nelze dosáhnout pouze prostřednictvím jediného dodavatele požadovaných služeb. Právě tak dochází ke ztrátě klíčové dynamické soutěživosti. Podobným závěrem operuje také Brown Allan v díle *Economic Aspect of Prison Privatisation – The Queensland Experience*, neboť z něj vyplývá, že „výsledné závěry posouzení vlivu privatizace na nákladovou efektivitu musí být totožné, jak v podmínkách australských věznic, tak i amerických, totiž neprůkazné“. (Brown, 1992, s. 114). Government Accountability Office (2006) uvedla, že privatizaci nelze zahrnout do jednoznačných příčin úspor nákladů na vězeňství. Srovnání nákladů je velmi problematické, neboť parametry dvou a více jednotek ke srovnání nejsou nikdy podobné. Do těchto nákladů vstupuje kategorie vězňů, výše platů personálu apod. Brown upřesňuje, že i samotná lokalizace věznic může vést do analýzy zásadní odlišnosti. Ke stejnému závěru dochází i Logan (1990), který doporučuje měřit náklady tzv. „cost per day“, protože toto je rozhodující pro vyčíslení nákladů, bez ohledu na formu provozování.¹¹

Privatizace samotná nepřináší žádnou radikální změnu ve fungování věznic, neboť se soukromý sektor nesnaží tvrdit, že provozuje věznice dramaticky odlišným způsobem založeným na odlišných přístupech k peni-

6) V ČR průměrné náklady na zajištění jednoho vězně na jeden den činí asi 900 – 1000 Kč (Vězeňská služba ČR, 2007).

7) Srov. Roth (2004); Kirby (2000).

8) Tato trojice autorů vypracovala případovou studii zkušeností z Austrálie, USA a Spojeného království.

9) Penitenciarní péčí je dnes běžně v českých podmínkách odborně zacházení s jedinci ve výkonu trestu odnětí svobody, resp. komplexní zajištění pobytu odsouzeného ve věznicích.

10) např. Donahue (1989), Keating (1990), Logan (1990), McDonald (1990), Weiss (1989).

11) GAO (2006) uvedlo, že věznice se 400 vězni operuje s nižšími denními náklady na jednoho vězně, než jednotky s kapacitou 200 vězných osob a není rozhodující, zda se jedná o privátní či státní zařízení.

tenciární péči. Privatizace vězeňství je spíše chápána jako možnost racionalizovat náklady a zajistit, aby věznice splňovaly náročné požadavky vnášené moderní penologií a příbuznými disciplínami. Společná analýza autorů Lundhala, Kunze, Brownella, Harrise (2007), definuje závěr, že soukromé věznice nemohou být konečnou strategií pro reformu vězeňství, ale mohou být užitečným nástrojem pro její zavedení. Nutností je vytvořit smlouvu, která bude motivovat kontraktora k vývoji vytčeným směrem. Skutečným strategickým cílem privatizace vězeňství musí být nejen vybudování několika málo kvalitních soukromých věznic a úspora nákladů, ale pozitivní změny celého vězeňského systému. Nejčastěji zmiňovaným mechanismem změny je totiž právě konkurence a soutěživá dynamika (Archambeault a Deis, 1998, s. 3). Také Sturgess (2009) na základě provedené analýzy ze 43 akademických a vládních studií doporučuje nerozlišovat soukromé a státní věznice, ale nápravná zařízení „soutěživá a nesoutěživá“. Tvrdí, že je nutné vytvořit konkurenční, tedy tržní prostředí, které může snížit náklady v delším horizontu o 20 až 30 %¹². Veřejný zájem vyžaduje „nejlepší možné služby za nejnížší možnou cenu, a zda bude služba zajišťována státní či soukromou společností je irelevantní.“ (Thomas, 1996, s. 22). Právě konkurenční tlaky by měly vést k hledání maximálně efektivních řešení, vzájemné poměřování nutí k inovacím a zodpovědnému naplňování kontraktu. Tento mechanismus je pokládán za ústřední prvek privatizace jakékoliv veřejné služby. Druhým mechanismem dosahování změny celého vězeňského systému je „vzájemné obohacování a učení, kdy lze tento mechanismus chápat jako ekvivalentní k dynamice kompetence.“ (Harding, 2001, s. 331). Jiní autoři však tento faktor staví do protikladu ke konkurenci, neboť jde o vzájemnou symbiózu a dobrovolné sdílení, zatímco v ryze konkurenčním prostředí si jednotliví aktéři své inovace pečlivě ochraňují.

I když se závěry zkoumaných studií liší, je možné nalézt jejich společný průnik, neboť se shodují na tom, že „pouze správně nastavené, vhodné řízené a pečlivě kontrolované privatizační projekty mohou sloužit veřejnému zájmu“ (Austin a Coventry, 2001, s. 21). Z předložené analýzy studií můžeme shrnout následující závěry, které odpovídají zjištěným výstupům v rámci srovnávacích analýz privátního a státního zajištění vězeňského systému, do definice dle Johna Howarda (2002, s. 18): „V případech, kdy hodláme rozhodnout, zda je efektivnější externí či interní způsob zajištění vězeňského systému

je nutné vyjít ze závěrů, že neexistují přesvědčivé důkazy o tom, že soukromé věznice vyžadují menší finanční náklady a že chybí širší výzkumy zaměřené na kvalitu a dostupnost služeb soukromých věznic.“

2 POSOUZENÍ LOGANOVÝCH DIMENZÍ PROSTŘEDNICTVÍM UNIVARIANÍ ANALÝZY

Pro posouzení privatizace vězeňství, resp. její finanční efektivnosti jsem privatizační proces posuzoval dle Loganových dimenzí implementovaných do struktury dotazníkového šetření, s cílem eliminovat zkreslení výsledků vlivem specifických odlišností dané věznice. Dle sestavené škály významnosti bylo hlavním cílem posoudit změny v pořadí „dimenze finanční výhodnosti“.

2.1. Charakteristika zkoumaného vzorku a komparace základních proměnných

Vzorek 110 respondentů¹³ byl rozdělen dle kritéria „umístění na pracovní pozici“¹⁴, dle „délky pracovního praxe“¹⁵ a dle zkušenosti, tedy „zkušenosti s privátním či veřejným vězeňstvím“¹⁶ Z hlediska kategorizace pracovní pozice 72 (65,45 %) respondentů pracovalo na pozici řadového zaměstnance, 27 (24,54 %) respondentů pracovalo v pozici středního managementu a 11 (10 %) respondentů pracovalo na pozici vrcholného managementu. V rámci praktického výkonu služby byla u 24 (21,81 %) respondentů zaznamenána praxe do 5 let, u 68 (61,81 %) respondentů v praxi od 5 do 10 let, u 18 (16,36 %) respondentů byla zaznamenána praxe delší jak 10 let. Zkušenosti s výkonem služby u státní věznice pak mělo 38 (34,54 %) respondentů a 72 (65,45 %) respondentů zaznamenalo zkušenost z praxí výhradně u privátní jednotky. V rámci této kategorie vznikla klíčová kategorie 24 (21,80 %) respondentů, kteří měli zkušenosti v obou typech věznic. Konečné pořadí jsem vypočetl ze součtu získaného pořadí jednotlivých dotazníků a vytvořil průměr, podle něhož jsem získal základní matici konečného hodnocení. Umístění jednotlivých dimenzí v rámci kategorií ukazuje graf 1, ze kterého lze vyčíst „anomálii“ rozdílného vyhodnocení u „dimenze vhodnosti“, která v jednotlivých kategoriích „obdržela“ nejširší rozptyl mezi jednotlivým umístěním. V kategorii pozice řadového zaměstnance a vrcholného managementu byla zařazena na pozici

12) Velký potenciál k úsporám je spatřován především v personálních nákladech, které tvoří dvě třetiny až tři čtvrtiny všech nákladů na provoz věznic.

13) Na rozdíl od českého vězeňského systému, kde personální složení zahrnuje civilní i uniformované složky, jsou zaměstnanci zkoumané věznic pouze složkou uniformovanou.

14) V této kategorii byly nabídnuty podmínky pozice, řadového zaměstnance, středního a vrcholného managementu.

15) Rozmezí praxe bylo do 5 let, od 5 let do 10 let praxe.

16) Odpověď byla rozdělena na ANO, NE či ČÁSTEČNĚ.

Tab. 1: Přehled zkoumaných dimenzí včetně jednotlivých charakteristik

Dimenze vhodnosti	<p><i>Charakteristika:</i> Kritérium popisuje delegování pravomoci zajištění výkonu vězeňství ze státních do soukromých rukou a obavy z možného upřednostňování zisku kontraktora před veřejným zájmem.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Je riziko upřednostnění zisku kontraktora (privátního subjektu) před kvalitou objektivní?
Dimenze finanční výhodnosti	<p><i>Charakteristika:</i> Pozitivum sledává Logan ve schopnosti kontraktora postavit vězeňské zařízení rychleji, levněji a efektivněji. V rámci provozu se pak chová přirozeně efektivně.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Lze považovat privátní věznicí za efektivnější ve smyslu nákladovosti?
Dimenze kvality	<p><i>Charakteristika:</i> Negativním bodem je předpoklad, že motivace ziskem snižuje kvalitu programů.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Je v praxi evidentní vliv případného zisku na kvalitu služby?
Dimenze přeplněnosti	<p><i>Charakteristika:</i> Hlavním pozitivem privatizace vězeňství je schopnost kontraktorů řešit aktuální přeplněnost vězeňského systému budováním nových věznic.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Byla přeplněnost hlavním důvodem založení privátní věznice?
Dimenze přízpůsobivosti	<p><i>Charakteristika:</i> Podle Logana jsou kontraktoři při správě privátních zařízení mnohem flexibilnější ve fázích rozhodovacího procesu, jelikož jejich jednání není zatíženo nadbytečnou byrokracií.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Je dle Vašeho mínění, privátní organizace flexibilnější na požadované změny?
Dimenze bezpečnosti	<p><i>Charakteristika:</i> Negativní charakteristiky v bezpečnostní dimenzi privatizace vězeňství, se primárně odvíjejí od nekompetentnosti a neprofesionality personálu či nekvalitního technologického zabezpečení.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Mohou být bezpečnostní standardy a kvalifikační předpoklady zaměstnanců rozdílné v privátním a státním vězeňském systému?
Dimenze zákonné odpovědnosti	<p><i>Charakteristika:</i> Přenesení zákonné odpovědnosti na kontraktora může způsobit ztrátu vlády nad dodržováním zákona.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Dochází v praxi u privátních zařízení k problémům so uvisějících s nedodržením zákona?
Dimenze praktické zákonné odpovědnosti	<p><i>Charakteristika:</i> Logan v rámci tohoto hlediska upozorňuje na tzv. rozptyl spravedlnosti. V praxi může v privátních organizacích dojít k popření vzniklých chyb a otevírá se prostor pro pochybnosti nad skutečným viníkem vzniklé situace.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Je možné, aby v reálném smluvním vztahu docházelo skutečně k odchylce v rámci kontraktu?
Dimenze korupce	<p><i>Charakteristika:</i> Logan zmiňuje, že v rámci privátního zajištění může docházet k tzv. klientelistickým vztahům kontraktorů na justiční systém.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Máte osobní zkušenosti s korupčním jednáním v rámci justičního systému?
Dimenze závislosti	<p><i>Charakteristika:</i> Dle Logana existují obavy, že privatizaci může dojít k neschopnosti státu plnit své tradiční funkce, což by znamenalo marginalizaci jeho moci.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Je možné privatizaci vězeňského systému považovat za eliminaci rozhodovacích pravomocí státu v této oblasti?

Zdroj: Vlastní práce, dle analýzy Loganových dimenzí privatizace vězeňství.

Tab. 2: Vyhodnocení skupiny respondentů se zkušenostmi s privátní i státní věznicí

Komparace dle pořadí a průměrné míry důležitosti dané odpovědi			
	Dimenze	Koeficient průměrného pořadí (KPP)	Průměrná míra důležitosti (Ppd)
Dv	Vhodnosti	5,50	2,75
Dfv	Finanční výhodnosti	1,25	4,25
Dkv	Kvality	2,50	4,82
Dp	Přeplněnosti	1,50	4,65
Dpř	Přízpůsobivosti	6,50	2,12
Db	Bezpečnosti	5,00	3,56
Dzo	Zákonné odpovědnosti	8,75	3,48
Dpzo	Praktické zákonné odpovědnosti	9,50	2,75
Dk	Korupce	5,75	3,25
Dz	Závislosti	7,75	2,85

Zdroj: vlastní výpočty dle sběru dat dotazníkového šetření

Graf 4 ukazuje srovnání posunu jednotlivých dimenzí v rámci analýzy a to s vyjádřením průměrného pořadí důležitosti.

Z jednotlivých křivek grafu je vidět, že dimenze „finanční výhodnosti“ a „dimenze kvality“ jsou na stejné úrovni, tedy na úrovni koeficientu 2,50. V rámci analýzy s využitím váhy odpovědi je úroveň těchto dimenzí rozdílná, tzn. dimenze „finanční výhodnosti“ na hodnotě 1,25 a dimenze „kvality“ na úrovni 2,50. Dimenze „přeplněnosti“, která měla druhou nejnižší hodnotu, v rámci prvotní analýzy měla hodnotu diametrálně odlišnou, tedy 6,50.

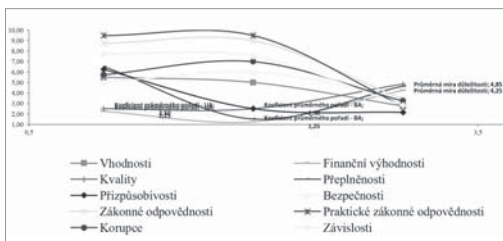
ZÁVĚR

Jednotlivé analýzy světových, vězeňských systémů ukazují, že jakákoliv forma privatizace, či využití soukromého kapitálu je pro celý systém přínosná, nikoliv však jedinou spásnou myšlenkou. Odborníci, kteří se danou problematikou zabývají, vnímají efektivní zavádění privátních věznic, jako vhodný element pro zavedení soutěživého a konkurenčního mechanismu do často zkorumpovaného státního systému. Samotnou finanční výhodnost a efektivitu privátní subjekt do zkoumaného prostředí automaticky nepřinese. Hlubší analýzy přinášejí autoři evaluačních studií jako Logan, Harding, Howard a další, jejichž výstupy však také není možné paušalizovat, neboť každá studie a její závěry byly dosaženy různými metodologickými postupy. Podobně jako je v současné době k dispozici mnoho názorů, které podporují teze o přínosech privatizačních snah, existuje také velká skupina odborníků, kteří jsou názorově zcela odlišní. Můj příspěvek dokládá, že výzkum dané oblasti je z důvodu rozdílných regionálních podmínek, či podmínek samotných věznic natolik odlišný, že jednoznačný závěr nelze učinit a dochází tak k mylným představám o efektivním řešení nedostatků finančních prostředků v oblasti věznění formou privatizace.

Výsledky ukázaly, že finanční efektivitu privatizace sledávají v nejširším měřítku zástupci vrcholného managementu vězeňských zařízení a koeficient vlivu privatizace na kvalitu procesu je nejvyšší u zaměstnanců s praxí delší jak 10 let. Ve škále vyjadřující koeficient průměrného pořadí se hodnoty „dimenze finanční výhodnosti“ pohybovala na úrovni 1,25 a v průměrném pořadí důležitosti na hodnotě 4,25. „Dimenze kvality“ pak představovala úroveň 2,50 pro koeficient průměrného pořadí a pro průměrné pořadí důležitosti skončila na téměř shodném postavení jako výše zkoumaná dimenze, tedy na úrovni 4,82.

Závěrem tedy mohu potvrdit argumenty řady odborníků, že privatizaci rozhodně není možné označit za spásné

Graf 4: Koeficienty průměrného pořadí jednotlivých dimenzí

Zdroj: Vlastní výpočty dle sberu dat dotaznikového šetření

řešení současného vězeňství, ale je nutné mít na paměti, že vstup privátních subjektů a vytvoření tak tržního prostředí do vězeňských podmínek je rozhodně efektivním krokem pro zlepšení kvality celého procesu. Současně uvádím fakt, že žádné podobné studie, které se zabývají zahraničními vězeňskými systémy, nebyly zpracovány na podmínky českého vězeňství, a proto sledávám oblast českého vězeňství jako velmi atraktivní pro podobné expertízy, zaměřené na využití spolupráce soukromého resortu a státem řízeným vězeňstvím.

PhDr. Petr Juříček, Ph.D.

Vysoká škola Karla Engliš

Ústav bezpečnostní a práva

jurickepetr@volny.cz

LITERATURA

- [1] ARCHAMBEAULT, W. and D. DEIS (1998). *Cost effectiveness Comparisons of Private Versus Public Prisons in Louisiana*. Dostupné na: www.doc.state.ok.us/offenders/ocjcr/97_98cost%20effectiveness%20comparisons.pdf [online; cit. 3/2010].
- [2] AUSTIN, J., and G. COVENTRY (2001). *Emerging Issues on Privatized Prisons*. Dostupné na: www.ncjrs.gov/pdffiles1/bja/181249.pdf [online; cit. 3/2010].
- [3] BELENKO, S. (2001). *Literature Review of Private Prison Costs*. Dostupné na: njpba351.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/litreviewofcosts.pdf [online, cit. 3/2010].
- [4] BROADBENT, J. et al. (2006). *Control and Legitimation in Government: Accountability Process*. Dostupné na: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S10452> [online; cit. 7/2010].
- [5] BROWN, A. (1994). *Economic Aspects of Prison Privatisation: The Queensland Experience*. Dostupné na: <http://www.aic.gov.au/publications/previous%20series/proceedings/1-27/~media/publications/proceedings/23/brown.ashx> [online; cit. 1/2011].
- [6] BROWN, M. et al. (2005). *Value for Money from NSW Correctional Centres*. Dostupné na: [http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/Parliament/committee.nsf/0/80f365e089726b75ca25708300191671/\\$FILE/Value%20for%20Money%20from%20NSW%20Correctional%20Centres%20Report.pdf](http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/Parliament/committee.nsf/0/80f365e089726b75ca25708300191671/$FILE/Value%20for%20Money%20from%20NSW%20Correctional%20Centres%20Report.pdf) [online; cit. 6/2012].
- [7] Corrections Corporation of America (2009). *Annual report 2009, Correction Corporation of America*. 2009. Dostupné na: <http://www.corectionscorp.com/> [on-line, cit. 3/2010].
- [8] DONAHUE, J. (1989). *The Privatization Decision*. Dostupné na: <http://www.unz.org/Pub/Washington-Monthly-1989nov-00055?View=PDF> [online; 2010, 3/2010].
- [9] GEO Group of America (2010). *The GEO Group Reports Fourth Quarter*. GEO Group. Dostupné na: <http://www.thegeogroupinc.com/about.asp> [online; cit. 4/2010].
- [10] HARDING, R. (2001). Private prison. *Crime and Justice* 28. s. 265-346.
- [11] HM Prison Service. (2009) *Prison Population*. 2009. Dostupné na: http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/1000441Fprisoner_population_jan_09.pdf [online; cit. 10/2010].
- [12] John Howard Society of Alberta. (2002) „Privatization of Corrections“. 2002. <http://www.johnhoward.ab.ca/pub/C46.htm>.
- [13] KEATING, M. (1990). *Public Over Private: Monitoring the Performance of Privately*. Rutgers University Press, 1990, 130-154.
- [14] KIRBY, P. et al. (2000). *Report of the independent investigation into the management and operation of Victoria's private prisons*. Dostupné na: <http://www.justice.vic.gov.au/wps/wcm/connect/DJ+Internet/resources/file/eb8d7d0f68d7472/KirbyPart1>. [online; cit. 8/2010].
- [15] LOGAN, Ch. (1990). *Private Prisons: Cons & Pros*. Oxford: Oxford University Press.
- [16] LUNDAHL, B. et al. (2007). *Prison Privatization: A Meta-Analysis of Cost Effectiveness and Quality of Confinement Indicators*, Utah Criminal Justice Center, College of Social Work University of Utah.
- [17] McDONALD, D. (1992). Private Penal Institutions. *Crime and Justice* 16, s. 361-419.
- [18] McDONALD, D. et al. (1998). *Private Prisons in the United States* Cambridge: Abt Associates Inc.
- [19] MOYLE, P. (2000). *Profiting from Punishment: Private Prisons in Australia: Reform or Regression*. Australia: Pluto Press, 2000.
- [20] NTSOBI, M., P. (2005). *Privatisation of Prisons and Prison Services in South Africa*. Dostupné na: http://etd.uwc.ac.za/usrfiles/modules/etd/docs/etd_gen8Srv25Nmme4_5575_1181896181.pdf [online; cit. 6/2010].
- [21] ROTH, L. (2004). *Privatisation of Prisons*. Dostupné na: <http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/parliament/publications.nsf/key/ResearchBp200403>. [online; cit. 11/2010].
- [21] STURGESS, G., L. (2009) *Submission to NSW Legislative Council Inquiry into the Privatisation of Prisons and Prison-related Services*. Dostupné na: [http://www.parliament.nsw.gov.au/Prod/parliament/committee.nsf/0/f3dfd9f9f412610cca2575c30083764b/\\$F](http://www.parliament.nsw.gov.au/Prod/parliament/committee.nsf/0/f3dfd9f9f412610cca2575c30083764b/$F) [online; cit. 2/2011].
- [22] THOMAS, Ch. (1996). *Comparing the Cost and Performance of Public and Private Prisons in Arizona Public-Private Prison Comparison*, Arizona Department of Corrections. Dostupné na: cjr.sagepub.com/content/21/1/62.refs. [online; cit. 4/2012].
- [23] ZITO, M. (2003). *Prison Privatization: Past and Present*. International Foundation for Protection Officers. Dostupné na: http://www.ifpo.org/articlebank/prison_privatization.html [online, cit. 7/2010].

NÁSTIN DŮSLEDKŮ HLAVNÍCH TRENDŮ VÝVOJE OBYVATELSTVA VE SPRÁVNÍM OBVODU PÍSKU JAKO OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ NA POTŘEBU SLUŽEB SOCIÁLNÍ PÉČE ¹

AN OUTLINE OF THE IMPACT OF THE MAIN TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF POPULATION IN THE ADMINISTRATIVE DISTRICT OF PÍSEK AS A MUNICIPALITY WITH EXTENDED POWERS ON THE NEED FOR SOCIAL CARE SERVICES

Jana Langhamrová, Ladislav Průša

ABSTRAKT

Cílem tohoto příspěvku je charakterizovat nejvýznamnější důsledky hlavních trendů vývoje obyvatelstva ve správním obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností na potřebu služeb sociální péče. Město Písek dlouhodobě věnuje pozornost plánování sociálních služeb v krátkodobém časovém horizontu, v tomto časovém horizontu však nelze objektivně posoudit potřebu sociálních služeb vyplývající z důsledků aktuálních dlouhodobých demografických trendů. V tomto smyslu proto je na základě výsledků zpracované projekce vývoje obyvatelstva v tomto správním obvodu do r. 2050 kvantifikován očekávaný vývoj příjemců příspěvku na péči v poproduktivním věku, který představuje významný determinant potřeby služeb sociální péče u této věkové skupiny.

Klíčová slova:

vývoj obyvatelstva, obec s rozšířenou působností, Město Písek, sociální služby, příspěvek na péči, projekce potřeby služeb sociální péče

ABSTRACT

The aim of this paper is to describe the impact which the major trends in population development in the administrative district of Písek as a municipality with extended powers will have on the need for social care services. The town of Písek has been paying a lot of attention to planning of social services in the short term; however, in the short-run the need for social care cannot be assessed objectively with respect to long-term demographic trends. Based on the results of the analyzed projection of population development in this administrative district until 2050, the expected number of recipients of care allowances at retirement age, which in itself is an important determinant of the needs of social care services for this age group, has been quantified.

Key words:

development of the population, municipalities with extended powers, the town of Písek, social services, care allowance, projections of need for social care

JEL classification: H11, H53, I38

1) Příspěvek byl zpracován v rámci realizace projektu TD020399 Dlouhodobá strategie rozvoje sociálních služeb na území města Písku jako obce s rozšířenou působností do r. 2030 financovaného v rámci programu Omega ze zdrojů Technologické agentury ČR.

ÚVOD

V roce 2013 byla publikována Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2100. Tato skutečnost je příležitostí k tomu aktualizovat dopady, které může mít očekávaný vývoj počtu obyvatel na všechny sociální systémy v jednotlivých regionech ČR. Zpracování této prognózy je determinováno působením mnoha faktorů – na zřeteli je nutno mít všechny faktory ovlivňující rozsah potřeby sociálních služeb, opomenout nelze stěžejní koncepční materiály charakterizující žádoucí strategické změny v této oblasti. Přitom je třeba mít na zřeteli, že působení řady faktorů je velmi obtížné kvantifikovat, velmi obtížné lze predikovat možné změny právního stavu a filosofických koncepcí a přístupů k poskytování sociálních služeb, na zřeteli je rovněž nutno mít změny v chování osob závislých na poskytování sociálních služeb, vč. změn v chování jejich rodinných příslušníků.

Na základě aktuálních demografických charakteristik je pomocí komponentní metody bez migrace zpracována projekce vývoje obyvatelstva ve správním obvodu jako obce s rozšířenou působností, následně je věnována pozornost působení příspěvku na péči na vývoj sociálních služeb. Na základě dříve zpracovaných analýz vývoje struktury příjemců této sociální dávky v závislosti na pohlaví, věku příjemce a formě poskytované sociální služby (Jeřábková – Průša, 2013) je následně zpracována projekce potřeby služeb sociální péče jak v tomto správním obvodu, tak i v samotném Městě Písku.

Východiskem pro zpracování této projekce je vývoj struktury příjemců příspěvku na péči podle jednotlivých stupňů závislosti podle údajů z informačního systému o příspěvku na péči v letech 2007 – 2009. Použít data za delší časové období nebylo možné, neboť v roce 2010 došlo k přehodnocování míry závislosti u těch příjemců příspěvku na péči, kteří na ni získali nárok v rámci přechodných ustanovení zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v roce 2011 došlo ke změně kritérií pro hodnocení míry závislosti a v letech 2012 – 2013 se tato data vzhledem ke změně správce informačního systému na MPSV nesledovala. S ohledem na legislativní změny realizované v uplynulém období bude alespoň krátká časová řada o vývoji podílu příjemců příspěvku na péči na celkovém počtu osob v závislosti na pohlaví, věku a míře závislosti za roky 2014 – 2016 k dispozici cca v polovině roku 2017 (pokud do té doby však nebudou realizovány žádné výrazné úpravy podmínek nároku na tuto sociální dávku).

1 POUŽITÁ METODA ZPRACOVÁNÍ HLAVNÍCH TRENDŮ VÝVOJE OBYVATELSTVA VE SPRÁVNÍM OBVODU PÍSKU JAKO OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ

Při zpracování projekce vývoje počtu obyvatelstva v Písku jako obci s rozšířenou působností byla využita standardní metoda zpracování – komponentní metoda bez migrace s tím, že jako výchozí data jsou použita:

- data ČSÚ o věkovém složení obyvatelstva podle pohlaví a jednotek věku ve spádovém území Písku jako obce s rozšířenou působností k 31. prosinci 2012 (Věkové, 2014),
- data Městského úřadu v Písku o věkovém složení obyvatelstva podle pohlaví a jednotek věku ve městě Písku k 31. prosinci 2012,
- úmrtnostní tabulky za okres Písek v období 2006 – 2010 zpracované ČSÚ v r. 2011 (Úmrtnostní, 2011),
- projekce obyvatelstva Jihočeského kraje do r. 2065 (Projekce, 2010).
- bylo vycházeno z předpokladu, že po celou dobu do r. 2050 se bude ukazatel úhrnné plodnosti vyvíjet obdobně, jak je předpokládán demografickou projekcí zpracovanou ČSÚ do r. 2100.

Nutnost zpracování projekce vývoje počtu osob v tomto regionu je aktuální i z toho důvodu, že v r. 2013 byl okres Písek okresem s druhým nejvyšším věkovým průměrem v ČR, který činil 42,64 let (nejnižší věkový průměr v r. 2013 měli obyvatelé okresu Praha – východ, činil 38,34 let) (Smová, 2014).

2 HLAVNÍ VÝSLEDKY PROJEKCE VÝVOJE OBYVATELSTVA VE SPRÁVNÍM OBVODU PÍSKU JAKO OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ

Z provedených propočtů je zřejmé, že po celé sledované období počet obyvatel ve správním obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností bude klesat. Zatímco v r. 2015 žilo v tomto správním obvodu celkem cca 52 tis. osob, do r. 2030 se očekává pokles o cca 2 tis. osob na cca 49,9 tis. osob a do r. 2050 o dalších cca 5 tis. osob na cca 45 tis. osob. Ve struktuře obyvatelstva lze přitom očekávat výrazné změny – zatímco počet obyvatel v předproduktivním věku klesne ve sledovaném období o cca 2,2 tis. osob (z cca 7,8 tis. v r. 2015 na cca 5,6 tis. osob v r. 2050) a počet obyvatel v produktivním věku o více než 10 tis. osob (z 34,2 tis. osob v r. 2015 na 24,2 tis. osob v r. 2050), počet osob v poproduktivním věku vzroste o cca 5,4 tis. (z 9,9 tis. osob na 15,3 tis. osob v r. 2050). Podrobnější údaje jsou zřejmé v tabulce č. 1 a v grafu č. 1.

Tabulka č. 1: Vývoj obyvatelstva ve správním obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností v letech 2015 – 2050

	počet obyvatel celkem	počet osob ve věk. skupině 0 – 14 let	počet osob ve věk. skupině 15 – 64 let	počet osob ve věk. skupině 65 + let	podíl osob ve věk. skupině 0 - 14 let na celkovém počtu obyvatel	podíl osob ve věk. skupině 15 – 64 let na celkovém počtu obyvatel	podíl osob ve věk. skupině 65 + let na celkovém počtu obyvatel
2015	51 863	7 751	34 177	9 935	14,95	65,9	19,16
2020	51 435	7 721	32 437	11 277	15,01	63,06	21,93
2025	50 785	7 042	31 592	12 151	13,87	62,21	23,93
2030	49 890	6 407	30 796	12 687	12,84	61,73	25,43
2035	48 821	5 918	29 835	13 068	12,12	61,11	26,77
2040	47 639	5 706	27 887	14 047	11,98	58,54	29,49
2045	46 359	5 669	25 538	15 151	12,23	55,09	32,68
2050	44 980	5 568	24 150	15 262	12,38	53,69	33,93
2030/2015	96,20	82,66	90,11	127,70	.	.	.
2050/2030	90,16	86,90	78,42	120,30	.	.	.
2050/2015	86,73	72,39	69,16	162,88	.	.	.

Pramen: Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihočeském kraji 2013, www.czso.cz, vlastní zpracování

Tabulka č. 2: Vývoj obyvatelstva ve Městě Písku v letech 2015 – 2050

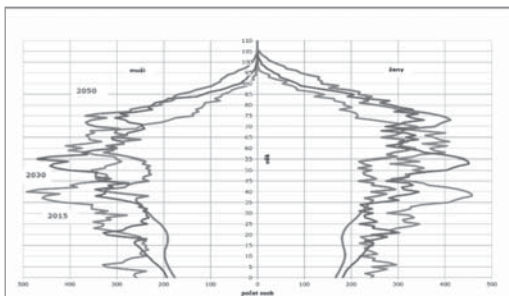
	počet obyvatel celkem	počet osob ve věk. skupině 0 – 14 let	počet osob ve věk. skupině 15 – 64 let	počet osob ve věk. skupině 65 + let	podíl osob ve věk. skupině 0 - 14 let na celkovém počtu obyvatel	podíl osob ve věk. skupině 15 - 64 let na celkovém počtu obyvatel	podíl osob ve věk. skupině 65 + let na celkovém počtu obyvatel
2015	29 366	4 446	19 231	5 688	15,14	65,49	19,37
2020	29 124	4 461	18 246	6 417	15,32	62,65	22,03
2025	28 768	4 063	17 842	6 863	14,12	62,02	23,86
2030	28 278	3 689	17 393	7 197	13,05	61,5	25,45
2035	27 694	3 413	16 868	7 413	12,32	60,91	26,77
2040	27 059	3 293	15 829	7 937	12,17	58,5	29,33
2045	26 366	3 268	14 591	8 507	12,39	55,34	32,27
2050	25 613	3 206	13 847	8 559	12,52	54,06	33,42
2030/2015	96,30	82,97	90,44	126,53	.	.	.
2050/2030	90,57	86,92	79,62	118,93	.	.	.
2050/2015	87,22	72,11	72,00	150,47	.	.	.

Pramen: vlastní zpracování na základě interních dat Městského úřadu v Písku

Z uvedeného grafu jsou zřejmé hlavní změny ve věkové struktuře obyvatelstva v tomto správním obvodu. V r. 2015 jsou nejsilnější věkovou skupinou – jak u mužů, tak i u žen – osoby ve věku 35 – 40 let (jedná se o početně silné ročníky narozené v první polovině 70. let minulého století), z grafu lze pozorovat, jak se tato věková skupina bude vyvíjet v r. 2030 a 2050.

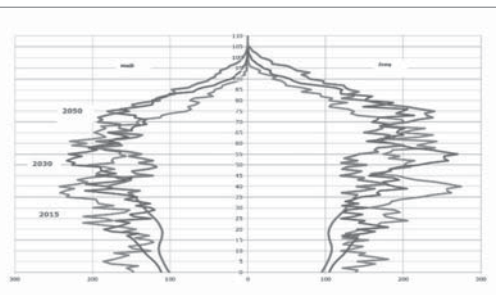
Největší změny však lze pozorovat ve věkové skupině osob starších 75 let. Již v r. 2030 bude počet osob v jednoletých věkových kohortách u osob o více než 200 osob vyšší než v r. 2015. Tento vývoj bude pokračovat i v následujícím období do r. 2050, což bude vyžadovat věnovat zvýšenou pozornost zajištění potřebné kapacity služeb dlouhodobé sociální a zdravotní

Graf č. 1: Vývoj obyvatelstva ve správním obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností v letech 2015, 2030 a 2050

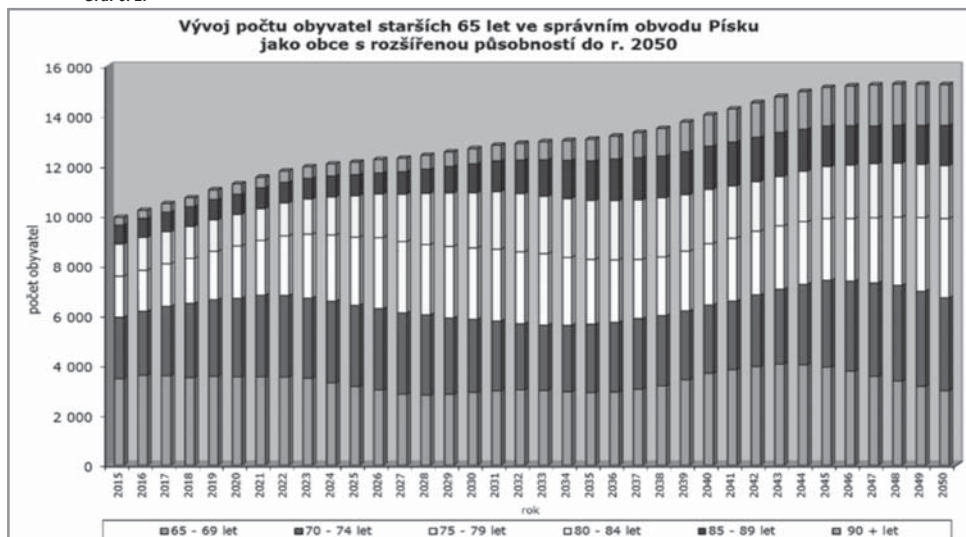
Pramen: Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihočeském kraji 2013, www.czso.cz, vlastní zpracování

Graf č. 3: Vývoj obyvatelstva ve Městě Písek v letech 2015, 2030 a 2050

Pramen: vlastní zpracování na základě interních dat Městského úřadu v Písku

Graf č. 2:

Pramen: Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihočeském kraji 2013, www.czso.cz, vlastní zpracování

péče. Detailní vývoj věkové skupiny osob starších 65 let je zřejmý z grafu č. 2.

Rovněž v samotném městě Písku lze podle zpracované projekce vývoje obyvatelstva očekávat, že po celé sledované období do r. 2050 bude počet obyvatelstva klesat. Zatímco v r. 2015 se očekává, že ve Městě Písek bude žít celkem cca 29,4 tis. osob, do r. 2030 se očekává pokles o cca 1,1 tis. osob na cca 28,3 tis. osob a do r. 2050 o dalších cca 2,6 tis. osob na cca 25,6 tis. osob. Tak jako v celém správním obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností, tak i samotném Městě Písku lze očekávat významné změny ve struktuře obyvatelstva – zatímco počet obyvatel v předproduktivním věku klesne ve sledovaném období o cca 1,2 tis. osob (z cca

4,4 tis. v r. 2015 na cca 3,2 tis. osob v r. 2050) a počet obyvatel v produktivním věku o cca 5,4 tis. osob (z 19,2 tis. osob v r. 2014 na 13,8 tis. osob v r. 2050), počet osob v poproduktivním věku vzroste o cca 3,1 tis. (z 5,7 tis. osob na 8,6 tis. osob v r. 2050). Podrobnější údaje jsou zřejmé v tabulce č. 2 a v grafu č. 3.

Z uvedeného grafu je zřejmé, že hlavní trendy ve vývoji struktury obyvatelstva jsou ve Městě Písek obdobné jako v celém správním obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností, což potvrzuje nutnost věnovat v následujících letech pozornost zajištění dostatečných kapacit všech forem dlouhodobé sociální a zdravotní péče v celém regionu.

Tabulka č. 3: Odhad vývoje podílu příjemců příspěvku na péči na celkovém počtu osob v závislosti na pohlaví, věku a míře závislosti v letech 2015 – 2030

	muži				ženy			
	2015	2020	2025	2030	2015	2020	2025	2030
I. stupeň závislosti								
65 – 69	1,18	1,15	1,13	1,12	1,76	1,78	1,79	1,81
70 – 74	1,87	1,83	1,8	1,78	3,52	3,48	3,45	3,43
75 – 79	3,33	3,23	3,17	3,12	8,24	8,32	8,37	8,41
80 – 84	7,09	6,7	6,42	6,22	15,61	15,36	15,19	15,06
85 – 89	14,46	14,26	14,12	14,02	20,45	19,77	19,29	18,93
90 +	13,91	12,41	11,37	10,57	15,04	13,25	12,02	11,07
II. stupeň závislosti								
65 – 69	1,27	1,28	1,29	1,3	1,15	1,17	1,18	1,19
70 – 74	1,87	1,87	1,87	1,87	2,18	2,2	2,21	2,22
75 – 79	3,44	3,51	3,57	3,6	4,77	4,78	4,79	4,8
80 – 84	5,67	5,55	5,46	5,4	9,78	9,68	9,62	9,57
85 – 89	10,84	10,78	10,74	10,7	15,57	15,2	14,95	14,75
90 +	14,83	13,57	12,7	12,04	16,51	14,34	12,85	11,7
III. stupeň závislosti								
65 – 69	1,04	1,17	1,26	1,33	0,75	0,84	0,89	0,94
70 – 74	1,55	1,73	1,85	1,95	1,6	1,8	1,95	2,05
75 – 79	2,67	2,99	3,21	3,37	3,71	4,19	4,52	4,78
80 – 84	5,52	6,22	6,71	7,09	7,95	8,97	9,67	10,21
85 – 89	9,38	10,57	11,4	12,03	14,59	16,4	17,64	18,6
90 +	21,28	24,22	26,25	27,81	26,38	29,51	31,68	33,33
IV. stupeň závislosti								
65 – 69	0,5	0,56	0,6	0,63	0,38	0,42	0,45	0,48
70 – 74	0,84	0,94	1,01	1,06	0,84	0,94	1,01	1,07
75 – 79	1,5	1,68	1,81	1,91	1,92	2,15	2,3	2,42
80 – 84	2,51	2,79	2,98	3,13	4,66	5,22	5,6	5,9
85 – 89	4,57	5,08	5,44	5,71	10,26	11,57	12,47	13,16
90 +	11,11	12,46	13,4	14,11	23,73	26,71	28,77	30,35

Pramen: PRŮŠA, L. Důsledky stárnutí populace na potřebu služeb sociální péče do roku 2030. Demografie č. 3/2015. ISSN 0011-8265

Tabulka č. 4: Projekce vývoje počtu příjemců příspěvku na péči ve správním obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností v závislosti na míře závislosti u osob starších 65 let v letech 2015 – 2030

	2015	2020	2025	2030
I. stupeň závislosti				
65 - 69 let	51	52	47	43
70 - 74 let	69	85	87	78
75 - 79 let	104	131	164	173
80 - 84 let	161	154	196	249
85 - 89 let	139	145	146	199
90+ let	46	54	61	66
celkem	571	621	701	808
II. stupeň závislosti				
65 - 69 let	42	43	39	36
70 - 74 let	50	64	67	60
75 - 79 let	70	89	116	122
80 - 84 let	107	103	133	172
85 - 89 let	106	111	113	154
90+ let	50	59	66	71
celkem	425	470	533	616
III. stupeň závislosti				
65 - 69 let	31	35	34	33
70 - 74 let	39	56	62	59
75 - 79 let	55	78	107	119
80 - 84 let	91	100	142	196
85 - 89 let	97	117	130	188
90+ let	78	116	155	193
celkem	391	503	629	787
IV. stupeň závislosti				
65 - 69 let	15	17	16	16
70 - 74 let	21	30	33	31
75 - 79 let	29	41	57	63
80 - 84 let	50	55	76	104
85 - 89 let	63	76	84	122
90+ let	64	95	127	157
celkem	242	314	393	493
celkem				
65 - 69 let	139	148	136	129
70 - 74 let	179	235	249	228
75 - 79 let	258	339	445	477
80 - 84 let	410	412	547	720
85 - 89 let	405	450	473	663
90+ let	239	324	409	488
celkem	1 629	1 908	2 257	2 705

Pramen: Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihočeském kraji 2013, www.czso.cz, PRŮŠA, L. Důsledky stárnutí populace na potřebu služeb sociální péče do roku 2030. Demografie č. 3/2015. ISSN 0011-8265, vlastní zpracování

Tabulka č. 5: Projekce vývoje počtu příjemců příspěvku na péči ve Městě Písku v závislosti na míře závislosti u osob starších 65 let v letech 2015 – 2030

	2015	2020	2025	2030
I. stupeň závislosti				
65 - 69 let	28	30	26	25
70 - 74 let	41	47	50	44
75 - 79 let	62	78	91	99
80 - 84 let	94	91	117	138
85 - 89 let	81	85	86	118
90+ let	27	31	36	39
celkem	333	362	406	463
II. stupeň závislosti				
65 - 69 let	23	24	22	21
70 - 74 let	30	35	38	34
75 - 79 let	41	53	64	69
80 - 84 let	62	61	79	95
85 - 89 let	61	65	67	92
90+ let	30	34	38	42
celkem	247	272	308	353
III. stupeň závislosti				
65 - 69 let	17	20	19	19
70 - 74 let	23	31	35	33
75 - 79 let	32	46	59	68
80 - 84 let	53	59	84	108
85 - 89 let	56	68	77	112
90+ let	46	67	91	114
celkem	227	291	364	453
IV. stupeň závislosti				
65 - 69 let	8	10	9	9
70 - 74 let	12	16	19	17
75 - 79 let	17	24	31	36
80 - 84 let	29	32	45	58
85 - 89 let	37	44	50	73
90+ let	38	55	74	93
celkem	141	182	228	286
celkem				
65 - 69 let	76	84	75	75
70 - 74 let	106	129	141	127
75 - 79 let	152	202	245	272
80 - 84 let	238	244	326	398
85 - 89 let	234	262	280	395
90+ let	141	188	238	288
celkem	948	1 108	1 306	1 554

Pramen: PRŮŠA, L. Důsledky stárnutí populace na potřebu služeb sociální péče do roku 2030. Demografie č. 3/2015. ISSN 0011-8265, interní data Městského úřadu v Písku, vlastní zpracování

3 MOŽNOSTI VYUŽITÍ DAT Z INFORMAČNÍHO SYSTÉMU O PŘÍSPĚVKU NA PÉČI K PROGNÓZOVÁNÍ POTŘEBY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Pro zjištění konkrétní očekávané potřeby služeb dlouhodobé sociální péče lze využít dat z informačního systému o příjemcích příspěvku na péči v kombinaci s použitím vhodných statistických metod, které umožní modelovat očekávaný vývoj potřeby těchto služeb. Příspěvek na péči představuje nový nástroj financování sociálních služeb, který byl koncipován v souvislosti s přijetím zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Cílem zavedení této nové sociální dávky bylo přispět k potřebným, žádoucím a očekávaným změnám v této oblasti. Příspěvek na péči je podle platné právní úpravy poskytován ve čtyřech stupních závislosti osobám, které z důvodu dlouhodobě nepřiznivého zdravotního stavu potřebují pomoc jiné fyzické osoby při péči o sebe a při zajištění vlastní soběstačnosti (Vostatek, 2013).

V souvislosti s přípravou zákona o sociálních službách se předpokládalo, že příspěvek na péči by mělo pobírat cca 175 tis. osob a náklady na jeho výplatu by měly činit cca 8 mld. Kč (Návrh, 2005). Skutečný počet příjemců této dávky i náklady na její výplatu je však po celou dobu její výplaty výrazně vyšší než se původně očekávalo. Z údajů informačního systému o příspěvku na péči vyplývá, že zatímco v prosinci 2007 pobíralo příspěvek na péči celkem cca 256 tis. osob, v prosinci 2014 to bylo již 331 tis. klientů (Průša, 2015 a).

4 OČEKÁVANÝ VÝVOJ POČTU PŘÍJEMCŮ PŘÍSPĚVKU NA PÉČI U OSOB V POPRODUKTIVNÍM VĚKU

Analýza struktury příjemců příspěvku na péči v závislosti na věku příjemce dávky, pohlaví a míře závislosti v letech 2007 – 2009 (Jeřábková – Průša, 2013) umožňuje s využitím regresní analýzy zpracovat odhad vývoje podílu počtu příjemců příspěvku na péči v závislosti na věku, pohlaví a stupni přiznaného příspěvku na péči na celkovém počtu osob podle pohlaví a věku do roku 2030. Míra spolehlivosti tohoto odhadu je pro seniorské věkové skupiny velmi vysoká, v nejvyšších věkových skupinách a vyšších stupních závislosti přesahuje 95 %.

Pro analýzu byl zvolen model logaritmické regrese, který vcelku dobře odpovídá zvoleným vstupním hodnotám, neboť v blízkém časovém horizontu se vývoj mění rychleji než v dlouhém, kdy má naopak tendenci se ustálovat. Budoucí vývoj byl odhadován na základě známých podílů ze zmíněného období 2007 – 2009. Díky takto krátkému období vstupních dat je tedy nutné brát predikované hodnoty jako hrubé odhady, zejména pokud se jedná o předpověď na relativně dlouhé období (Průša, 2015 b).

Promitnutím uvedeného odhadu vývoje podílu příjemců příspěvku na péči do výsledků zpracované projekce vývoje obyvatelstva ve správním obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností lze v následujících letech do r. 2030 při respektování výše uvedených faktorů očekávat následující vývoj počtu příjemců této sociální dávky (viz tabulka č. 4).

Z těchto údajů je zřejmé, že nárůst potřeby péče lze očekávat ve všech věkových skupinách osob starších 75 let, očekává se, že v r. 2030 bude příspěvek na péči pobírat 2 705 osob starších 65 let (tj. cca o dvě třetiny více osob než v r. 2015), přičemž nejvýznamnější nárůst lze očekávat u osob starších 90 let (očekává se, že v r. 2030 bude příspěvek na péči pobírat 488 osob v této věkové skupině, tj. více než 2 x více než v roce 2015). Z hlediska jednotlivých stupňů závislosti lze očekávat největší nárůst počtu osob u příjemců příspěvku na péči ve III. a IV. stupni závislosti, v roce 2030 bude příspěvek na péči v těchto stupních závislosti pobírat více než 2 x tolik osob, než kolik jich pobírá podle projekce tuto sociální dávku v r. 2015 (viz graf č. 4).

Obdobným způsobem lze zpracovat i projekci vývoje počtu příjemců příspěvku na péči v samotném Městě Písku (viz tabulka č. 5).

Rovněž tyto údaje potvrzují, že v následujících letech lze očekávat nárůst potřeby péče u osob starších 75 let, podle provedených kvantifikací je možno očekávat, že v r. 2030 bude ve Městě Písku pobírat příspěvek na péči pobírat 1 554 osob starších 65 let (tj. o necelé dvě třetiny více osob než v r. 2015), přičemž nejvýznamnější nárůst lze očekávat u osob starších 90 let (v r. 2030 by příspěvek na péči mělo pobírat 286 osob v této věkové skupině, tj. více než 2 x tolik, kolik tuto dávku pobírá osob v r. 2015). Z hlediska jednotlivých stupňů závislosti lze očekávat největší nárůst počtu osob u příjemců příspěvku na péči ve IV. stupni závislosti, v roce 2030 by příspěvek na péči v tomto stupni závislosti mělo pobírat více než 2 x tolik osob, než kolik jich pobírá podle projekce tuto sociální dávku v r. 2015 (viz graf č. 5).

5 DŮSLEDKY PROJEKCE POTŘEBY SLUŽEB SOCIÁLNÍ PÉČE NA ÚZEMÍ SPRÁVNÍHO OBVODU PÍSKU JAKO OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ

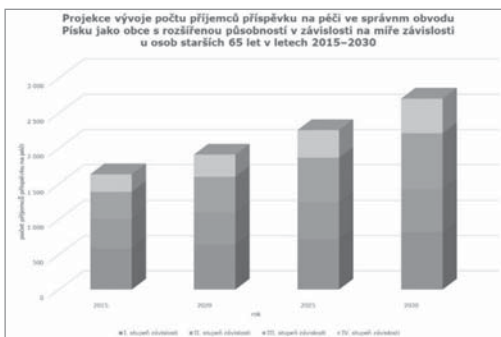
Přestože v následujících letech lze očekávat „objektivizaci“ struktury uživatelů jednotlivých – především pobytových – zařízeních sociálních služeb, ukazují uvedené propočty, že stávající kapacity jednotlivých typů zařízení a služeb sociální péče na území správního obvodu Písku jako obce s rozšířenou působností nebudou v roce 2030 dostatečné k tomu, aby bylo možno zabezpečit potřebný rozsah služeb k zajištění úrovně vybavenosti na

stávající úrovni. Je proto zřejmé, že rozvoj všech forem terénních, ambulantních i pobytových zařízení se musí stát nedílnou součástí regionálního rozvojového plánu, přičemž nezbytným předpokladem umožňujícím včas reagovat na změněnou demografickou situaci je zvýšení důrazu na analýzu změn v demografické struktuře obyvatelstva v tomto regionu.

Orientačně lze uvést, že:

- počet příjemců příspěvku na péči v I. stupni závislosti signalizuje, kolik osob bude pravděpodobně vyžadovat pomoc při zvládnání některého z úkonů pečovatelské služby ve vlastní domácnosti a to jak prostřednictvím registrovaných poskytovatelů sociálních služeb, tak i prostřednictvím rodinných příslušníků nebo blízkých osob nebo kombinované péče,
- počet příjemců příspěvku na péči ve II. stupni závislosti signalizuje, kolik osob bude pravděpodobně vyžadovat intenzivnější pomoc při zvládnání

Graf č. 4:

Pramen: Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihočeském kraji 2013, www.czso.cz, PRŮŠA, L. Důsledky stárnutí populace na potřebu služeb sociální péče do roku 2030. Demografie č. 3/2015. ISSN 0011-8265, vlastní zpracování

Graf č. 5:

Pramen: PRŮŠA, L. Důsledky stárnutí populace na potřebu služeb sociální péče do roku 2030. Demografie č. 3/2015. ISSN 0011-8265, interní data Městského úřadu v Písku, vlastní zpracování

více úkonů pečovatelské služby ve vlastní domácnosti, v chráněném bydlení, popř. v centru denních služeb nebo v denním stacionáři, popř. prostřednictvím rodinných příslušníků nebo blízkých osob nebo kombinované péče

- počet příjemců příspěvku na péči ve III. stupni závislosti signalizuje, kolik osob bude vyžadovat intenzivní, zpravidla celodenní komplexní péči v domovech pro seniory, v domovech se zvláštním režimem, v domovech pro osoby se zdravotním postižením nebo v týdenních stacionářích, v krajních případech i v chráněném bydlení nebo ve vlastních domácnostech, přičemž řada osob bude v těchto případech vyžadovat služby osobní asistence a k dispozici by měl být dostatečný rozsah odlehčovacích služeb,
- počet příjemců příspěvku na péči ve IV. stupni závislosti signalizuje, kolik osob bude vyžadovat intenzivní komplexní celodenní péči v pobytových zařízeních sociálních služeb (domovy pro seniory, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem), ve zdravotnických zařízeních (léčebny pro dlouhodobě nemocné, popř. na tzv. sociálních lůžkách ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče), pouze v minimálním rozsahu lze očekávat, že těmto osobám by byla poskytována péče v jiných typech zařízení, popř. v jejich domácnostech, v těchto případech však bude většina osob vyžadovat služby osobní asistence, domácí zdravotní péče, k dispozici bude potřeba rovněž dostatečný rozsah odlehčovacích služeb.

Konkrétní rozsah poskytování jednotlivých sociálních služeb je velmi obtížné blíže specifikovat, protože je odrazem působení celé řady výše uvedených faktorů determinujících jejich vývoj jak v celém správním obvodu, tak i v samotném Městě Písek. V tomto smyslu je proto nezbytné v rámci přípravy a realizace střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb na Písecku podrobně analyzovat všechny determinanty ovlivňující chování klientů a potencialních klientů o jednotlivé typy a formy sociálních služeb. Přitom je třeba mít na zřeteli, že vybavenost správního obvodu Písek jako obce s rozšířenou působností službami sociální péče je v porovnání s ostatními správními obvody obcí s rozšířenou působností v Jihočeském kraji na velmi dobré úrovni. Největší rezervy lze spatřovat v oblasti terénních služeb, které mají představovat v následujícím období rozvojovou prioritu jak z hlediska zřizovatelů, tak i poskytovatelů sociálních služeb. V tomto smyslu by proto Město Písek i všechna ostatní města a obce na území tohoto správního obvodu mělo v spolupráci s poskytovateli sociálních služeb a dalšími zainteresovanými subjekty (např. lékaři, střední zdravotní škola) podrobně analyzovat bytové podmínky seniorů, potencialních seniorů a zdravotně handicapovaných osob tak, aby v okamžiku, kdy budou potřebovat pomoc, ne-

bylo její poskytnutí limitováno nevyhovujícími bytovými podmínkami.

Současně je nutno zahájit neprodleně jednání s odborem školství krajského úřadu Jihočeského kraje a vedením Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích o zvýšení počtu studentů ve studijních oborech zaměřených na vzdělávání v oblasti sociální práce a ošetřovatelské péče tak, aby v následujících letech měli stávající (i potencialní budoucí) poskytovatelé sociálních služeb na správním území Písku jako obce s rozšířenou působností k dispozici dostatek odborně vzdělaného personálu pro poskytování potřebných sociálních služeb na kvalitní úrovni.

Nezbytným předpokladem rozvoje sociálních služeb, který je ale nutno řešit na celostátní úrovni, je změna základních principů jejich financování. Stávající systém, který je založen na „cenové regulaci“ maximální výše úhrady klienta za poskytované služby ze strany státu a na poskytování dotace ze strany jednotlivých krajů, rozvoj sociálních služeb nestimuluje. Pokud je maximální výše úhrady uživatele služby stanovena na takové úrovni, která neumožňuje uhradit průměrné celostátní náklady daného typu služby, je ex ante předjímana závislost poskytovatelů na přiznání dotaci, na které však není právní nárok, poskytovatel sociálních služeb je limitován v jejich rozvoji, protože nemá jistotu, že se tato skutečnost promítne v navýšení úrovně dotace (Průša, 2015 a).

ZÁVĚR

Vybavenost správního obvodu Písek jako obce s rozšířenou působností službami sociální péče je na velmi dobré úrovni. Největší rezervy lze spatřovat z hlediska vybavenosti tohoto obvodu v oblasti terénních služeb, což je vzhledem k aktuálním demografickým trendům i očekávaným trendům při poskytování sociálních služeb nutno zohlednit při přípravě střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb. Rozvoj tohoto typu služeb by měl představovat jednoznačnou prioritu jak z hlediska zřizovatelů, tak i poskytovatelů sociálních služeb. Město Písek i všechna ostatní města a obce by proto mělo v spolupráci s poskytovateli sociálních služeb a dalšími zainteresovanými subjekty zmapovat bytové podmínky seniorů, potencialních seniorů a zdravotně handicapovaných osob tak, aby v okamžiku, kdy budou potřebovat pomoc, nebylo její poskytnutí limitováno nevyhovujícími bytovými podmínkami.

Současně je nutno v zájmu zajištění dostatečného množství odborně vzdělaného personálu zahájit jednání s odborem školství krajského úřadu Jihočeského kraje a vedením Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích o zvýšení počtu studentů ve studijních obo-

rech zaměřených na vzdělávání v oblasti sociální práce a ošetrovatelské péče. V opačném případě bude ohroženo, že poskytovatelé sociálních služeb nebudou mít k dispozici dostatek odborně vzdělaného personálu pro zajištění poskytování kvalitních sociálních služeb.

Nezbytným předpokladem rozvoje sociálních služeb, který je ale nutno řešit na celostátní úrovni, je změna základních principů jejich financování. Stávající systém, který je založen na „cenové regulaci“ maximální výše úhrad klienta za poskytované služby ze strany státu a na poskytování dotace ze strany jednotlivých krajů, rozvoj sociálních služeb nestimuluje. Pokud je maximální výše úhrad uživatele služby stanovena na takové úrovni, která neumožňuje uhradit průměrné celostátní náklady daného typu služby, je ex ante předjímana závislost poskytovatelů na přiznání dotací, na které však není právní nárok, poskytovatel sociálních služeb je limitován v jejich rozvoji, protože nemá jistotu, že se tato skutečnost promítne v navýšení úrovně dotace.

Ing. Jana Langhamrová

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Karlovo nám. 1, 128 00 Praha 2
jana.langhamrova@vupsv.cz
tel. 221 152 763

doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Karlovo nám. 1, 128 00 Praha 2
ladislav.prusa@vupsv.cz
tel. 221 152 711

LITERATURA

- [1] JEŘÁBKOVÁ, V. a L. PRŮŠA (2013). *Příspěvek na péči*. Praha: VÚPSV, 2013. 155 s. ISBN 978-80-7416-145-2.
- [2] PRŮŠA, L. (2015 a). *Financování služeb sociální péče v ČR – teorie a praxe*. FÓRUM sociální politiky č. 3/2015. s. 2 – 9. ISSN 1802-5854.
- [3] PRŮŠA, L. (2015 b). *Důsledky stárnutí populace na potřebu služeb sociální péče do roku 2030*. Demografie č. 3/2015. s. 231 – 244. ISSN 0011-8265.
- [4] SRNOVÁ, Z. (2014). *Vývoj věkové struktury obyvatelstva v okresech ČR a její proměny v důsledku demografického stárnutí*. In Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Reprodukce lidského kapitálu – vzájemné vazby a souvislosti (RELIK) 2014. Slaný: Melandrium, 2014. s. 428 – 445. ISBN 978-80-87990-03-2.
- [5] VOSTATEK, J. a kol. (2013). *Financování a nákladovost sociálních služeb*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb, 2013. 103 s. ISBN 978-80-904668-7-6.
- [6] *Návrh zákona o sociálních službách*. Praha: MPSV, 2005.
- [7] *Věkové složení a pohyb obyvatelstva v Jihočeském kraji 2013*. http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/krajpubl/314003-13-r_2013-xc [online; cit. 15. 8. 2015].
- [8] *Úmrtnostní tabulky za okresy v období 2006 – 2010*. <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/4024-11> [online; cit. 15. 8. 2015].

EVALUATION OF SELECTED MUNICIPAL REVENUE FOR USE IN FURTHER DEVELOPMENT OF MUNICIPAL PROPERTY¹

HODNOCENÍ VYBRANÝCH PŘÍJMŮ OBCÍ PRO POTŘEBY DALŠÍHO ROZVOJE KOMUNÁLNÍHO MAJETKU

Petr Toth, Hana Silovská, Petr Jílek, Gabriela Říhová

ABSTRAKT

Studie se soustředí na hodnocení vybraných rozpočtových příjmů obcí vhodných pro rozvoj komunálního majetku. Rozvoj majetku vyžaduje investiční aktivity, které jsou podmíněny relativním dostatkem zdrojů pro kapitálové výdaje. Pro oblast kapitálových výdajů jsou vhodné případné přebytky běžných příjmů doplněné o příjmy kapitálové, které mají obvykle charakter nárazový a neopakovatelný. Vlastní příjmy je možno doplnit především o dva cizí zdroje, tedy o investiční dotace a příjmy z úvěrů a komunálních obligací. Cílem studie je zjistit na základě analýzy vývoje těchto finančních příjmů obcí jejich kapacity pro investiční rozvoj komunálního majetku a zvážit možnosti jejich doplnění o další, cizí zdroje prostřednictvím Public Private Partnership (PPP).

Klíčová slova:

partnerství veřejného a soukromého sektoru, zadlužení obcí, bankovní úvěry, náklady vlastního kapitálu, úroková sazba, finanční a majetková analýza, běžné a kapitálové příjmy, běžné a kapitálové výdaje

ABSTRACT

This study focuses on evaluation of selected budgetary revenues of municipalities suitable for the development of municipal property. The development of property requires investment activities which are conditioned on a relative abundance of resources for capital expenditure. In the sphere of capital expenditure, any current revenue surplus can be used, supplemented with capital revenue, which is usually of a random and non-repetitive nature. A municipality's own revenue can be supplemented with two major external sources: investment subsidies, and revenue from loans and municipal bonds. This study aims to examine, on the basis of an analysis of the development of these sources of municipal revenue, the capacity to use that revenue in the investment development of municipal property and to consider the possibility of supplementing it with external sources through Public Private Partnership (PPP).

Key words:

public Private Partnership, municipal debt, bank loans, cost of equity, interest rate, financial and property analysis, current and capital revenues, current and capital expenditure

JEL classification: H70, H74, H76, H79

1) This article was prepared under research project no. 30/2016 "Observation and evaluation of economic and social development of regions in the Czech Republic and the EU: methodology and practical applications" registered at the University of Economics, Prague. It follows and extends previous research study on the topic of municipal investment activities (see Toth et al., 2014).

INTRODUCTION

The socio-economic development of towns and municipalities does not involve only the due operation and maintenance of their property, their renovation and modernisation, but also the acquisition of new property. Municipalities obtain new property through investment activities. The socio-economic situation of territorial self-governing units and its further development must be rated on the basis of the existing property structure and value of property. Essentially all municipal expenditure (current as well as capital) is based on the municipalities' current property situation and the planned social and economic objectives for the development of the territories they administer (more in Peková, Pilný & Jetmar, 2005).

The link between the property situation and financial requirements is reflected in a certain chronology of work in the development of the main strategic development document by territorial self-governing bodies – the development programme of a region or a municipality. The main purpose is the overall growth and development based, above all, on rational and effective management of the existing property and other investment activities undertaken by municipalities.

In deciding about a future investment policy, elected representatives must take many factors into account. Decisions about future development are a demanding task that must balance the demands of many areas of a municipality's life. An investment policy and investment programme should be drawn up as a cross-sectional sub-document of a municipality's development programme.

The study will focus primarily on the issue of the development of budgetary sources suitable for investment activities. Certain budgetary revenue is of a current and repetitive nature and is well suited primarily for expenditure of the same type – current expenditure. Any surplus of such revenue is appropriate for investments, supplemented with other revenue of a random and non-recurrent nature. The objective of the study is to examine, relying on an analysis of sources suitable for investments, their further potential, and to propose an alternative in the form of Public Private Partnerships. On the municipal level, the possibility of cooperation between the public and the private sector (hereinafter referred to as PPP) opens up new possibilities for the provision of public goods. This method has been used since the 1980s and 1990s, when this trend began to appear in the most developed countries (e.g. Ellis, 2008, or PPP centrum, 2009). It cannot be considered as a universally used tool, but it creates an interesting option for public sector to implement selected projects (Kramářík, 2003). If properly used, this method offers new investment possibilities for the private as well as the public sector and allows them to

implement projects that would not be financially feasible if undertaken alone (Toth, 2010).

This article offers brief discussion on the topic of main possibilities available to Czech municipalities to finance their future property's development as in many cases the sources are limited. Three such options are compared in order to identify the most advantageous one. Modified PPP version seems to be a very promising alternative to more traditional options (such as bank loans).

1 ROLE OF THE PUBLIC AND THE PRIVATE SECTOR IN THE DEVELOPMENT OF MUNICIPAL PROPERTY

The social and economic development in the territory of a municipality is the sum of growth and development parameters of the public and the private sectors (Toth – Macháček & Wokoun, 2011).

The main drivers of development are private entities which provide for private goods as well as for revenue for the population and for the development of numerous other types of goods and services.

The public sector only plays a supplementary role in the development of a territory, providing primarily public goods. The private sector does not wish to provide majority of such property, or is for some reason unable to provide it.

The use of the property of municipalities and cities is significantly affected by the fact that the public sector also provides public goods. From this point of view, we can distinguish between private goods and public goods as two opposing concepts. Private goods are such goods which can be distributed to and provided for consumption by particular individuals. Such goods are effectively distributed through the free market. They are sold at prices that are defined by supply and demand. The consumption of private goods is based on competition and can be excluded by the market price. In terms of the user, they can be freely divided.

Public goods are goods consumption of which is indivisible among entities, i.e., consumption thereof by a specific individual does not result in the lessening of the use of that good for another individual. The limit expenditure in the provision of such goods is zero. The principle of indivisibility (non-rivalry) applies. The principle of non-exclusiveness applies. In this case, individual users can hide their preferences. A consumer may consume a good without contributing to it – the existence of free riders is permitted. The price mechanism is often best substituted with another decision-making process. This approach to defining public goods primarily on the basis

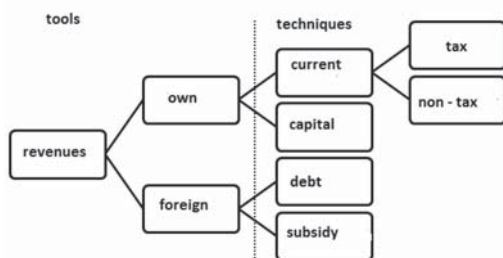
of consumption, rather than their production or financing, is based primarily on the work of Samuelson (1999) and the Musgraves (1994). Certain other characteristics can be used for determining a good as public, such as joint offer, joint consumption, or forced claiming of the good.

It must be noted that the definitions given herein are not accepted by experts without reservation. They criticise shortcomings of a methodological nature as well as pragmatic shortcomings, which are often of greater importance for the decision-making and analytical activities in the management of social and economic development of cities and municipalities.²

Theoretically, priority – preferred goods (merit goods) make it possible to apply the exclusion principle, but they are approached as public in political decision-making. The reasons are usually of a social nature. The consumption of priority goods is based on a correction of the consumer's sovereignty, because the need may arise to remedy some of the said shortcomings.

Budgetary and other financial resources for socio-economic development are usually seen as limited, which is why a hierarchy of priorities needs to be set in the planning of the expenditure side of a municipal budget. An integral part of the process is considering which investment activities in the sphere of municipal property development are more urgent and which less, which are

Scheme 1: Revenue as a budgetary instrument for meeting capital expenditure

Source: own processing

a necessary standard of municipal amenities and which can be considered a superstructure providing for above-standard (luxury) services.

From the point of territorial development, municipal revenue can be divided into the municipality's own and external revenue. Own financial resources are linked to revenue the acquisition and use of which is subject to absolutely independent decision-making of the territorial self-governing body, i.e., independent of other entities.

As Scheme 1 shows, a municipality's own revenue can be divided into current revenues, whose nature predetermines them rather for current (operating) expenditure, and capital revenue, which is suitable for extended reproduction of the property of a self-governing unit, i.e., for more extensive upgrades and for investments. A self-governing unit can supplement its own revenue with revenue from external sources, primarily non-recoverable, but also recoverable.

Issues of budgetary structure – current revenue can be calculated with the use of selected type-division indicators.

2 FINANCIAL AND PROPERTY ANALYSIS OF MUNICIPALITIES

A financial and property analysis of municipalities (FAMA) is a system of indicators which allow for, on the basis of timelines, the monitoring and evaluation of the economic development of towns and municipalities. FAMA indicators are based on individual items of municipalities' financial statements of. The objective of FAMA is to provide various entities with information about the property and financial situation of individual municipalities in the Czech Republic, thereby serving not only as an instrument for research and analytical activity, but also as a tool for better management of municipalities. These fundamental objectives are achieved by a retrospective analysis of the development of the values of the given indicators (more in Toth, 2005, or Nevěžil, 2014).

2) For example, Hampf (2001) draws attention to a specific problem of the public goods theory. He holds that normative content is embodied in the suggestive term of "purely public" goods. The said shortcomings have led to several innovations of the theory in terms of the definition of public goods. In his research into transaction costs, Coase (1960) concluded that their existence naturally compels the establishment of institutions in which the goods are not provided on the basis of market-based, but rather administrative and political public sector decision-making. The lower the transaction costs, the more likely will a good be provided by the private sector, and vice versa. Hence, public goods are the consequence of market mechanisms, rather than of their failure. In order for these mechanisms to be able to play their role, ownership relations must be defined precisely, and enforceability of the rights must be ensured. It remains to be seen whether and how to identify and evaluate any externalities that arise, which is required for an objective assessment of the harm or benefits arising from the violation of those rights. On the basis of arguments condemning the entire welfare economy, Buchanan (1998) claims in his theory of public choice that the concept of market failure becomes meaningless and a public good as such is determined purely on the basis of a social and political consensus (or by the ruling group).

FAMA is not the only group of indicators which serve to evaluate the economic development of municipalities. On the basis of Resolution No. 1395 of the Government of the Czech Republic, a set of informative and monitoring indicators (SIMU) was developed, on the basis of which the Ministry of Finance of the Czech Republic (MFCR) monitors and evaluates the development of the indebtedness of municipalities. The difference between SIMU and FAMA indicators is in the scope of the values monitored. FAMA is more extensive and follows not only the development of indebted municipalities, but also the development of individual components of revenue and expenditure, primarily in relation to municipal property.

A set of approximately fifty FAMA indicators has been developed and defined. Those indicators are divided into basic (financial and property), supplementary (e.g., the number of inhabitants), and share and calculation indicators. Financial and property indicators depict absolute values obtained from municipal financial statements. Share and calculation indicators are the most important indicators for an analysis (Toth, 2005).

For the purpose of this analysis, municipal budgets and the balance of their property and liabilities³ were obtained from the Automated Budgetary Information System (ARIS) (MFCRa, 2016) and from the State Accounting and Financial Information (ÚFIS) of the Ministry of Finance (MFCRb, 2016). The number of inhabitants was obtained from the Czech Statistical Office (CSO, 2015). Obtaining information from these sources and its further processing is a time-consuming process⁴. That is why this analysis is based on a sample of 472 municipalities⁵, which is nearly 7.6% of the total of 6,251 municipalities in the Czech Republic (CSO, 2015). A working standard of the required indicators was obtained by averaging the sample. Selected indicators were processed using the FAMA method in timelines from 2001 to 2014. The typification of municipal budgetary composition was used as the foundation.

3 ANALYSIS OF PROPERTY AND INVESTMENT RESOURCES OF MUNICIPALITIES IN THE CZECH REPUBLIC

This chapter briefly analyses the development of Czech municipalities' property situation and their possibilities to invest in the period after the year 2000. It focuses on selected financial criteria such as municipality revenues, investment ratio, debt service and others.

3.1 Brief overview of the development of the property situation of municipalities in the Czech Republic

In order to discuss the investment possibilities of Czech municipalities, their property situation needs to be analysed. The first step is to take an inventory count. This process should result in the creation of a multifunctional record (passport) of the property. Only then can a property start to be used, in line with the long-term goals and medium- and short-term tasks contained in the development programme and other development documents. Relations between municipal revenue and their property are described in the Table 1 and Chart 1.

At the beginning of the period monitored, the development of the revenue copied the development of the expenditure. Since 2009, however, a deficit has been occurring in this balance. This adverse development is further emphasised by the faster dynamism in the growth of current expenditure, not only in proportion to capital expenditure, but also in proportion to total revenue. Although current expenditure dropped between 2010 and 2011, it unfortunately dropped more slowly than the revenue. The current expenditure of municipalities then gradually pushes out the expenditure on investments and this trend can be slowed down (but not entirely reversed) in the future only by a significant cutting of current expenditure of a dispensable nature. Increased VAT could make the situation yet worse. Self-governing units obtain current financial resources through current, recurrent revenue. This means such revenue of a self-governing

3) Reports 40M and 60M.

4) Aside from a list of indicators and their definitions, a way had to be found for obtaining the data required for developing of an analysis. This was achieved with the use of several programs regularly available on the Internet, which allow for the downloading of a larger amount of data from Internet databases and which adapt the data for use in MS Excel. The data was downloaded into the computer using the WinWGet program. The Bulk Rename Utility program serves for renaming downloaded files for use in MS Excel. The functioning of the programs has been tested on a representative sample of 472 municipalities for which data was downloaded and FAMA indicators calculated. For better orientation and work with the data, several functions were created in MS Excel, which help sort and choose indicators for a specific municipality. Selected supplementary (statistical) data is assigned to basic indicators, which yields FAMA ratio indicators. The outcome is a database with FAMA indicator timelines for individual municipalities saved in a MS Excel spreadsheet.

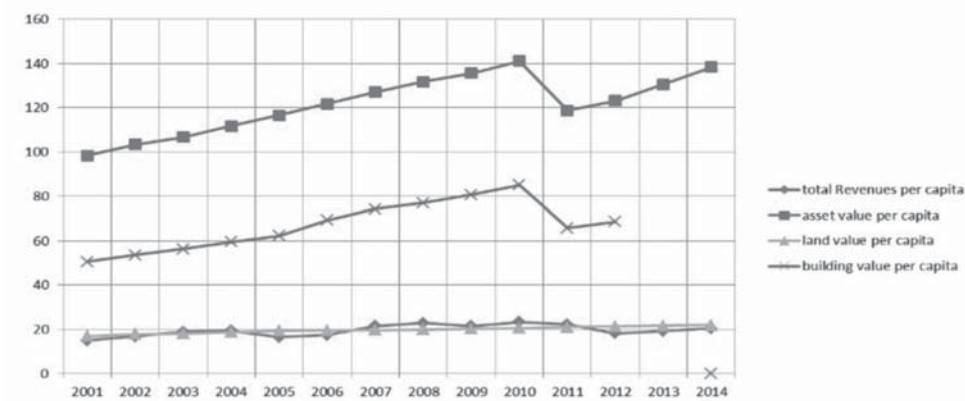
5) There were only 471 municipalities in 2007, as data in the 60M property report were missing in ARIS for the municipality of Kolíneč.

Table 1: Revenues of municipalities, the value of their property and buildings per capita (kCZK and %)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total revenues per capita	14, 863	16, 671	18, 887	19, 246	16, 386	17, 273	21, 457	22, 723	21, 463	23, 190	22, 233	18, 102	19, 188	20, 339
Asset value per capita	98, 256	103, 338	106, 697	111, 645	116, 554	121, 740	127, 100	131, 728	135, 546	141, 047	118, 611	123, 099	130, 485	138, 314
Current expenses on assets	14.6%	16.7%	17.3%	17.1%	14.1%	14.1%	18.4%	19.2%	17.0%	16.5%	19.7%	15.4%	17.6%	18.7%
Current expenses on buildings	28.8%	31.4%	31.8%	31.9%	29.1%	25.9%	32.3%	34.2%	29.6%	29.0%	37.9%	30.3%	35.4%	37.5%

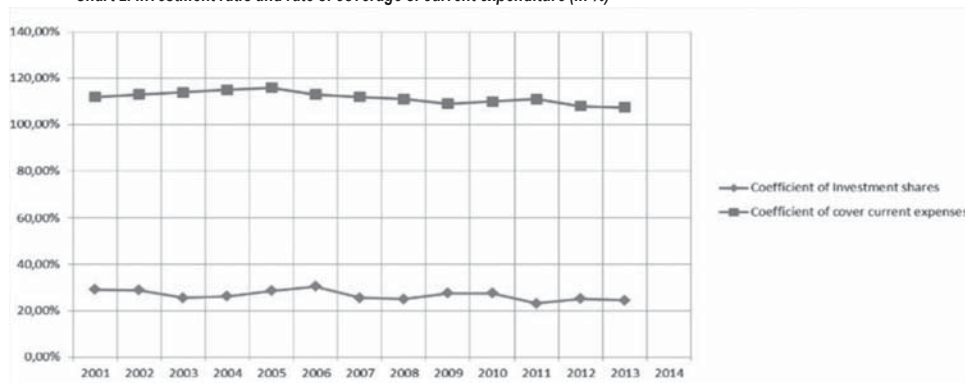
Source: <http://wwwinfo.mfcr.cz/aris/> + own processing

Chart 1: Overall revenue and expenditure, current and capital expenditure of municipalities (kCZK)

Source: <http://wwwinfo.mfcr.cz/aris/> + own work

Chart 2: Investment ratio and rate of coverage of current expenditure (in %)

Source: <http://wwwinfo.mfcr.cz/aris/>, <http://wwwinfo.mfcr.cz/ufis/> + own processing

unit is based on the unit's position as a sovereign legal entity or on the existence of certain legal titles. Current revenue includes revenue from taxes⁶, from its own activities (recurring part of non-tax revenue⁷), and from non-investment subsidies (following consolidation). There has been a gradual increase since 2011. The year 2014 with its values comes to the level of 2010.

The investment share has been essentially stagnating throughout the entire term of development, staying above one quarter of total expenditure (again with the exception of 2011) (Chart 2). Essentially, this means that out of every crown expended by municipalities in the Czech Republic, nearly 25 hellers are expended on investments. In the next step, it must be established whether they are able to maintain or even increase this level. The value of the investment share is relatively constant over time.

Closely related to this problem is the value of the indicator of the coverage of current expenditure with current revenue, because any current revenue surplus can be used as the basis of an investment. Here, we must state that this source of capital expenditure will probably gradually dry out, because in 2005 municipalities had a surplus of nearly 24 hellers per crown, and in 2011 they only had 14 hellers per crown. If this drop in savings were to continue at the same rate, a situation could occur in 13 to 15 years when current revenue of municipalities will not suffice to cover their current expenditure. The trend could be yet accelerated by the introduction of amortisation and VAT increases. Coefficient investment share currently stands at 25%.

It is difficult to assume that it would be sustainable to cover current expenditure from other budgetary sources, as their nature predetermines them primarily for investment purposes. They include, above all, capital revenue and investment subsidies.

As Chart 3 indicates, the development of capital revenue is very irregular and it is evident that revenue from the sale of fixed tangible property accounts for an increasingly large portion of capital revenue, which determines the dynamism of the entire process. Although both indicators are rising, we must understand that these sources

are not infinite and the number of municipalities which have already sold all of their dispensable property, or will be in that situation in the near future, is increasing. To this corresponds the drop in the indicator in 2010 and 2011. A number of municipalities postponed the sale of their property to the start of the 2007 – 2013 programming period in order to provide co-financing for foreign subsidies from those sources. This is indicated by the sharp increase of the indicator in 2008 and 2009.

Non-recoverable external resources are such financial resources the acceptance of which does not result in a need for the municipalities to repay them later. They include subsidies, contributions, subventions, grants, etc. They can be of either a current or capital nature.

To this corresponds the fact that the indicator 'Investment transfers received' in Chart 3 probably peaked in 2010 and will drop from then on. Given the high indebtedness of the public sector in the Czech Republic, it is not possible to assume that the reduction in the volume of subsidies from abroad could be offset by domestic programmes and titles.

Indicators of the level of coverage of capital expenditure from particular sources indicate what percentage of investment demands would be covered were 100% of each of the sources used for that purpose (see Chart 4). This naturally need not be the reality at all, especially in the sphere of capital revenue, because this valuable and limited source is often used by municipalities for covering their current expenditure. The value of that indicator dropped from approximately 28% in 2008 to under 17% in 2011 and increased to 38% in 2014.

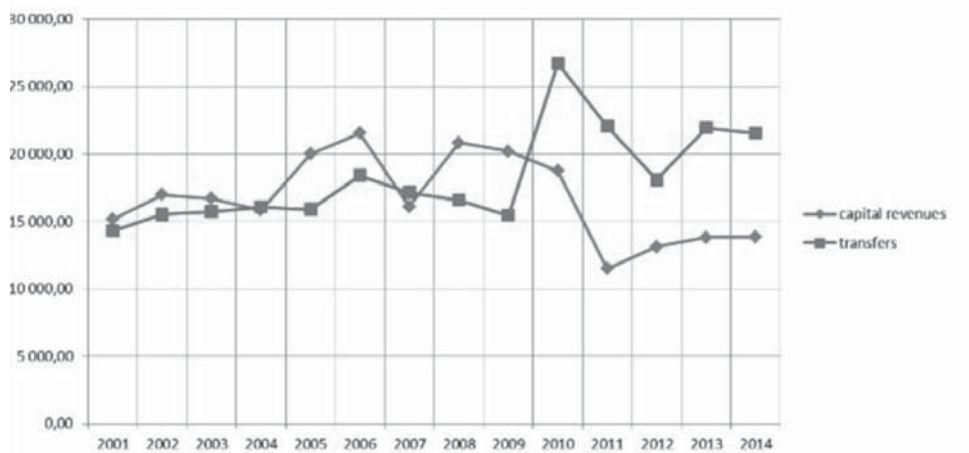
The level of coverage of capital expenditure from investment subsidies amounted to a mere 20% in 2009; however, in that period municipalities were only gathering their own resources (including capital revenue) to be able to apply for subsidies. Furthermore, the EU subsidies are paid retroactively. That is why a sharp increase in this indicator is noted from 2009 onward, with the increase between 2009 and 2014 nearly up to 38%.

An increase in loans corresponds to the preparation of municipalities for this process (the level of investment

6) A fundamental problem of tax revenue is the fact that territorial self-administering units in the Czech Republic have limited tax powers. They cannot influence the amount of tax revenue (tax breaks, deductions or surcharges), with the exception of property tax in the case of municipalities, or institute new ones (with the exception of local fees). An extension of the tax authorities would have not only increased revenue from budgetary sources, primarily by activating such reserves, but would also make for a more intensive connection between the local administration, local businesses, and the population. The advantages of this cooperation are evident. A municipality can influence (motivate or demotivate) investments of other entities in its territory. Abroad, it is not exceptional that a lower surcharge is offset by such private sector activity that supports further development of the municipality or region. The private sector is then clearly aware that the development of the public sector also supports its own activities and yields agglomeration savings (Toth, 2011).

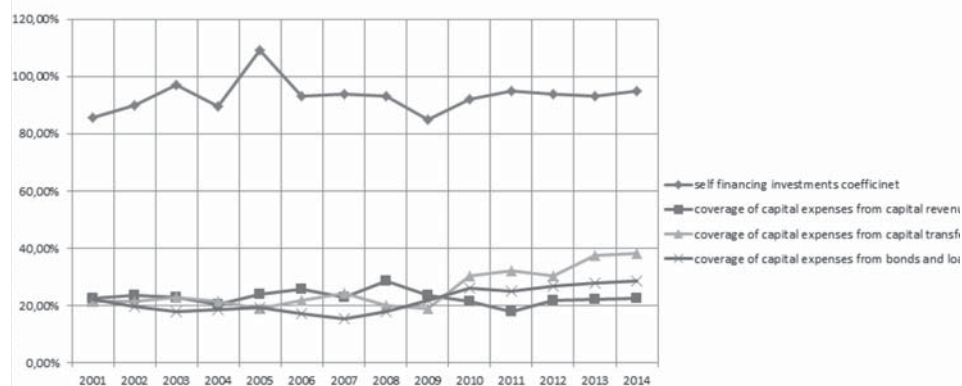
7) Defined as the (Σ item) from the type-division of the budgetary composition.

Chart 3: Capital revenues and transfers (kCZK)

Source: <http://wwwinfo.mfcr.cz/aris/>, <http://wwwinfo.mfcr.cz/ufis/> + own processing

Chart 4: Coverage of capital expenditure from savings, capital revenue, investment transfers, loans, and bonds (in %)

Source: <http://wwwinfo.mfcr.cz/aris/>, <http://wwwinfo.mfcr.cz/ufis/> + own processing

Chart 5: Debt service of municipalities in the Czech Republic (in %)

Source: <http://wwwinfo.mfcr.cz/aris/>, <http://wwwinfo.mfcr.cz/ufis/> + own processing

expenditure coverage from loans and bonds between 2008 and 2010, as municipalities use this method to supplement their revenue on the basis of the additionality principles). In 2011, a certain drop can be noted, as the number of municipalities needing co-finance sources from the EU dropped. In 2014, the value of coverage is around 28%.

Recoverable external expenditure includes, above all, loans from financial institutions and loans from other entities. Another source from which a territorial self-administering unit can generate revenue is the issuance of municipal bonds. They are considered less risky due to their public nature, and are consequently popular with investors.

The sphere of municipal debt can be evaluated, for example, with the use of the debt-service indicator as defined by MFCR (see Chart 5). Generally, the debt service shows the percentage to which a selected indicator (usually current revenue) is burdened by annual principal and interest payments. In the case of the Ministry, this indicator is the debt base, the definition of which is close to current revenue. If a municipality must pay its creditors 15 hellers from each crown of its current revenue, it is considered a warning level. Chart 5 indicates that in spite of the sharp increase and peaking in 2010, municipalities in the Czech Republic have a certain reserve in this regard.

It is evident from the above that seemingly the only source of providing for the investment needs of municipalities in the sphere of socio-economic development that is promising in the long-term is revenue from loans and municipal bonds. Although the absolute level of indebtedness of municipalities in the Czech Republic is growing, the debt-service level is still below the critical minimum threshold. It is evident that currently a further increase in municipal indebtedness can be expected in connection with their effort to obtain subsidies from foreign sources. Only the future will show whether this trend will push municipalities to the brink of their possibilities or whether they will continue to be able to use this source. In any event, after the repayment of the loans obtained at the beginning of the programming period, lending will probably become the main source of investment development of municipalities.

Every loan is an expensive source. Loans and credit from other entities are conditioned on the repayment of the principal and interest. Their use for capital expenditure (let alone for current expenditure) can only be recommended in well-considered cases, on the basis of

high-quality design documentation, including an analysis of the effectiveness of the funds thus obtained.

4 PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIPS AS AN ALTERNATIVE TO MUNICIPAL DEBT

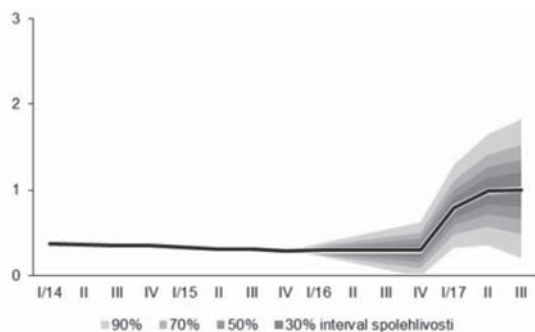
Funds that can be obtained for the financing of public and private goods provided to the public through Public Private Partnerships (PPP)⁸ are a very attractive, although certainly not the only alternative of an external source of revenue. The main reason for cooperation between the public and the private sectors is to take advantage of a project being in part or wholly implemented by a private entity, which allows for the realisation of value for money and for greater effectiveness and quality of services. Their key advantages of PPP projects include for example (Vyskočil, Štrup & Pavlík, 2007; Hess, 2005):

- Additional sources of financing: PPP projects can be secured by investments without state guarantees, and repayments are spread over several (tens of) years;
- Control: the public sector can pay attention to strategic matters, such as the development of public services, and the implementation of infrastructure projects can be fully entrusted to a private entity without a loss of control;
- Quality of services: if a private entity wishes to remain a partner of the public sector, it is pressured by competitive sources to provide services of the highest quality;
- Investment programme acceleration: thanks to private sector financing and the set-up of public sector payments, several projects can be implemented simultaneously;
- Transfer of risks: both the public and the private entities are burdened with a level of risk that they can cope with more efficiently;
- Transparency: a PPP project is not divided into many small contracts with several subcontractors;
- Motivation: the private sector is motivated by the maximisation of long-term revenue of up to several decades;
- Long term sustainability: the public sector is forced to consider the long-term and will not reduce operational expenditures, because private sector would not invest in such a project where operational sources will not be confirmed.

It would naturally be a mistake to consider PPP to be a universal and all-healing tool for implementing any project or for reducing municipal budget deficits. The main condition for the successful use of PPP on the municipal

8) There are several types of PPP projects such as DBB (design-bid-built), OM (operation and maintenance), BOT (Build-Operate-Transfer), DBFO (design-build-finance-operate) or BOO (build-own-operate). They differ mainly in the level of participation of private sector (more in e.g. Ostřížek et al., 2007, or Grimsey – Lewis, 2007).

Chart 6: Prognosis of the development of the 3M PRIBOR rate

Source: CNB, 2016 + own calculation

level is the selection of a suitable project which, while respecting this value, will bring municipalities the expected value for money. The main advantages include the fact that a higher quality of the public services rendered is obtained, with the expenditure of identical or lower costs. Compared to the most frequently used financing of municipal investments, standard bank loans to municipalities, PPP allow municipalities to avoid certain fundamental

Table 2: Development of the 3M PRIBOR rate – entry data

	Centerline	-90%	-70%	-50%	-30%	30%	50%	70%	90%
	Mean of prediction								
I/14	0.4								
II	0.4								
III	0.4								
IV	0.3								
I/15	0.3								
II	0.3								
III	0.3								
IV	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
I/16	0.3	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4
II	0.3	0.1	0.2	0.2	0.3	0.3	0.4	0.4	0.5
III	0.3	0.0	0.1	0.2	0.2	0.3	0.4	0.4	0.5
IV	0.3	0.0	0.1	0.2	0.2	0.4	0.4	0.5	0.6
I/17	0.8	0.3	0.5	0.6	0.7	0.9	1.0	1.1	1.3
II	1.0	0.3	0.6	0.7	0.8	1.1	1.3	1.4	1.6
III	1.0	0.2	0.5	0.7	0.8	1.2	1.3	1.5	1.8
Average		0.2	0.3	0.4	0.4	0.6	0.7	0.8	0.9

Source: CNB, 2016

risks, above all the uncertainty of the development of financial costs, i.e., interest, in particular due to the unstable interest rate on the inter-bank market. "The PRIBOR (Prague Interbank Offered Rate) is a reference value of interest rates on the inter-bank deposit market which is calculated (fixed) by the calculation agent for the Czech National Bank and the Czech Forex Club, from reference bank quotes for the sale of deposits." (CNB, 2000). Consequently, the 3M PRIBOR rate has a fundamental impact on interest rates on bank loans.

The fan chart (Chart 6) depicts the uncertainty involved in the future development of interest rates. The darkest band around the centre of the prognoses indicated development that will occur with a 30% likelihood. The expanding bands depict the development of likelihoods of 50%, 70%, and 90%.

The table of the development and prognoses of the 3M PRIBOR = floating component of a loan, indicates that the ultimate limits of the forecasted interval range between 0.1% and 1.8%, which represents an increase by 2.5 percentage points in two years. This means that if a municipality takes a standard loan without a fixed interest rate, with an interest rate of 6%, the interest rate will increase to 8% in the course of 2 years due to PRIBOR, which corresponds to an increase in financial costs by 33%.

For a comparison of both options, we used an evaluation of the financial costs of a regular bank loan against the possibility of using private funds (the PPP option).

Variant A – Bank loan

$$INTEREST RATE = PRIBOR + MB + af + cf$$

PRIBOR – interest rate on the interbank market

MB – bank margin

cf – arrangement fee

approx. one percent of the overall amount for loan administration

af – commitment fee

approx. one percent of the overall amount for the release of each additional tranche

Financial literature often uses the term "no-risk investment" which is presented as the yield of a government bond with good credit quality. In the Czech Republic, the gross yield of a ten-year government bond is around 2.89%, according to the CNB. That is why a return on capital in excess of five percent in a project in which the public sector (which should have the status of a partner with a high credit rating) is a partner is very interesting. In Variant B, the financial cost of the investment for the public sector comprises the appreciation required by the private partner.

Variant B – PPP
INTEREST RATE = VVKsp

VVK SP = the return on capital required by the private partner

Variant B can also be adapted to a modified form (for selected projects⁹⁾, which presumes a greater engagement of the private partner, with a commitment from the public partner to repay only a portion of the total investment costs (e.g., 80%) expended by the private partner, and provides the commercial potential of the project for free use, allowing the private partner to generate a profit that will ultimately yield it very advantageous overall appreciation. This means that the payment for availability is divided into a fixed and variable component, which represents additional revenue from the project implemented by a private partner.

Variant C – Modified PPP
INTEREST RATE = VVKsp · 70% INsp

INsp – total investment costs for the private partner (instead of municipality equity)

The company gets an advantageous loan and can also boost its profit, for example, by providing a long-term lease of its premises. This option yields the following main benefits:

- The costs are lower due to the higher efficiency of costs in the PPP method (the private entity pushes the price down by itself),
- The public contracting entity pays only 100% - x% of the total costs, which means that it attains the investment for less than 100% of the overall costs,
- The private entity manages the project at a high quality on a sustained basis and on its own, due to the effect of positive externalities.

It is evident from the above that the financial costs involved in each of the options would rank as follows: 1C, 2B, 3A. That means that for municipalities, PPP projects are a very advantageous alternative for financing public goods, as the interest rate costs required can be far below traditional interest rates on bank loans.

Just for illustration, let us imagine a railway station renovation project. If a standard public contract were used, the work/service, e.g., renovation, would be done without any additional effects. In the case of a PPP, the project is financed by a private partner and the public partner gua-

rantees that it will pay 80% of the total investment costs. But what about the remaining 20%? What about the profitability of the project? Those revenues can be attained by the private entity from the operation of the project for the contracted period. In that time, it should be realistic to attain such revenues as correspond to the standard or a higher yield, plus the risk premium currently prevailing on the market. This mechanism seems not only closer to a market economy, but also brings other synergies that usually lack in goods operated by public entities. It is generally known how poorly a public sector manager manages public funds (for more, see, e.g. Ochrana – Pavel – Vítek et al., 2010); on the other hand, private funds are the property of specific individuals and only a very poor investor will not take care of its investments. What then can those synergies be? For example, if a private entity invests 300 million in a railway station, the state will pay it 240 million, and the private investor will have an option for operating it, with a potential yield of 100 million, for example, by leasing premises, it will not be indifferent to how the station looks, because market (competitive) mechanisms (see, e.g., Holman, 2012) would ensure that should it not keep the building and its environs clean and safe, potentially very interesting tenants will opt for an alternative with a higher limit utility for them and will not wish to be connected to such an address, simply because of prestige or because they will be afraid of low revenues and little interest among people in spending any time in such locales.

The simple fact is that an investor and project operator is pressured by purely market-based mechanisms, without any controls and additional costs, to maintain the quality of the goods and services provided. Very simply put, this whole concept is based on the simple assumption that the private sector strives to maximise profit. The investor and the operator will strive to ensure such conditions that will attract (in our example) potential tenants who represent its revenues. A tenant will only move in and pay rent if the surrounding area is such that it draws in customers who represent its potential revenue.

CONCLUSION

Several conclusions follow from the analysis provided above:

Property of municipalities grows, and it grows faster than its overall as well as current revenue. That means that municipal property will age. The obligation to amortise property could help prevent this process. Municipalities, as is clear from the preceding, have three (or four) main

9) Projects whose further commercial potential can be utilised.

sources of revenue in their budgets for investment purposes: current revenue surplus over current expenditure, supplemented with capital revenues and external resources (recoverable and non-recoverable) which should be utilized as efficiently as possible. Current revenues are growing more slowly than current expenditure. That means that increasingly fewer funds will be left for investment purposes. Amortisation will also accumulate to the detriment of investment purposes. The only solution offers the use of debt capital. Capital resources are limited and the number of municipalities which have fully sold off their property and cannot use that source to any significant degree is growing. The importance of capital revenues will consequently decline. Investment subsidies are currently on the rise and municipalities have a unique opportunity to renovate aging properties from those resources. Unfortunately, not every municipality

is using those resources for that purpose. This offer is limited and will not be repeated. From the long-term point of view, there will be a decreasing number of opportunities to obtain an advantageous subsidy in the required amount. The last source – loans and revenue from municipal bonds – will therefore increase in importance in covering the investment needs of municipalities where a loan is required to value certain. An interesting alternative for municipalities and cities in their investment development is the use of PPP. As is evident from the conclusions of this short analysis, if set up properly, a PPP should be more efficient than a traditional loan. Nevertheless, there is not much experience with this method of financing for public goods in the Czech Republic as of now, although the first successful municipal projects have already appeared.

doc. Ing. Petr Toth, Ph.D.

The University of Economics, Prague
Faculty of Economics
Department of Regional Studies
nám. W. Churchilla 4
130 67 Prague 3
Petr.toth@vse.cz

Ing. Hana Silovská, Ph.D.

The University of Economics, Prague
Faculty of Economics
Department of Regional Studies
nám. W. Churchilla 4
130 67 Prague 3
Hana.silovska@vse.cz

Ing. Petr Jílek

The University of Economics, Prague,
Faculty of Economics
Department of Regional Studies
nám. W. Churchilla 4
130 67 Prague 3
xjilp05@vse.cz

Ing. Gabriela Říhová, Ph.D.

The University of Economics, Prague,
Faculty of Economics,
Department of Regional Studies
nám. W. Churchilla 4
130 67 Prague 3
Gabriela.rihova@vse.cz

REFERENCES

- [1] BUCHANAN, J. M. (1998). *Veřejné finance v demokratickém systému*, Computer Press, Brno.
- [2] COASE, R. H. (1960). *The Problem of Social Cost*, Journal of Law and Economics.
- [3] Czech National Bank (CNB) (2000). Pravidla pro referenční banky a výpočet (fixing) referenčních úrokových sazeb (přibídací příbor). Accessed from: http://www.cnb.cz/cs/financni_trhy/penezni_trh/download/PRAVIDLA_RB_BEZ_EBPR.PDF. [online; cit. 2011-08-12].
- [4] Czech National Bank (CNB) (2016). Aktuální prognóza ČNB. Prognóza úrokových sazeb (3M PRIBOR). Accessed from: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html?cnb_css=true#PRIBOR. [online; cit. 2016-02-19].
- [5] Czech Statistical Office (CSO) (2015). Obce 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014. Accessed from: https://www.czso.cz/csu/czso/csu_a_uzemne_analyticky_podklady. [online; cit. 2015-12-13].
- [6] ELLIS, O. (2008). Hodnota za peníze v projektech PPP: Úvod k pojmům. Accessed from: www.mfcr.cz; <http://slideplayer.cz/slide/1980668/>. [online; cit. 2015-09-12].
- [7] GRIMSEY, D. & LEWIS, M. (2007). *Public Private Partnership: The Worldwide Revolution in Infrastructure Provision and Project Finance*. Edward Elgar Publishing.
- [8] HAMPL, M. (2001). Three Approaches to the Theory of Public Goods. *Czech Journal of Economics and Finance*, vol. 51, no. 2, pp. 111-125.
- [9] HESS, J. (2005). *Místo a úloha stavební firmy v PPP projektech*. Dissertation thesis. 158 s., ČVUT – Stavební fakulta, Prague.
- [10] HOLMAN, R. (2015). *Základy ekonomie*. C.H.Beck, Prague. ISBN: 978-80-7400-007-2
- [11] KRAMAŘÍK, R. (2003). Partnerství veřejného a soukromého sektoru : Právní analýza proveditelnosti. 2003. 26 s. Accessed from: http://www.portal-vz.cz/getmedia/d7a944bd-0594-40c7-8c19-644c99ea2e66/01_ravni_analyza_proveditelnosti_v_. [online; cit. 2015-06-05].
- [12] MFCR (2016a). ARISweb. Accessed from: <http://www.info.mfcr.cz/aris/>. [online; cit. 2016-25-01].
- [13] MFCR (2016b). ÚFIS. Accessed from: <http://www.info.mfcr.cz/ufis/>. [online; cit. 2016-24-01].
- [14] MFCR and ERNST & YOUNG TAX & TRANSACTION (2011). Zavádění systému partnerství mezi veřejným a soukromým: Metodika hodnocení kvantitativních aspektů hodnoty za peníze v PPP projektech. Accessed from: http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky?p=2&t1_3=Metodiky%2520PPP. [online; cit. 2015-10-10].
- [15] MUSGRAVE, R.A. & MUSGRAVE, P.B. (1994). *Veřejné finance v teorii a praxi*, Management Press, Prague.
- [16] NEVĚŘIL, J. (2014). *Využití informačních technologií při finanční a majetkové analýze obcí a jejich pasportizaci*. Final master thesis. University of Economics, Prague.
- [17] OCHRANA, F., PAVEL, J. & VÍTEK, L. et al. (2010). *Veřejný sektor a veřejné finance*. Grada Publishing, Prague. ISBN 978-80-247-32-2.
- [18] OSTŘÍŽEK, J. et al. (2007). *Public Private Partnership: příležitost a volba*. C.H.Beck, Prague. ISBN: 978-807179-9.
- [19] PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. & JETMAR, M. (2005). *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, ASPI Publishing, Prague.
- [20] PPP CENTRUM a.s. (2009). Zahraniční zkušenosti. Accessed from: < <http://www.pppcentrum.cz/index.php?cmd=page&lang=cs&id=102>>. [online; cit. 2012-09-17].
- [21] SAMUELSON, P.A. and NORDHAUS, W.D. (1995). *Ekonomie*, Prague, Svoboda.
- [22] TOTH, P. (ed.) (2005). *Financování obcí – sociálně ekonomický rozvoj systému*. Prague: Oeconomica, 326 s. ISBN 80-245-0957-1.
- [23] TOTH, P., MACHÁČEK, J. & WOKOUN, R. (2011). *Regionální a municipální ekonomie*, Prague, Oeconomica, ISBN 978-80-245-1836-7.
- [24] TOTH, P., MICHLOVÁ, R., KHENDRICHE TRHLÍNOVÁ, Z., VOCHOZKOVÁ, J., HESOUN, R. (2014). *Ekonomické aktivity obcí a měst*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-491-6.
- [25] TOTH, P. (2010). *Finanční potenciál obcí a měst v České republice pro potřeby projektů PPP*. In: LOUDA, T., GROSPÍČ, J., aj. *Partnerství veřejného a soukromého sektoru. Právní a ekonomické aspekty*. Prague: Ústav státu a práva AV ČR, s. 237–258. 460 s. ISBN 978-80-904024-8-5.
- [26] TOTH, P. (2011). *Možnosti zkoumání hospodaření obcí – investiční potenciál obcí ČR*, Ostrava 06.09.2011 – 08.09.2011. In: TOMÁNEK, P., VAŇKOVÁ, I. (ed.): *Teoretické a praktické otázky veřejné ekonomiky a správy* [CD-ROM]. Ostrava: VŠB-TU, 2011. 12 s. ISBN 978-80-248-2493-2.
- [27] VYSKOČIL, V., ŠTRUP, O. & PAVLIK, M. (2007). *FACILITY MANAGEMENT*. 1st ed., Prague: Professional Publishing, 262 p. ISBN 978-80-86946-34-4.

NEVYHNUTELNOST NOVÉHO POHLEDU NA ŘÍZENÍ

THE INEVITABILITY OF A NEW PERSPECTIVE ON MANAGEMENT

Endre Tóth

ABSTRACT

Stat' pojednává o zvláštnostech teorie a praxe řízení, prezentuje bohatost současných přístupů, pojetí a systémů řízení, a upozorňuje na slabiny pojmového aparátu. Vyzvedává podstatné směry a tendence v komputero- vých a komunikačních technologiích, které významně poznamenávají proces řízení. Závěrem pak podává koncepci celostního nahlížení na řízení jako subjekt objektový jev, procesní koincidenční jev, fiduciální jev, kauzální jev a psychický jev.

Klíčová slova:

řídící působení, apriorní a aposteriorní principy, kategorie a kategoriální aparát, komputerové a komunikační technologie v procesu řízení, řízení jako subjekt objektový jev, řízení jako procesní koincidenční jev, řízení jako fiduciální jev, řízení jako kauzální jev, řízení jako psychický jev

ABSTRACT

The paper deals with the peculiarities of the theory and practice of management, presents a wealth of current approaches, concepts and management systems, and highlights the weaknesses of the conceptual apparatus. It accentuates the relevant directions and trends in computer and communication technologies, which significantly impact the management process. Finally, it presents a holistic concept of looking at management as a subject-object phenomenon, process coincidence phenomenon, fiduciary phenomenon, causal phenomenon and psychic phenomenon.

Key words:

control action, a posteriori and a priori principles, categories and categorical apparatus, computer and communication technology in process management, management as a subject-object phenomenon, management as a coincidence phenomenon, management as a fiduciary phenomenon, management as a causative phenomenon, management as a psychological phenomenon

JEL classification: H30

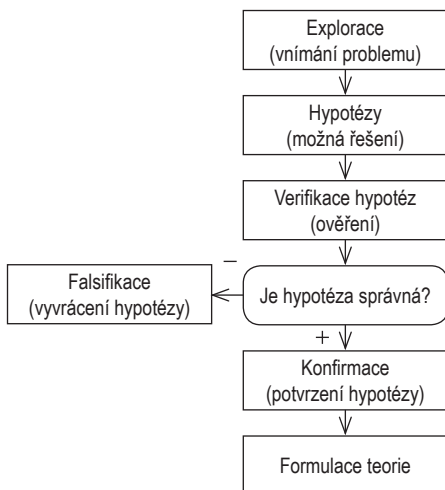
ÚVODEM

Dnešní znalostní fond teorie i praxe řízení je neobyčejně bohatý a dále se rozrůstá. Pokrok se prosazuje povětšinou křivolakými a izolovanými cestami. Širší systémový nadhled, akcentující souvislosti je již méně patrný. Vědecká, ale zejména praktická manažerská obec je z četnosti nových proudů a variability metod nezdídko dezorientována.

Komercializace poradenství a ceny nových systémů váhavost praktiků dále umocňuje. Řízení firem se stává také složitějším, někdy i těžkopádnějším a nákladnějším. Situaci komplikují také krizové a recesní jevy, nestabilita, morální poklesky, i nesmyslné restrikce a souběžné neodpovědné plýtvání. Nejistoty a rizika v rozhodování dále přetrvávají a realizace rozhodnutí je čím dále obtížnější. Hospodářství 21. století se neobejde bez výrazného zvýšení účinnosti řízení. Kvalitní řízení se stává klíčovým fenoménem budoucnosti. Imperativem doby je proto hledání nových i staronových přístupů, ale také zmapování a filtrace úspěšných a smysluplných trendů a postupů řízení a to v celém spektru systémového nadhledu. Nezdídko se opomíjí, že řízení je komplexním fenoménem a klíčovou esencí prosperujícího hospodářství.

Cílem statě je poukázat na zvláštnosti a jedinečnosti teorie i praxe řízení, zejména v oblasti samotného přístupu k otázkám řízení, ale také metod, konceptů i iniciativ, kterých nepřetržitě přibývá a svým způsobem i zatěžuje zejména manažery. Důraz je kladen také na akcentaci systémové jednoty více stránek řízení a zdůraznění

Schéma 1: Schéma posteriorního postupu přírodních a společenských věd

Zdroj: Autor

jejich vzájemné podmíněnosti. Pojednání usiluje také o vytipování podstatných souvislostí a trendů v dalším rozvoji řízení a jejich integraci v logický systémový celek.

Stať ve své podstatě aspiruje o přispění k trendu k další kultivaci moderního a účinného řízení.

1 ZVLÁŠTNOSTI TEORIE A PRAXE ŘÍZENÍ

Teorii i praxi řízení zatěžuje řada problémů. Některé z nich mají ontologickou povahu, neboť souvisejí s elementárními určeními oboru a vznikly evolučním vývojem. Obor má však i svoje specifika. Společenské a přírodní vědy se opírají o „aposteriorní principy“. Svoje závěry vyvozují ze zpětného empirického zjišťování, tedy ze zhodnocení toho, co již nastalo, jak ukazuje schéma 1. Po zkoumání fakt následuje jejich analýza a hledání a vytyčení hypotéz řešení, které se pak verifikují (potvrzují, nebo vyvracejí). Poznávací cyklus se může opakovat a vést k obecným výrokům, principům a zákonitostem.

Proces poznávání u exaktních disciplín je zase založen na relativní nezávislosti na zkušenostech. Poznatky nevycházejí výslovně z empirie, ale logicky sama ze sebe, z vlastního rozumového zkoumání a zjištění, tedy z myšlenkových procesů, opírajících se o jisté koncepce, nutnosti a obecnosti. Subjekty těchto oborů jsou vybaveny apriorními schopnostmi nepodléhajícími proměnlivým smyslovým zkušenostem. Výrok typu $2 + 2 = 4$ je považován za apriorní, protože vychází z pouhé zpětné reflexe, což v užším filosofickém smyslu znamená myšlení. Je to poznání, které může člověk mít bez zkušenosti, resp. před ní. Matematika, logika a praxeologie jsou pokládány za apriorní disciplíny, neboť jejich poznávání se opírá o teoretické úvahy, hypotézy, kalkulace, či jiné deduktivní či induktivní procesy. Mnohdy se vychází z axiomů (postulátů), které jsou přijímány bez důkazů.

Předmětem vědy o řízení jsou znalosti o cíleném usměrňování lidí a jejich praktických činnostech. Jejich znalostní báze se utváří myšlenkovými procesy, z kterých se vyvozují postuláty. Ty jsou však konfrontovány s praktickými postupy a zkušenostmi, a pak následně modifikovány, revidovány, inovovány či zavrženy. Obor je tak poznamenán ambivalentními vztahy, neboť je nedílnou jednotou aposteriorních a apriorních principů, resp. teorie a praxe jak jednoduše naznačuje schéma 2. Metodologicky je věda o řízení nejlépe praxeologii, chápané jako logiku lidského jednání.

Zieleniewski (1967, s. 43-49) poukázal, že „Praxeologie je axiomatickou – deduktivní vědou; jde o apriorní vědu, nikoli vědu empirickou, jakou jsou přírodní vědy.“ Teoreticko-praktická spjatost vědy a praxe řízení je příznačná na celou její dosavadní historii. Taylorovy zásady byly odvozeny ze zkoumání ergonomie pracov-

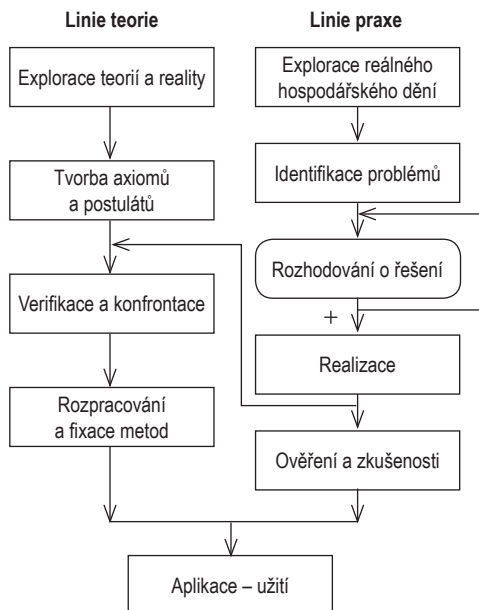
ních pohybů a normování práce, včetně „odzkoušení“ principu funkcionálního řízení osmi předáky. Burns a Stalker formulovali svoji koncepci „mechanistického“ a „organismického“ typu organizace na základě průzkumu britského průmyslu. Z praktických šetření byla odvozena i slavná teorie „X“ a „Y“ McGregora, a jinak tomu bylo u Likertových stylů řízení. Průkopníci TQM Deming a Juran (Kariöf, Lövingston 2006, s. 108-112) svou metodiku odvodili rovněž z průzkumů praxe. Peters a Waterman (1993, s. 40-70) své slavné dílo „In Search of Excellence“ postavili na rozsáhlém šetření u skupiny amerických a evropských firem. Noblesní metoda „Balanced Score Card“ Kaplana a Nortona, ale také pozoruhodná „Chaotika“ Kotlera a Caslioneho (2013, s. 20-31) jsou také úzce spojeny s empirií. Propojenost aposteriorních a posterioorních principů v řízení je nikdy nekončícím procesem. Nicméně jsou varováním názory Eddingtona (Tóth, 2009, s. 29), když uvádí: „*Příliš ne-
spoléhat na teorii pokud není potvrzena pozorováním je správná idea, ... na výsledky pozorování příliš také nelze věřit, pokud je nepotvrdí teorie.*“ Vědu o řízení lze pokládat také za transfinitní disciplínu, která překročila svoje původní hranice, a nepřetržitě se rozrůstá. Vstoupila do ní řada hraničních a podpůrných oborů, jako je právo, psychologie, sociologie, účetnictví, finančnictví, statistika, teoretická ekonomie a informatika. Postuláty a principy hraničních činností disciplín jsou teorií řízení kontinuálně asimilovány.

2 BOHATOST PŘÍSTUPŮ, POJETÍ A METOD

Historie vědy o řízení odráží rozmanitost přístupů k podstatě i jevovým formám řízení. Je to patrné od tzv. klasické školy v letech 1880-1930 (Weber, Taylor, Fayol, Gulick), přes školu mezilidských vztahů v době 1920-1940 (Mayo, Roethlisberger, Barnard), neoklasickou školu v letech 1940-1950 (Simon, March, Barnard, Merton), školu lidských zdrojů v době 1950-1970 (Maslow, McGregor, Argyris, Likert, Herzberg), školu organizační kultury v letech 1980-1990 (Schein, Louis, Morgan, Cook a Yanow), resp. postmoderními názory a koncepcemi od 1990 (Senge, Bergquist, Weick).

Charakter znalostí dnes potlačuje smysl řazení směrů do škol. Trefnější je hovořit např. o konceptech řízení (Tóth, 2009, s. 33-43), např. kyberneticko-technicistickém, psychologickém, ekonomickém, procesním, či konceptu jako umění a empirie apod. Rozvojové směry moderního managementu prezentují zasvěceně Vodáček a Dvořák (1989, s. 15-50). Z hlediska povahy informačního působení hovoří Hron (1995, s. 6-12) o ovládní, řízení a regulování. Blatný (2012) prezentuje členění: mezinárodně-historické, psychologicko-morální, motivačně-vizionářské, ekonomicko-sociální, osobnostně-kvalifikační, a mentálně-týmové.

Schéma 2: Schéma postupu ve vědě o řízení

Zdroj: Autor

Standardní, ale s nepřesnými hranicemi je členění na strategický, taktický, operativní, projektový, krizový, organizační i jiné managementy. V poslední době se hovoří též o marketingové koncepci řízení (Zamazalová, 2010, s. 33-39), organizační koncepci (Bridges, 2006, s. 50-65), Havlíček (2011, s. 8-13) propojuje management s controllingem, Kupec (2015, s. 26-30) zkoumá marketingový audit a firemní komunikaci.

Rysem dnešní teorie i praxe řízení je bez nadsázky vysoká složitost a rozmanitost oboru i jeho součástí. Silící volání po zjednodušování je proto důvodné. „*V posledních letech se vše, co dříve bylo jednoduché, stalo složitějším. Objevilo se velké množství metod.*“ (Souček, 2012, s. 28). Problém složitosti otevírá i Král (2013). Po jednoduchých pravidlech volá i Náhlovský (2012). Na bohatost a bolestivý svět manažerské teorie poukazuje i Blatný (2012, s. 62-63). Havlíček (2011, s. 12-19) redukuje rozvětvený pojmový aparát na soustavu vhodnou v manažerské praxi.

Redundanci dnešního oboru prokazuje vysoký počet směrů, metod, tzv. moderních systémů řízení. Do skupiny nejfrekventovanějších patří: Process Management (PM), Total Quality Management (TQM), Modely excellence organizace (EFQM), Corporate Performance Management (CPM), Enterprise Risk Management (ERM), Business Proces Management (BPM) a další. Jednotlivé případy se liší obsahem, funkčností, mírou autonomnosti, vazbou na informační a komunikační

zázemí a vazbou na celkový manažerský systém řízení firm. Je evidentní jejich relativní izolovanost, někdy ale i překrývání a redundance.

3 NEFIXOVANÝ POJMOVÝ APARÁT

Pojmový aparát vědeckých disciplín je vybudován jednak na struktuře kumulovaných poznatků, a jednak na svérázných operacionalizovaných postupech užití těchto poznatků. Oba pilíře jsou popsány pojmy (kategoriemi), jejichž souhrn pak tvoří pojmový aparát. Věda o řízení se vyznačuje zvláštností. Obsahově i pojmově jí lze vyloučit monistickým principem, tj. volbou jediného ústředního pojmu. Tímto určujícím pojmem je „řízení“, který vyjadřuje primární smysl, obsah, podmíněnost i funkčnost celé disciplíny. Obdobný primát však lze přisoudit i jiným termínům, např. výrazům „organizování“ a „organizace“. Principiálně se jedná o problém „vajčka a slepice“.

K ústřednímu pojmu se pak váží výrazy s druhotným asociativním významem, které ústřední pojem obsahově rozvádí, rozkládají, upřeshňují a účelově dotváří. Takových výrazů je značný počet, např. usměrňování, koordinace, cílové působení, ovlivňování, spravování apod. Zvyšováním rozlišovací úrovně pak dochází k dalšímu rozkladu (dekompozici) ústředních pojmů.

Současný již beztak bohatý pojmový aparát se nejen rozrůstá, ale přibývají i neologizmy a tradiční pojmy dostávají i nový obsah. O souznačná slova nebo slovní spojení (synonyma) není nouze. O systematické pojmy zatím nelze hovořit. Interpretační volnost a pojmové redundance způsobují nezřídka i sémantické i syntaktické diskrepance až zmatky, zatěžují praktiky i teoretiky. Jistý díl na tom mají i jazykové (ne)ekvivalence mezi češtinou a angličtinou a jinými jazyky.

Řada terminologických problémů pramení i z členění oborů řízení. Za typické podobory se pokládají strategické, marketingové, organizační, procesní, personální a technické řízení, controlling, interní audit a další. Tyto podobory si „žijí svůj vlastní život“, hromadí svérázné znalosti a zkušenosti, utváří vlastní metody a pojmy, nezřídka i přejímají instrumenty z jiných oborů. To má i obsahové důsledky. Např. samotné strategické řízení je vykládáno desítkami definic, a také různorodě dekomponováno (např. Mintzberg, Ahlstrand, Lampol 2005, s. 40-45). Havlíček (2011, s. 14-18) svým pojetím procesního řízení celou problematiku řízení integruje do kategorií „management“ a „controlling“.

Situace je obdobná i u dalších podoborů. Mezi dílčími obory je patrný i průnik obsahů i metod. Do strategického řízení vstupuje v poslední době „chaotika“ a „nová ekonomická normalita“ (Kotler, Caslione, 2009, s. 4-6), marketing, projektové řízení, řízení kvality, metody exce-

lence, rizika apod. Hranice mezi podobory také nejsou ostré. Příkladem je vztah mezi kontrolou a interním auditem, strategickým a taktickým řízením, controllingem a manažerským účetnictvím. „Mezi těmito proudy lze zaznamenat i jisté znaky konkurence a módnosti.“ (Tóth, 2013, s. 4). V osmdesátých letech bylo „módní“ prognózování, posléze strategické řízení, pak marketing apod. V současné době síly trendy integrativního inteligentního řízení, kdy jde o snahu sjednotit všechny užitečné metody, postupy, procesy, nástroje i teorie, které zohledňují i individualitu firmy a její prostředí. Dnes je neobyčejně silný je vliv aplikací založených na počítačových a komunikačních technologiích (viz část 4 statě).

Široký až bezbřehý interpretační prostor je evidentní i v linii operacionalizace řídicího působení, která je ztělesněna v podstatě různými metodami, metodikami, postupy, programy, návody, normami, směricemi, procesy, procedury, nástroji a dalšími výtvoři. Obzvláště rozmanitá je situace v oblasti metod řízení, které se během doby rozrostly v bohatou a různorodou skupinu. Jejich počet se může vyčíslit v desítkách (Tóth, 2009, s. 218-230). I jejich členění je pestré, od tradičního rozlišení na přímé, nepřímé, regulatorní, dirigistické, až po modernější. Mohelská a Pitra (2012, s. 33-149) prezentují manažerské metody v členění: „*metody manažerského rozhodování, rizika, plánování, organizování, vedení pracovníků, kontroly a řízení pracovních činností, a výkonnosti organizace*“. Vzniká tím i nejistota, zda se jedná o metody řízení, nebo o výklad celé teorie managementu. Kruliš (2013, s. 40-43) pro oblast řízení rizik hovoří o více než 57 metodách.

Řada metod nese i stigmata módnosti a prestiže. Téměř magická a síla se přisuzuje např. metodu SWOT, SMART, PEST, STEP, SIX SIGMA a dalším.

Bohatost je příznačná i pro styly řízení. Neustále se pracuje s klasickými styly řízení (liberální, centralistický, příkazový, demokratický atd.). Populární jsou i styly kontinuálních proměn, kdy se hovoří o autokratickém, patriarchálním, poradním, kooperativním, participativním a demokratickém stylu. Z hlediska chování a jednání manažerů se často hovoří o diktátorském, tlumeně diktátorském, delegovaném či učícím se chování, stylu a působení. V poslední době se preferují i moderní styly řízení typu: top – down a bottom, vizionářský, participativní, korporativní, afilativní, konče stylem „macho“, „soft“ či jinými styly.

Rozvolněnost a redundance jsou příznačné pro celé spektrum pojmového aparátu teorie i praxe řízení. Zdálo by se, že se jedná o banální problém, a nikoliv o zásadní otázky. Pro tento spor dává odpověď staré přísloví, že „čert vězí v detailech“, doba ale ukazuje, že se jenom s „detaily nedá zvitěžit“.

4 VLIVY KOMPUTEROVÉ, KOMUNIKAČNÍ A DIGITÁLNÍ TECHNOLOGIE NA ŘÍZENÍ

Invaze komputerových a komunikačních technologií výrazně zdokonalila informační procesy v řízení, obohatila i komfort manažerů, ovlivnila a nadále ovlivňuje samotné manažerské myšlení. Nástupem PC započala éra „informačních systémů pro řízení“, pro které se ve světě vžil název Enterprise Resource Planning (ERP). Tyto systémy dnes již nepokrývají pouze klasické firemní informační procesy, ale přináší i migraci inovačních prvků jako jsou znalostní systémy, datová úložiště, datové dolování, big data ap. K firemní computerizaci přispěl citelně i trend zvaný Workflow Management (WM), který již před časem zahájil elektronické ukládání dat mainframe tisku, pro následné a široké vyhledání, budoucí zpracování, tisk a komunikaci. Využívá se dodnes pro popis pracovních postupů, procesů řízení, a také pro využití grafických organizačních nástrojů, statistických výpočtů, i metod normativní ekonomiky. Grafické techniky se aplikují při správě toku dokumentů (dokument flowcharts), toku dat (data flowcharts), či správě toku v programu (program flowcharts). Dalším inovačním směrem je řízení firemní elektronické dokumentace a jejího obsahu. Lze jej spojovat se dvěma technologiemi, Electronic Dokument Management (EDM) a Enterprise Content Management (ECM). Aktuálním proudem je také komplexní řízení událostí – Complex Event Processing (CEP). Je založen na sledování reálného dění ve firmě, které se chápe jako souslednost (tok) událostí. Správcem událostí je tzv. Event Manager. Aktuálním proudem jsou aplikace v řízení „životního cyklu výrobku“ – Product Lifecycle Management (PLM). Je to směr založený na sledování klíčových prvků životního cyklu výrobku, počínaje nápadem, přes ideový koncept, výzkum, detailní návrh, vývoj, konstrukci, technologii, výrobu, logistiku, prodej, servis (služby) až k likvidaci výrobku. Inovační růst computerizace výrobních a technologických procesů dospívá dnes ke kvalitativně vyšší úrovni, popisované jako digitální továrna – Digital Factory (DF), nebo také e.Plant, či e-Factory. „*Jde o oblast nesmírně složitou, protože ve výrobě se sbíhá nesmírné množství nejrůznějších informací – údaje z řízení zakázky, nákupu subdodávek a logistických procesů s informacemi technické přípravy výroby.*“ (Leederer, 2008, s. 11-12).

Značně pestrou skupinou je dnes Business Intelligence (BI), která má přispět ke zlepšení využívání dat, údajů a informací ve firmě. Má se toho dosáhnout systematickým získáváním vstupních dat v širokém věcném záběru, jejich hromaděním a ukládáním, při náležitě bezpečnosti, při zvýšené rychlosti jejich zpracování, ale také uplatněním analýz, explicitních i expertních znalostí především s orientací na obchodní procesy. Vychází ze skutečnosti, že firmy dnes archivují obrovské množství obchodních a ekonomických dat. Jejich pořízení již není složité a systémy samy generují tisíce kilobytů dat

z různých oblastí. Není v lidských silách a manažerských kapacitách prohlížet, studovat, zkoumat texty ani tabulky se stovkami a tisíci záznamů. Sílí proto zásada, že data nestačí vlastnit, ale je nutné umět s nimi náležitě nakládat a především smysluplně je využívat. V tomto směru systémy business intelligence mohou být velice užitečné.

Na pohotové reagování na dění v podniku, především v obchodních procesech se váže tzv. podnikání v reálném čase – Real Time Enterprise (RTE). Zrodilo se v první dekádě 21. století a dále se rozvíjí i cestou „on-demand“ podnikání. Jejich přínos se projevuje v minimalizaci odezvy pro zákazníky a partnery, v průniku transparentních informací ke všem participantům ve firmě, v komplexním řešení poptávky a jeho realizaci, ve snížení nákladů, složitosti a posílení konkurenceschopnosti. V poslední době je silícím proudem tzv. Cloud Computing („počítačová mračna“, nebo pouze „mračna“). Je důsledkem technologických inovací a ekonomizace computerizace. Jeho podstatou je externí poskytování hardwarové a softwarové kapacity s potřebnou infrastrukturou a platformou pro provozování firemních aplikací. Uživatelé tak nemusí vlastnit serverový hardware ani software, neboť jsou mu k dispozici na serverech poskytovatele. Koncový počítač uživatele vystupuje v podstatě jako „virtuální počítač“ uvnitř jiného – vzdáleného počítače. Cloudová řešení tak vedou k efektivnějšímu způsobu poskytování aplikací a dat koncovému uživateli, ke zpřístupnění IT služeb „na vyžádání“ prostřednictvím nejvýhodnějších a dostupných technologií. Uživatelům tím odpadají servisní, reprodukční a inovační starosti a náklady, a služby jsou mu k dispozici odkudkoliv a kdykoliv v reálném čase. Je tak perspektivním řešením nárůstu informačních procesů, navyšování počtu serverů, rozšiřování kapacit datových úložišť i datových linek, bezpečnostních standardů a dalších zátěží firem. Osobní počítače nyní čelí ostré konkurenci ze strany počítačových tabletů. V současné době se stolní počítače načínají nahrazovat universálními hybridy, tj. výrobky využívajícími výhody tabletů, notebooků i stolních počítačů.

Novým trendem jsou také inteligentní mobilní technologie a digitalizace. Digitalizovaná data mohou přinést inovace, posílit konkurenceschopnost, a ušetřit náklady. Rychlý internet se považuje za základ digitalizace. Všechny produkty, stroje, ale i některé místnosti dostanou vlastní čipy, díky nimž je půjde kontrolovat a obsluhovat přes internet. Důležitou roli mají hrát cloudová úložiště, trojrozměrný tisk, datová centra, automatické hlášení problémů či „chytré sklady“ samy informující o docházejících zásobách. O současné digitalizaci se hovoří jako o „Průmyslu 4.0“, nebo o „4. Průmyslové generaci“. V tomto trendu mají všechny komponenty tvořit jeden velký systém. „*Senzory, stroje, výrobky a informační systémy budou v rámci celého výrobního řetězce v každém podniku propojené. Díky internetovým*

protokolům si dokážou mezi sebou vyměňovat informace, analyzovat data, konfigurovat je, předcházet chybám a přizpůsobovat se změnám.“ uvádějí analytici Boston Consulting Group¹. Data představují nejcennější komoditu vytvářející konkurenční výhodu a jsou zdrojem hospodářského růstu a rozvoje, uvádí dokument připravený Ministerstvem průmyslu a obchodu ve spolupráci s Ministerstvem vnitra. Hovoří se o digitální ekonomice, která nejenže otevře další obzory, ale bude i vyžadovat nové zdroje a koncepce.

5 V ŘÍZENÍ NEJEN NOVÉ VĚCI, ALE NOVĚ

Obsah i operacionalizované instrumenty teorie i praxe řízení jsou výslednicí evolučního vývoje samotného oboru, praktických zkušeností, hospodářského prostředí i technologických vlivů. Vývoj se odvinul od principů klasické školy preferující pracovní technickou stránku, přes různé humánní koncepce zdůrazňující lidskou stránku, a dnes vyúsťuje do integrativního rámce, kde se akcentuje celostní – systémový pohled na řídicí působení. V integrativním pohledu, kdy se snaha postihnout všechny stránky, jevy, techniky a souvislosti řízení, připadá samotnému pojetí řízení primární a nezastupitelná úloha. Jeho pojetí má paradigmatický charakter, neboť vytváří vstupní rámec pro širší systémový nadhled a přiblížení se realitě. V dalších pasážích je prezentována koncepce možného integrativního pojetí řízení, jako mnoho atributového složitého jevu.

5.1 Řízení jako subjekt-objektový jev

Řízení je fakticky prováděno řídicím působením, které se uskutečňuje mezi polarizovanými entitami – subjekty a objekty řízení. Je to působení jedinečné, rozporuplné a složité, neboť usiluje o prosazení cílového jednání a chování lidí, což patří mezi nejobtížnější lidské aktivity vůbec. Řízení má svůj věcný obsah, formy, mechanismy a další atributy. Jeho součástí je také diferenciací lidí do pozice subjektů a objektů řízení. Superiorita (nadřazenost) náleží subjektu, a vzniká různými způsoby (volbou, jmenováním, delegováním, zákonem apod.) a platí jen po dobu mandátu. Subjekt musí být nadán náležitou mocí, vůlí, i vědomím povinností a odpovědností. Objekt řízení má v tomto vztahu inferioritu (podřízenost), jeho formální pozice, vztahy, činnosti, pravomoci, odpovědnosti jsou primárně předurčeny rozhodnutím subjektu. Sekundárně jsou však subjekt – objektové vztahy prosáknuty i neformálními atributy, což vztahy modifikuje a vytváří rozpory i paradoxy.

Do subjektových i objektových pozic vstupují vždy konkrétní lidé, jako individuální lidské bytosti. Každý z nich je

vybaven unikátními osobnostními rysy a má dle Freuda (Csepeli, 1997, s. 516-518):

- **vrozenou půdovou složku** (idem) pro uspokojení potřeb a slasti,
- **racionální složku** řídicím se svědomím, povinnostmi a sociálními jistotami (egem), a
- **aspiracemi na princip dokonalosti**, ideálu a snahou o jejich dosažení (superego).

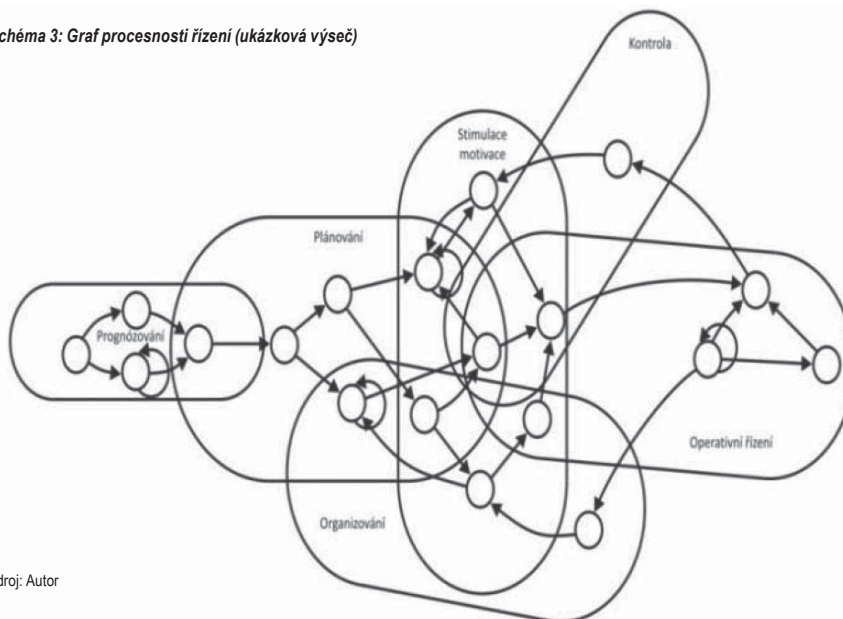
Tím vším pak prolínají zájmy, ambice, morálka, způsobilost, talent, i další lidské atributy každého konkrétního jednotlivce. Taková směsice atributů a vztahů činí řídicí působení ještě komplikovanějším a jeho výsledek nejistéjším. Účinnost a úspěšnost působení podporuje, když mezi subjekty i objekty převládá harmonie, především zájmové a volní sladění a činnostní soulad. Pak se uvolňuje synergie ze součinnosti subjektů a objektů, ale i spolupráce uvnitř samotných subjektů a objektů. To přináší neměřitelnou, ale vzácnou přidanou hodnotu vzešlou z dobré součinnosti. Disharmonie přináší dysergii, ztrátu vysokého efektu z dobré součinnosti a vyvolává protichůdnosti, rozpory, konflikty, střety, demotivaci a snížení výkonnosti. Paradoxem v jednání subjektů je, že musí rozhodovat i za situace, kdy nejsou náležitě saturovány informacemi a jsou pod různými tlaky. Často je jejich povinností přijmout „ultima ratio“, tedy definitivní řešení, neboť není jiného zbyti. Přijímají tím na sebe odpovědnosti a rizika možné infalibility (neomylnosti) se všemi důsledky. Úspěšnost řešení problémů ve firmě dle Deminga „je až z 85 % ovlivněno managementem.“ (1986, s. 16), což odpovědnost subjektů dále umocňuje. Lidé v pozicích jednají vždy v bytostní rozmanitosti, především jako homo faber – člověk činný, homo cooperativus – spolupracující, homo sociologus – sociální, homo creator – tvořivý, homo habilis – zručný, ale také jako homo oeconomicus – ekonomický a hospodářský, ba dokonce i homo ludens – člověk hrající si.

Lidé v subjekt-objektových vztazích jsou vybaveni i jedinečným atributem – schopností sebeřízení. Je to potenciál řídit sebe sama, jinak řečeno, schopnost lidí ve svých rolích konat cíleně, rozumně, a samostatně. Hlavními komponenty sebeřízení jsou: **sebeovládání** (schopnost projevit vlastní emoce adekvátně situaci), **disciplína** (schopnost ovládat vlastní emoce v zájmu dosažení cíle), **vytrvalost** (síla nevzdát se dosažení cíle) a především vlastnost realizovat v sobě **celý cyklus řízení svého** konání, tedy schopnost

- sebeplánování,
- sebeorganizování,
- sebekoordinace,
- sebeovlivňování, konče
- sebekontrolou.

1) The Boston Consulting Group. s. r. o. Praha, interní materiály 2013

Schéma 3: Graf procesnosti řízení (ukázková výseč)

Zdroj: Autor

Potenciál sebeřízení se uvolňuje motivačními a stimulačními mechanismy. Je tak zdrojem kvalitnějšího a racionálnějšího výkonu, aktivit v reálném čase událostí, kontinuálního přizpůsobování se změnám, učení se, a uvolňování tvořivosti a vyšší produktivity. Sebeřízení subjektů i objektů je u jednotlivců odlišná a má své hranice. Liší se dle jejich kvalifikace, kontextového nadhledu, znalostí a způsobilostí. Účinnější využití sebeřízení je jedním požadavků moderního řízení pro složité hospodářské prostředí 21. století a je neinvestičním zdrojem zvýšení účinnosti řízení.

5.2 Řízení jako procesní koincidenční jev

Řídicí působení se uskutečňuje vždy v operacionalizované formě, tzn. výkonem procesních prvků. Procesnost tak odráží průběhovou strukturovanost řídicího působení. Od Fayolových dob vznikly různé interpretace procesnosti. Obecně se popisuje výrazy kroky, fáze, etapy, akty, operace, úkony, činnosti, procesy řízení a jinými. Značně odlišný je i obsah přisuzovaný procesním elementům. Snahou je vždy vyjádřit postup a strukturu řídicího působení.

Postupové elementy jsou v jednotlivých koncepcích seřazeny do sekvenčních celků, zvaných nejčastěji jako cyklus či smyčka řízení či proces řízení. Tyto celky mají začátek, iterační, nebo neiterační průběh, a konečné vyústění, ale také vnitřní vazby spojitostí a podmíněností. V reálném působení se vyskytují ve zjevné (explicitní),

nebo skryté (implicitní) podobě, nejčastěji v kombinaci obou. Lze je zkoumat na různých rozlišovacích úrovních a z odlišných hledisek. Z hlediska jejich směřování mohou mít lineární průběh, častější však je jejich nelineární – síťová forma, obsahující smyčky, cykly a jiné pletence. V současné době převládá „síťový“ strukturovaný pohled, jeho koncept je znázorněn schématu č. 3.

Současné silné vnímání procesnosti je svým způsobem vyústěním reagencí na překonané funkčního nahlížení na řízení. Procesnosti se přisuzuje pružnost, kontinuita, a systémovost. Funkční přístup nese stigmata statického, rigidního a nemoderního. V aspiracích o moderní přístup se silně apeluje na přeměnu „funkčního“ na „procesní“.

Subjekty své řídicí působení nerealizují pouze procesními operacemi, ale využívají k tomu i různorodé operacionalizované konstrukty, zmíněné již v pasáži 3. statě (metody, metodiky, postupy, programy, návody, normy, směrnice, procesy, procedury, nástroje, styly a další). Jsou-li v řízení firem normativně uplatněny, mají charakter nástrojů (instrumentů) řídicího působení. Jejich využitím se účinnost a objektivnost řídicího působení zvyšuje, a souběžně se posiluje jeho organizovanost. Vzájemnou kombinací procesních prvků a nástrojů řízení se stává řízení koincidenčním jevem, tedy souběhem různých komponent.

Mezi procesy a nástroji řízení existují logické souvislosti. Např. výsledkem plánování je plán, výsledkem organizování je organizace, výsledkem prognózování je pro-

2) Souběh nebo splývání dvou nebo více událostí.

gnóza apod. Plán, organizace, prognóza se pak také pokládají za nástroje řízení. Koincidenčním řetězením procesů a nástrojů pak vzniká funkční, značně strukturovaný systém firemního řízení.

Při tvorbě procesů i nástrojů připadá klíčová úloha subjektům řízení. Oni rozhodují o obsahu i formách procesů působení, čímž řeší v podstatě otázku „jak řídit“. Subjekty určují také uplatněné nástroje řízení. Volí jejich druhy, počet, závaznost, funkční orientaci i další parametry, čímž řeší problém „čím řídit“.

Subjekty řízení dislokují také pravomoci, činnosti a odpovědnosti, a tak stanovují „kdo řídí“. Tato konceptorská úloha subjektů (zejména vrcholových) je jedna z klíčových působností, ne vždy se náležitě doceňuje. Přitom obecně platí, čím vyšší pozice, tím více a významnějších působností. Platí však i opak, vyjadřovaným často antickým příslovím *ex capite foetet piscis* – ryba smrdí od hlavy. Jsou-li neúčinné a nekvalitní vrcholové procesy, pak jsou nekvalitní i procesy v nižších firemních vrstvách.

5.3 Řízení jako vztah důvěry, povinnosti a odpovědnosti

Vlastnické vztahy patří v řídicím působení mezi klíčové. Předurčují nejenom orientaci podnikání, ale mohou ovlivňovat také formy, metody, mechanismy i celkovou architekturu firmy i její řízení. Klíčovými aktéry jsou vlastníci (principálové), a manažeři (agenti). Vlastníkům náleží statky vložené do podnikání. Výkonné řízení – dispoziční právo s těmito statky je ale svěřeno profesionálnímu managementu (statutárnímu i exekutivnímu). Vlastník se tak ocitá v roli fiducianta³, který na základě důvěry udělí „zmocnění“ manažerovi – fiduciáři. On nese nejenom rizika podnikání, ale také výhody a hrozby z tohoto zmocnění. Příjemcem této důvěry a zmocnění je fiduciář, tedy subjekt řízení-manažer. On tímto zmocněním nabývá pravomocí, ale také povinností jednat za jiného, na základě svěřené důvěry, dobré víry a poctivosti. Toto zmocnění předpokládá, že fiduciář má náležité znalosti, zkušenosti a předpoklady pro výkon řízení. Z titulu přenosu tohoto práva, se vlastník dostává de jure i de facto do pozice „druhořadého“, závislého aktéra.

Vztah fiducianta a fiduciáře je plný rozporů. Mezi stěžejní patří odlišná zájmová orientace obou aktérů. Primárním zájmem vlastníků je produkování zisku, maximální návratnost kapitálu (ROI, ROA), množování hodnoty firmy a minimalizace podnikatelských rizik. V poslední době pak převažuje ukazatel EVA (Economic Value Added) a další moderní indikátory. To předurčuje jejich postoje, vlastnická rozhodování, ale i odpovědnosti i míru rizik.

Zájmů fiduciářů – manažerů se váží především k maximalizaci svých příjmových prospěchu a benefitů za výkon svěřené pozice, a to bez investičních kapitálových rizik, i když za své konání mnohdy ručí zpravidla svým osobním majetkem. Manažeři mají pro svá jednání značný mocenský a funkční prostor, který je v podstatě omezen zákoností a vlastnickými regulativy. Manažeři se v podstatě chovají oportunisticky. Vedle formální podpory vlastnických zájmů a loajality, souběžně sledují i své partikulární manažerské zájmy. Pro jejichž prosazení mají široké pole působností. Očekávaný altruismus⁴ manažerů jako mravní princip je značně rozporuplný a samo o sobě málokdy spolehlivě funguje. Riziko upřednostnění manažerských zájmů je proto nepřetržitě a značné. Může mít i skryté podoby vtěsnané do formálního manévrování i teatrálnosti, a to vše pod rouškou oně zákonné „dobré víry“. Sřít zájmů je obtížně identifikovatelný a prokazatelný, a když, tak se odhalí s časovým zpožděním.

Odpovědný výkon vlastnických práv je pro prosperitu firmy i její dobré řízení mimořádně důležitý, a to od momentu jejího vzniku firmy, po životní dráhu až po ukončení podnikání. Jejich nedostatečné prosazování a ochrana je hrozbou, která vyvstává již nízkou úrovní konstitučních firemních norem, především statutu, stanov, organizačního řádu jako základní normy upravující fungování řízení společnosti a jiných předpisů. Distribuce a redistribuce moci a odpovědnosti je pak zamlžená a dispersní. Ačkoli vlastníci ze zákona disponují silným konstitučním právem, využívají toho nedostatečně a laxně. Přehlíží se tak historický imperativ, že „vlastnictví zavazuje“.

Zmocněný management je oproti vlastníkům ve značné výhodě. Využívá de facto „ius possidendi“ – právo věc držet, „ius utendi et fruendi“ – právo věc užívat, a omezeně ius disponendi – právo s věcí disponovat (např. prodat, zastavit, zničit apod.). Disponuje také jedinečným informačním potenciálem, především znalostmi o firmě, o situaci v okolí, o postavení konkurence a jiných „vitalních aspektech“, a to v reálném času událostí. Opožděné informace pro vlastníky ztrácejí svoji hodnotu a mohou způsobit neozimé škody. Management je tedy nositelem hodnot „sui generis“, na které ve firmě žádný jiný subjekt nedosáhne. Ve svazku vlastníků a manažerů mohou vznikat složité a rozporuplné vnitřní struktury. Mohou to být protagonistické projevy, či anomálie, jako je vnitřní firemní plutokracie (vlády mocných), nepotismus (zvýhodňování a uvádění příbuzných do výhodných pozic), až simonie (prodej a propůjčování pozic za peníze či přímluvy). Opačným případem sporného vlastnického chování je, kdy vlastníci „kazuisticky“ zasahují do působnosti managementu, a nepříměně omezují

3) Z latinského fiducia = důvěřovat, věřit, mít důvěru

4) Nezištné jednání ve prospěch druhých.

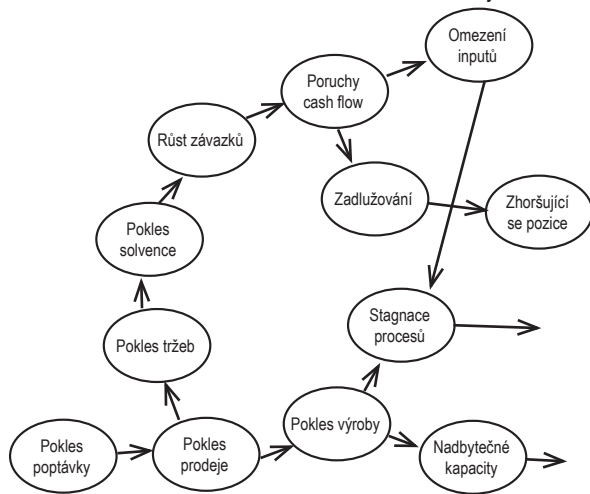
manažerskou suverenitu, což vede k zúžení rozhodovacího prostoru a omezení iniciativy. Bez náležité autonomie manažerů účinně řídit nelze.

Vrcholový management je z hlediska svého konání v ambivalentní situaci. Na jedné straně pod tlakem vlastníků je veden k vysoké výkonnosti, plní jejich usnesení a pokyny, na straně druhé je jeho konání regulováno zákonnými a smluvními pravidly zmocnění. Své fiduciární povinnosti má plnit s péčí „řádného hospodáře“, při vysoké loajalitě, a preferenci zájmů vlastníků nad zájmy vlastními. Nese také solidární odpovědnost za způsobenou škodu a podstupuje hrozbu trestních či správních sankcí. Na straně druhé je management autonomním vykonavatelem svěřené moci, je legitimním reprezentantem firmy, jedná za ní, utváří její image, firmu buduje ke svému obrazu a určuje i její fungování. Vyváženě sladit tyto dva póly úkolů manažerů je jeden z klíčových, a velmi obtížných problémů manažerů i vlastníků. Zdárnou cestou k tomu je součinná symbióza vlastníků a manažerů.

5.4 Řízení jako kauzální jev

Řídicí působení obsahuje mnoho vnitřních i vnějších souvislostí. Jejich zkoumání a rozpoznání umožňuje lépe rozpoznat příčinnost v procesech působení, také však zkvalitňuje analytické a dedukční aktivity manažerů, usnadňuje jejich rozhodování, a posiluje celostní pochopení dění ve firmě. Ve společenských a přírodních vědách se příčinnosti věnuje tradičně značná pozornost.

Schéma 4: Graf interakčních vztahů – kauzální výšeč

Zdroj: Autor

Teoretická ekonomie kauzalitu nepřehlíží (např. Korda, 2007, s. 19), ale věda o řízení – k její škodě – jí zkoumá spíše okrajově. Nedoceňuje se tím dva tisíce let starý odkaz Cicera „Nic se neděje bez příčiny“. Aktuálnost kauzálního vysvětlování jeví roste, neboť proměnných přibývá a ubývá konstant, spojitosti jsou také složitější a stávají se novým fenoménem moderní ekonomiky.

Kauzalita je založena na premisy, že jevy nastanou jen tehdy, pokud jim předchází nějaká příčina. Zanikne – li příčina, zanikne též následek⁵, nepřetržitý tok vzniků a zániků je výrazem kontinuity i kauzální procesnosti řídicího působení. Jevů, situací a událostí je v řízení firmou vždy dostatek, a jejich řešení je nedílnou součástí manažerské práce. Spojitosti v řešeném nejsou vždy zřejmé, příčinnosti jsou větvené, odlišné je i vnímání a interpretace i řešení problémů. Situace jsou protkány vždy subjektivismem. Pro posílení objektivizace manažerského působení je vhodné zkoumat věci i v kauzálních souvislostech.

Kauzalitu v řídicích procesech lze identifikovat ve dvojnásobném směru. Jednodušší je bipolární směr, který předpokládá, že jevy mají své konkrétní příčiny a také důsledky, a odvíjí se v relaci: akce – reakce. Podrobnějším rozlišením lze dojít i k řetězci: příčina – jev – důsledek – následek. Lineární řetězec tvoří např. fayolovský cyklus řízení tvořený fázemi: plánování → organizování → operativní řízení → ovlivňování → kontrolování. Tyto fáze ale lze dle příčinných spojitostí dále dekomponovat. Plánování lze rozložit např. na kroky: vtyčení mise a vize → tvorba strategie → příprava plánu → tvorba scénáře realizace plánu → a další. Kauzalita mezi kroky je zřejmá a předurčuje i strukturu procesů.

Tutéž kauzalitu lze zkoumat i z dalšího aspektu. Např. potřeba určení zdrojů a cílových úkolů se standardně uskutečňuje plánováním. Příčinou jsou pak „potřeby a cíle“, a důsledkem je nutný proces „plánování“.

Časové souvislosti otevírají další aspekt kauzality. Pohled „ex post“ zkoumá již nastalé minulé děje a souvislosti. Hledají se pak odpovědi: proč, jak, kdy a kde vznikla příčina. Zkoumá-li se např. úpadkový stav nějaké firmy, pátrá se po jeho příčinách: proč došlo k předlužení, proč zkolaboval peněžní tok, proč se zastavil prodej apod. V rovině „ex ante“ se zase predikují možné budoucí dopady jevů. Řeší se pak otázky, „co se stane, když...“, např. jaký důsledek bude mít pro budoucnost podkapitalizace firmy, nová investice, obměna produktů apod. Bipolární kauzální pohled lze zjednodušeně přirovnat k třetímu, tzv. „zákonu akce a reakce“ Newtona. V řízení však výlučně neplatí teze, že dvě tělesa na sebe vzájemně působí stejnými velkými silami opačného směru. Řízení je založeno na dominanci jedné - subjektové síly.

5) Princip antické filosofie: Sublata causa ollitur effectus

Příčiny i jejich důsledky jsou v reálu zpravidla vícečetné a bohaté větvené. Je proto je užitečné zkoumat i v nelineárních – různosměrných spojitostech. Takovému pohledu napomáhá síťové zkoumání kauzality, v němž se objevují i smyčky, cykly, spletené spoje, i pozitivní či negativní zpětné vazby. Jedná se v podstatě o akcentaci interakčního⁶ spolupůsobení více činitelů, které je pro řídicí praxi příznačné. Ukázkou takových interakčních vztahů uvádí schéma 4.

Kauzalita jevů má vztah i k myšlenkovým procesům manažerů, a odvíjí se nejčastěji od otázek „proč“, a v jejich (ne)zodpovězení. Tyto relace jsou obzvláště citlivé, když je přerušena kontinuita rutiny, či zvyklostní tok běžného dění. Mohou vyvolat frustraci i depresi při zkoumání „úspěchů“ či „neúspěchů“, resp. pochybení a jejich příčin. Kruliš v souvislosti s rizikovými kauzálními řetězci podotýká: „*Příčinou, která stojí na začátku kauzálních řetězců, je téměř vždy člověk. Zároveň platí: Každá lidská chyba má objektivní příčiny, často dlouhodobě existující a přehlížené.*“ (2013, s. 40).

Kauzalita v řízení má i časový parametr, mezi akcí a reakcí existuje vždy časový posun. Nejsou-li příčiny odhaleny včas a náležitě řešeny důsledky, jev se může dostat mimo hranici jejich ovladatelnosti (mimo reálný čas), a způsobit ztráty a škody. Nedoocenění kauzality je neprofesionální, a snižuje kvalitu řídicího působení.

5.5 Řízení jako psychický jev

S psychickými jevy je nějak spjata každá lidská činnost. V řídicím působení ale hrají klíčovou úlohu, kterou nepotlačila ani komputelizace, či jiné technicistické proudy. Behaviorální otázky v ekonomice byly otevřeny již v 17. století Adamem Smithem. Ve 20. století se zrodila behaviorální škola, a vzešly další psychosociální koncepty. Simon (1958, s. 26-38) do řízení vnesl principy kognitivní psychologie a ohraničené rozumnosti. V roce 2002 excelovali zcela novými poznatky nositelé Nobelovy ceny za ekonomii Smith (2000, s. 53-60) a Kahneman (2007, s. 41-70). V dnešních trendech je psychickým aspektům věnována pozornost v nových souvislostech. Do popředí se dostávají otázky etiky řízení, manažerské myšlení a intuice, preferuje se vůdcovství, vyzvedává i zavrhuje se úloha charismatu manažer (Stadler, 2013, s. 38). Volá se ale také po „návratu ke kořenům“ (Košťuriak, 2013), tedy k podstatě tradičního účinného řízení. Bez ohledu na různé přístupy, v psychických jevech řídicího působení u manažerů dominuje triáda: psychické procesy, psychické stavy, a vlastnosti subjektů a objektů řízení.

Psychické procesy zahrnují poznávací, paměťové a motivační procesy manažerů. Poznávací procesy se projevují ve vnímání, představivosti, myšlení, vizionářství i fantazii. Paměťové procesy obsahují pamatování, uchování a vybavování. Motivační procesy se prosazují především jako volní a citové procesy. **Psychické stavy** představují citové stavy manažerů i podřízených (radost, veselí, smutek, euforii, rozjařenost, pohodu, napětí, deprese ap.). Pozornost manažerů se projevuje v jejich soustředěnosti či rozptýlenosti. **Psychické vlastnosti** zase reprezentují schopnosti, způsobilosti, osobnostní rysy, temperament, charakter a další rysy. Psychické procesy, stavy a vlastnosti jsou spjaty s myšlením i jednáním každého manažera. Nemohou je vyloučit či potlačit, mohou jejich působení pouze korigovat či modifikovat jejich rozložení. Na jejich platformě pak uplatňují i osvědčené praktické manažerské postupy, např. metoda „pokus – omyl“, nebo postup podle toho, co se již „zná“, co „bylo vyzkoušeno“ a „ověřeno“. Manažeri pracují s proaktivními postupy, kdy dřívější zkušenost ovlivňuje zkušenosti nové, nebo si počínají retroaktivně, kdy právě nabytá zkušenost ovlivňuje zkušenosti předchozí. Reaktivními postupy reagují situačně v reálném čase dle změn v okolí, či jiných impulzů.

V jednání a chování manažerů připadá dnes etice a morálce mimořádný význam. Užitečné je z manažerského nadhledu posuzovat na platformě tří normativit, což jsou způsoby a hranice žádoucího i nežádoucího jednání.

a) **Zákonná normativita** je regulace jednání platnými zákony, proto má charakter kategorického imperativu. Je specifikována jednak objektivními mody, které mají podobu příkazů (co musí být), zákazů (co nesmí být) a dovolení (co být smí). Je určena subjektivními mody, tj. oprávněním chovat se určitým způsobem, a povinností - možnostmi se chovat stanoveným způsobem. Tato normativita je rozpětím zákonného jednání manažerů. Nezákonnosti lze sankcionovat a vymáhat ze zákona.

b) **Firemní normativita** je tvořena platnými formálními normami každé firmy (stanovy, kodexy, smlouvy, organizační a jiné řady, směrnice, příkazy, rozhodnutí ap.). Určuje očekávaný způsob jednání orgánů firmy i jejich členů, statutárních i exekutivních manažerů, popř. dalších pracovníků. Měla by především upravit dislokací pravomocí, činností a odpovědností, a předurčit i fungování celé firmy. Nesmí být v rozporu se zákonnými normami a nesmí jít nad rámec potřebné pracovní a tvůrčí volnosti každé pozice. Vymáhání a sankcionování a této normativity je na vlastních a firemních orgánech, soudní vymáhání je složité, zdlouhavé a nákladné.

6) Z lat. Inter agere = jednat mezi sebou.

c) **Morální normativita** je reprezentovaná korektním jednáním v duchu zásad poctivosti, slušnosti, svědomitosti a správnosti. Má dvě stránky: etickou a morální. Etika odráží to, „co by mělo být“ (Seknička, 2001). Vypovídá o tom, jaké by jednání a chování mělo být v dané firmě. Nejčastěji je vyjádřena tzv. etickým kodexem, který morální filosofii firmy, má ale i dosah na pozice a útvary, vstřícné mezilidské vztahy a pozitivní vzory. Morálka je to, „co je“, a vyjadřuje reálný stav v dané firmě: především slušnost, poctivost, čestnost, ohleduplnost, ochotu, svědomitost, statečnost, včetně hodnotové hierarchie a kultury organizace.

Působení každého manažera je determinováno jednotou uvedených tří normativit. Z hlediska morálního, je reálné konání manažerů prosáknuto také dilematy „co je dobré“ a „co nikoliv“, „co je správné a co nesprávné“, potažmo co je „morální“ a co „nemorální“. Problémem je, že hranice mezi „dobrým“ a „zlým“ jsou často rozmazané a jejich chápání je silně subjektivní, a nedá se normovat ani měřit. Jejich vědomé či nevědomé porušování se obtížně prokazuje a sankcionuje, a když, tak se značným časovým zpožděním. Např. vědomé nesprávné rozhodnutí, nelояalita, zneužití moci, klientelismus a další jevy patří mezi právně téměř nepostizitelné, morálně se ale řadí mezi velké poklesky.

S morálkou manažerů souvisí i problémy s racionalitou jejich jednání, resp. rozhodování. Simon (2013, s. 17) již před dobou vyzval: „*Abychom pochopili a mohli předvídat lidské chování, musíme se vypořádat s omezenou racionalitou. Tato omezení přitom nejsou ani v nejmenším zřejmá, ani dopředu nemůžeme vědět, kde leží.*“ Kahneman s Tverskym (2007, s. 24-33) rozpracovali svou „Prospektovou teorii“, čímž inovovali klasické liberální pojetí člověka jeho chování. Dle jejich názorů odvozených z 35 let trvajících průzkumů, člověk často vybočí ze stezek racionality a střídavě praktikuje různé, často i protichůdné způsoby rozhodování (např. altruistické, bez rozmyšlení, dle tlaku skupiny, morálních principů, metody „rule of thumb“ apod.). Morální aspekty by však tím neměly být potlačeny, neboť by to mělo devastující vliv na moralitu. S morálkou jednání manažerů souvisí také návyky, jako ustálené vzorce chování, jimiž se lidé řídí proto, že věci tak dělají. Ježková (2013, s. 51) uvádí, že „*každodenní chování lidí až z 90 procent ovlivňují návyky.*“ Návyky manažerů obsahují v sobě mnoho prvků mravnosti, popř. i nemravnosti. Význam psychické jevy v době ekonomické deprese, krize a úpadku ještě narůstá, neboť mravní přečiny nabývají mnoho forem a řešené je zpravidla v nejisté budoucnosti. Posílení morality je jedním z podmínek znovunastolení normality ve firmě a elementárním krokem k trvalému růstu její výkonnosti a efektivnosti v nejširším smyslu.

ZÁVĚR

Současná teorie i praxe řízení obsahuje velký počet přístupů, konceptů, metod a systémů, a není ani bez komerčních vlivů. Poradenský, vývojový a servisní trh nabízí velký značný různých systémů, nežádka i s přehnanými sliby pro uživatele. To vše orientaci v současné „džungli metod“ a systémů ztěžuje, a rozhodování činí svízelnějším. Znalostní fond současných teorií a praxe řízení nelze náležitě pochopit bez znalostí a pochopení minulých, ale i současných vývojových tendencí. Nelze opomenout ani „dědičné problémy“ a slabiny oboru, počínaje nedostatečně fixovaným terminologickým aparátem, zvláštnostmi oboru, konče nezadržitelnými a silnými technicko-technologickými vlivy na současné i budoucí řízení. Rozvoj oboru se uskutečňuje především po linii dílčích disciplín, a menší důraz se klade na celostní nadhled. V době prudce rozvíjených systémů řízení je však široký integrativní – celostní pohled nevyhnutelný. Ten vyžaduje i potřebu koncentrovat se na otázky samé podstaty řídicího působení, pojímat ji v kontextu současné doby a jednotě jejich podstatných stránek, rozporuplnosti a dynamiky. Přispěním k tomu je i celostní pojetí řídicího působení, opírající se o nedílnou jednotu řízení jako subjekt objektového vztahu, jako procesního a koincidenčního, fiduciální, kauzální a psychického jevu. Takový pohled je logickým východiskem pro koncipování moderních a účinných systémů řízení.

doc. Ing. Endre Tóth, DrSc.

Vysoká škola finanční a správní
Fakulta ekonomických studií
Katedra řízení podniku
21909@mail.vsfs.cz

LITERATURA

- [1] BLATNÝ, R. (2012). Bolestivý svět manažerské teorie. *Moderní řízení* 12/2012.
- [2] BRIDGES, W. (2006). *Typologie organizace*. Praha, Management Press, ISBN 80-7261-137-2.
- [3] CSEPELLI, GY. (1997). *Szociálpszichológia*. Budapest, Osiris, ISBN 963-379-168-5.
- [4] DEMING, W., E. (2000). *Out of the Crisis*. Publisher: The MIT Press. Reprint edition (August 11, 2000). ISBN – 978-026254115
- [5] HAVLÍČEK, K. (2011) *Management & Controlling*. Praha, VŠFS edice EUPRESS, ISBN 978-80-7408-056-2.
- [6] HRON, J. (1995). *Kybernetika v řízení*. Praha, ČZU. ISBN 978-80-213-08404
- [7] JEŽKOVÁ, Z. (2013). Umí projektoví manažeři řídit svůj čas? *Moderní řízení* 7/2013.
- [8] KAHNEMAN, D. (2007). *Myšlení rychlé a pomalé*. Jan Melvil publishing. ISBN 978-80-87270-42-4
- [9] KARLÓF, B., LÖVINGSTON, F., H. (2006). *Management od A do Z*. Computer Press.
- [10] KORDA, J. (2007). *Kausalita jako metodologický problém ekonomie*. E-LOGOS. ELECTRONIC JOURNAL FOR PHILOSOPHY. ISSN 1211-0442
- [11] KRÁL, M. (2013). Jak oddělit zrno od plev? *Moderní řízení* 1/2013.
- [12] KRULIŠ, J. (2013). Proč podniky s riziky prohrávají. *Moderní řízení* 7/2013.
- [13] KOŠTURIÁK, J. (2013). Leadership – návrat ke kořenům. *Moderní řízení* 2/2013.
- [14] KOTLER, P., CASLIONE, J., A. (2013). *Chaotika*. Brno, Computer Pres. a.s. 978-80-8109-114-8.
- [15] KUPEC, V. (2015) Marketing Audit of Corporate Communication in Banking Sector. *Socioekonomické a humanitní studie*, Praha: BIVŠ v Praze, 2015, roč. 5, č. 2, s. 25-31. ISSN 1804-6797.
- [16] LEEDERER, E. (2008). Digitální továrna – mocný nástroj pro průmyslovou výrobu. *Automat* 7/2008.
- [17] LEIGHT, A. (1995). *20 Ways to Manage Better*. London, Institute of Personnel and Development. ISBN 978-80-85292-511.
- [18] MINTZBERG, H., AHLSTRAND, B., LAMPOL, J. (2005). *Stratégiai szafari*. Budapest, HVG Kiadó KFT. ISBN 963-752-5823.
- [19] MOHELSKÁ, H., PITRA, ZB. (2012). *Manažerské metody*. Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-092-8
- [20] NÁHLOVSKÝ, P. (2012). Jednoduchá pravidla pro složitý svět. *Moderní řízení* 12/2012.
- [21] NIHEN, D. (2003). *100 tajemství lidského úspěchu*. Portál. ISBN 80-7178-755-8.
- [22] SEKNIČKA, P. A KOL. (2001). *Úvod do hospodářské etiky*. Praha, ASPI Publishing. ISBN 978-80-8596-340-3
- [23] SIMON, H. (2013). Human Nature ing Politics. *The American Political Science in Review*. 1985 In: *Moderní řízení*, 7/2013.
- [25] SIMON, H., A. (1958). *Organisations*. New York, Wiley.
- [26] SMITH, L., V. (2000). *Rationality in Economics*. Cambridge, Cambridge University Press. ISBN 978-05-2113-3388.
- [27] SOUČEK, ZD. (2012). Odděleme zrno od plev. *Moderní řízení* 9/2012.
- [28] SOUČEK, ZD. (2015). Strategie úspěšného podniku – symbióza kreativity a disciplíny. C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-572-5.
- [29] STADLER, CH. (2013). Nevěřte charismatickým vůdcům. In: *Moderní řízení*, 7/2013.
- [30] THOMAS, J., P., WATERMAN, R., H. (1993). *Hledání dokonalosti*. Praha. Naučná literatura – Ekonomie a obchod. ISBN 80-205-0313.
- [31] TÓTH, E. (2009). *Úvod do systémového řízení*. Praha. VŠH. ISBN 978-80-86578-81-1.
- [32] TÓTH, E. (2012). Proudý, metody a myšlení v současném managementu – analýza a přínosy pro zvýšení účinnosti řízení. *Communication Today*. Univerzita SV. CYRILA A METODA V TRNAVE.
- [33] TÓTH, E. (2013). Quo vadis controlling. In: *Mezinárodní konference o controllingu na VŠFS*. Duben 2014.
- [34] VÉRY, L. (2007). *Postmodern Menedzsment*. Budapest. P - Fáma kiadó.
- [35] VODÁČEK, L., DVOŘÁK. V. (1989). *V. Management v USA*. Praha, Institut řízení.
- [36] ZAMAZALOVÁ, M. A KOL. (2010). *Marketing*. Praha, C. H. Beck. 2. přepracované vydání. ISBN 978-80-7400-115-4.
- [37] ZIELENIEWSKI, J. (1967). *Teorie organizace a řízení*. Praha, SVOBODA.

DISKUZNÍ TÉMA

DISCUSSION TOPIC

PUBLIC PRIVATE PARTNERSHIP WITHIN THE EURASIAN UNION

PPP PROJEKTY V RÁMCI EUROASIJSKÉ UNIE

Irina Yarygina

ABSTRAKT

Public Private Partnership (PPP) projekty umožňují nalézt řešení pro mezinárodní spolupráci a vytvoření finančních vztahů v rámci Euroasijské unie. PPP projekty umožňují zúčastěným stranám získat kvalitní služby za minimální cenu. Při rozvoji spolupráce je nutné zohlednit mezinárodní zkušenosti v této oblasti.

Klíčová slova:

ekonomické prostředí, financování, podnikání, rozvoj

ABSTRACT

The Public Private Partnership helps to find solution for international cooperation and formation of financial relations within the Eurasian Union. The PPP is able to provide users with quality services for the minimal price. While developing cooperation, international experience in this field must be taken into consideration.

Key words:

business, development, economic environment, financing

JEL classification: F36

INTRODUCTION

Russia has chosen the route towards internationalization, economic integration and modernization. The priority lies in Eurasian economic development and governmental support. In its essence, the public private partnership (PPP) is a platform where public and private investors come together to find mutually beneficial resolution of financial and economic issues. It is important to note that the PPP does not favour any transfer of assets from public to private entities. For the government the aim is to solve social and economic problems; for business the aim is a profit maximization. The practice in the USA, Japan and in European countries has shown that obligation and risks are evenly distributed within the PPP interaction provided a project is individually structured and monitored by means of an implementation schedule. The PPP business model is essentially a partnership which is implemented by means of a responsible involvement of both parties in a project of social interest and valued outcome. As a result, the PPP is beneficial for all parties involved in a project. It is an opportunity for economic modernization and development for both public authorities and business entities.

1 RESEARCH METHODS

The study of the PPP within the Eurasian Union is based on complex research methods, gathering and analysing of data needed to meet the research goal. Mostly used were qualitative and mixed methods. Within these categories, more specific approaches, including an array of options, case studies, self-reporting and surveys were applied. The mixed methods of research which included contextual understanding like interviews and observations were combined with facts and statistics that contributed to the investigation of the subject on multiple levels, gaining different views and a comprehensive look at the research. The applied mixed methodology led us to the integration of different theories and ideas. While carrying out the qualitative research, we aimed to explore specific phenomena and not to prove a prediction based on qualitative research methods. The assessment of interviews, focus groups and observation of the main developments and contract arrangements was also used to collect data. The employed qualitative methods provided rich, contextual explorations of a topic which is culturally significant.

2 BIBLIOGRAPHY REVIEW

The theory of fiscal federalism identifies the main functions of the public sector: macroeconomic stabilization, income distribution and resource allocation (Oates, 1999). The problems of fiscal decentralization in de-

veloping countries are carefully studied by Fukasaku and de Mello, Manor, Crook and Manor (1998-1999), who tried to offer an explanation for the restructuring of government and market functions. Some scholars within the public choice school believe that decentralization tends to increase competition among jurisdictions (Brennan and Buchanan, 1980; Breton, 1989). However, in a globalized economy developing countries (Ahmad, 1997) require the mechanism of intergovernmental grants transfers. Thus, the intergovernmental financial institutions can contribute to it, supplying the member countries with unconditional, conditional and equalization grants (Brosio, 2000). There is no denying the fact that only international experience can provide useful methods for policy makers (Bird and Vaillancourt 1998), but the approach of laissez-faire or market fundamentalism has a weak potential to solve most economic and social problems (Stiglitz, 1998). In his work "The Crisis of Global Capitalism" (1998), in which he expressed his belief in the free market mechanism, George Soros popularized market fundamentalism. That is a privilege of a genius, but practice has validated the approach of J. E. Stiglitz, who criticized the IMF's defence of policies that are generally referred to as the market fundamentalism which is "based on an incorrect understanding of economic theory and as an inadequate interpretation of the historical data". The correct understanding means reasonable regulation and cooperation in solving problems and meeting new challenges. There is an on-going process of reengineering international cooperation within globalized economic environment. The speed of cooperation depends on macro and microeconomic factors, as well as participation in the global market, supply of products and political support. Mutual aims of any government are linked to economic and social developments as well as successful production, safe banking, financial stability and effective debt management, which is the main feature of globalization. These goals can be reached by means of Eurasian cooperation.

3 PPP AS A TOOL FOR EURASIAN DEVELOPMENT

History of the PPP can be broken down into the following stages:

1. Auto sourcing, where a state asks privately owned institutions to find a solution to a problem for a specified fee. The scale of this relationship is shifted towards area of operations.
2. Project design, implementation and construction. In this type of relationship, the emphasis is on cooperation. At the entrance level – cooperation of financial resources from private businesses, including subsidies, and at the final stage – full implementation.

3. Full public-private entities relationship, based on individual contracts between public authorities and private institutions, process of co-manufacturing, and co-implementation of specially designed projects, etc. These types of integration between public and private entities can be effective under bilateral and multilateral relationship within the Eurasian Union. This type of cooperation will be beneficial for the economic modernization of member countries. However, it must also be supported by political will, share of responsibilities, transparency of transactions and clarity of goals. Based on prior experience, the most widely acceptable type of the PPP is a formation of joint funds covering finance, insurance and tax promotion, reconstruction, financial engineering, professional support within project implementation. Some types of cooperation usually have a concessional base, where the government provides the entity with the right to use or develop resources (assets) on a contractual basis. In the USA, concessions covering huge development projects are provided for a period of over 99 years. The special contractual relationship between the government and a private institution facilitates the achievement of the desired results. The best example of this PPP cooperation can be found in the EEC, where projects in different industrial spheres – transportation, energy, education, health, defence, regional development – have been successfully implemented. The USA, Europe and Japan's experience in successful projects, implemented on municipal, national, regional and global levels is worth noting. They cover but are not limited to environmental projects (recycling, water sanitation plants), construction of motorways and railways, airports, bridges, development of the infrastructure, construction of housing, energy efficiency, etc.

Another type of "know-how" comes from the Philippines, where government decided to invite national and international enterprises to implement large infrastructure development projects. Financial assistance was provided by ChMB- JP Morgan, USA. A total of 147 public and private entities were involved in the project. It is also important to note the importance of the PPP in regional and small town development, when government provides grants for / exemptions from tax and insurance, which creates favourable conditions for cooperation of the involved entities which investigate risk appetite project delivery and use their extensive professional expertise in introducing products and services to meet consumer requirements. As a whole, the role of a public entity is to provide favourable conditions for project strategy application, including growth of creativity, innovation, transformation of financial, technological, social and other areas, connected with research and development. The mentioned experience is worthwhile taking into consideration within the Eurasian Union.

4 PPP PROCEDURE

British experts concluded that in an innovative PPP the administrative procedures are typically defined during the project application, depending on its specific business needs. Project team members should develop and maintain business-process and contacts, as well as manage risks, depending on their expertise and involvement in the project. An agreement between public and private entities facilitates the activity of small and medium size enterprises, based on flexible projects terms and conditions and profound expertise support. Traditionally, there are several stages of a PPP formation: goals setting, analysis of project's specificity, development of roles/responsibilities, terms and conditions, adoption of goals (in accordance with different project areas), establishing of common objectives for the follow-up periods, improvement of required rules, terms and conditions connected with new events, administration of the on-going project (tax policies, subsidies, guarantees, donations, structured finance) with possible involvement of international investors. The PPP provides quality services to all users/members for a minimal compensation and available concessions. The cooperation schedule was applied to rubbish removal by the Chicago, USA municipal authority and to hospital construction and medical services in Birmingham, UK. The PPP was also employed in planning, construction and maintenance of San Diego University, California, USA. This project has been "working" for the past 45 years. The cost of this project is 38 billion USD. Construction of the site, technical support, café and library services were provided by private entities. The municipality participated in the project by offering tax exemptions during construction and operational period until the settlement of the loan. According to the PPP agreement, project expenses were split in the following way: 10% – public institutions and 90% – private entities. As a result, due to private financing the budgetary burden and unemployment were reduced while covering social needs. Project participants emphasise the necessity of having a result driven team, especially in socially significant areas. An important lesson for the PPP – a meticulous choice of partners and an open discussion of problems and solutions which will protect the members from unnecessary risks. In fact, the Eurasian Union faces economic challenges, resolution of which must involve prior global experience. The important role of public institutions within the Eurasian Union should also be taken into consideration in emerging markets, stimulating social responsibility of business, supporting the less advantageous institutions (SMEs), developing harmonized practices, supporting innovations. In order to develop a national economy of the member countries it is necessary to improve the regulatory system of specific

forms of financing, costing of tangible and technical resources, prevention of fraud, breaking terms and conditions of the contract, assistance to distribution and trade of Eurasian producers, creation of efficient tax and business control system, supporting continuous business administration base of mutual projects. Special attention should be paid to strengthening the universal regulations which stimulate the development of innovations – expensive, yet important emerging segment of interstate economy that is constantly in demand. Experts at the International Monetary Fund note that positive development trends in economies are connected with stricter regulations and harmonization of financial systems of partner countries. This is also true for the Eurasian member states. The process of modernization of global economy is currently in motion. The effective solution of the Eurasian Union challenges lies within the cooperation of the member states and is driven by the PPP vehicle.

5 PUBLIC SUPPORT AS A WHEEL FOR DEVELOPMENT

Experience has proved the key role of public institutions in economic and social development, which is due to the following:

1. The government can successfully support the development of important environmental, infrastructural, social and educational projects with a vital outcome for stakeholders. Thus, the government is able to compensate for market discrepancies and shortfalls with the vast profit desire. More than that, intergovernmental initiatives positively affect supply and demand and regulate economic growth through a pricing policy.
2. The activity of market players is connected with a desire for self-sufficiency and achievement of quick results. Each business, industry, region aspires to satisfy their own interests and is governed by "selfish" microstructural demands. Effective interstate relations among countries within the Eurasian Union in the financial sector are able to provide a productive co-existence of micro and macroeconomic interests based on the PPP cooperation.
3. The development of the world financial markets distorts macroeconomic relations, which require an optimal governmental or intergovernmental involvement; this at the same time, though, does not mean major interference into the market fluctuation, but concerns the need of regulation and support in creating favourable conditions for economic development and the strengthening of the role of the country and its partners in the globalized economy.

Thus, the current fundamental goals of the Eurasian Union are economic growth, increase in production, modernization of the supply and demand structure, support of innovations, as well as social responsibility and fair competition among economic entities. The Eurasian Union public institutions select effective vehicles for the macro and micro economic administration based on harmonization of financing standards, support of competitiveness and improvement of standards of living. In its turn, expansion of financial relations between member countries requires adherence to the following rules: democratic approach towards restructuring, provision of interstate administration and legal support, stimulation of cooperation on the PPP basis. In this case, special attention must be paid to interstate cooperation and the development of economy and finance by providing concessions, guaranties, insurance of export financing, distribution of goods and services, intellectual resources, transparency of management and support of innovations. Based on international experience it is worth having intergovernmental control of pricing, quality of goods and services, management of key projects. Historically, creation of new approaches in international economic relations has been connected with strengthening of the cooperation between public and private entities. Public institutions of any country are involved in financial, economic and social positioning of the country and use a wide range of resources, including available technologies such as budget management, tax and insurance regulation, monetary policy, legal system, etc. These types of intergovernmental involvements must be considered while selecting optimal solutions for current issues within the Eurasian Union and countries interested in cooperation.

CONCLUSION

The implementation of an effective fiscal policy is able to stimulate international economic relations within the Eurasian Union and towards its partners. Possible vehicles for international cooperation include intergovernmental encouragement of strategically important development programmes, flexible tax and insurance policy, support of international cooperation by PPP instruments. The experience of countries including Russia which have overcome the consequences of the financial crisis has shown that the most important challenge is the choice of mechanisms for restructuring and modernization together with international cooperation. Economic interests are the essence of beneficial international relations, recognition of which depends on political will. Intergovernmental support of Eurasian Union member countries and their economic partners

on the PPP basis will fully encourage optimal growth of national economies and strengthen the countries' presence in the globalized environment.

Dr., Prof. Irina Yarygina

Financial University under the Government
of the Russian Federation, Moscow
Chair of Global Finance
MGIMO (U) under the Ministry for foreign Affairs
of the Russian Federation, Moscow
Chair of Banking and Finance
jjz4@yandex.ru

BIBLIOGRAPHY

- [1] AHMAD, E. (1997). Intergovernmental Transfers – an International Perspective, Chapter 1. In Ahmad (ed.) *Financing Decentralized Expenditures. An International Comparison of Grants*. Cheltenham: Edward Elgar.
- [2] BIRD, R. and F. VAILLANCOURT (1998). *Fiscal Decentralization in Developing Countries*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [3] BRENNAN, G. and BUCHANAN, J. M. (1980). *The Power to Tax: Foundations of a Fiscal Constitution*. New York: Cambridge University Press.
- [4] BRETON, A. (1989). The Growth of Competitive Governments. *Canadian Journal of Economics*, vol.22.
- [5] BROSIO, G. (2000). *Decentralisation in Africa. The African Department*. Washington DC: International Monetary Fund.
- [6] *Concept of cooperation between the Eurasian member – states in currency sphere from 22. 06. 2005 No. 220 (2012)*. Eurasian Economic Membership: Retrieved from www.evrazes.com/docs/view/66
- [7] CROOK, R. C. and MANOR, J. (1998). *Democracy and Decentralization in South Africa and West Africa. Participation, Accountability and Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [8] Financial Stability Review – SA Reserve Bank. 2014. March. – URL: [/www.reservebank.co.za](http://www.reservebank.co.za). [online; cit. 2016-26-01].
- [9] FUKASAKU, K. and MELLO, L. Jr. (1999). *Fiscal Decentralisation in Emerging Economies*. Governance Issues. Paris: OECD, Development Centre.
- [10] JENSEN, M. C. and RUBACK, R. S. (1983). *The Market for Corporate Control: The Scientific Evidence*. *Journal of Financial Economics*, 11(1).
- [11] Kontsepsiya sotrudnichestva gosudarstv-chlenov Evrazijskogo ekonomicheskogo soobshchestva v valutnoj sfere ot 22.06.2005 № 220 (2012). *Evrazijskoje Ekonomicheskoe Soobshchestvo*. Retrieved from www.evrazes.com/docs/view/66.
- [12] MANOR, J. (1999). *The Political Economy of Democratic Decentralization*. Washington D.C.: The World Bank.
- [13] OATES, W. (1999). *An Essay on Fiscal Federalism*. *Journal of Economic Literature*, vol. 37, no.3
- [14] PAUTLER, P. A. (2003). *Evidence on M&A*. *Antitrust Bull*, 48.
- [15] POWELL, R. and ALLEN, D. E. (2009). *Bank Default Risk in the US and UK*. In Gregoriou (Ed.), Book on "Financial Crisis". Chapman Hall.
- [16] SOROS, G. (1998). *The Crisis of Global Capitalism: The Crisis of Global Capitalism: Open Society Endangered*. New York: Public Affairs. ISBN 978-1-891620-27-0
- [17] STIGLITZ, J. (2015). Redefining the Role of the State – What should it do? How should it do it? And how should these decisions be made? Paper presented at the Tenth Anniversary of MITI Research Institute, Tokyo, March 2015.
- [18] Rossiya-v-mirovix-processax/Rossiia-v-razniz-formatax-mejdunarodnogo-sotrudnichestva/noviie-format-integracii-stran-liderov-razvivayushegosya-mira.html (2013) Retrieved from www://rodnaya-istoriya.ru/. [online; cit. 2016-26-01].
- [19] YARYGINA, I. (2014). Financial Institutions of BRICS as an Essence of Fruitful Cooperation. *Studies of Socio-Economics and Humanities*. 2014. V.4.

Socioekonomické a humanitní studie

Studies of Socio-Economics and Humanities

1/2016 Volume 6

INFORMACE PRO AUTORY (INFORMATION FOR AUTHORS)

„Socioekonomické a humanitní studie“ je vědecký časopis, jehož posláním je výraznějším a aktivnějším způsobem prezentovat výsledky vědeckovýzkumné práce a aktivit autorů z oblastí socio-ekonomických a humanitních věd.

Články publikované v tomto periodiku mají charakter statí, diskusních příspěvků nebo recenzí, odrážející aktuální stav bádání v oblasti společenských a humanitních věd. Předpokládá se, že příspěvek nabízený k uveřejnění nebyl dosud nabídnut jinému vydavateli.

Obsah rukopisů posuzují anonymně minimálně dva nezávislí recenzenti a projednává redakční rada časopisu. O výsledku recenzního řízení uvědomí redakce autora písemně. Na uveřejnění příspěvku neexistuje právní nárok.

**(Podrobné pokyny najdete na webové stránce:
<http://www.bivs.cz/veda-a-vyzkum/sehs>)**

“Studies of Socio-Economics and Humanities” is a scientific journal. Its mission is to present the results of scientific research work and activities of authors focused on socio-economic sciences and humanities.

Manuscripts published in this journal have the character of articles, discussion papers and reviews, reflecting the current state of research in social sciences and humanities. It is assumed that the contribution offered by the publication has not yet been offered to another publisher.

Index of manuscripts is judged anonymously by at least two independent reviewers and discussed by the editorial board of the journal. The editor informs the author about the outcome of the review process. There is no legal entitlement to the publication of the paper.

**(Detailed information can be found at
<http://www.bivs.cz/veda-a-vyzkum/sehs>)**

